

Rettighetskamp i Amazonas

Ashéninka-indianernes seier over Lysende Sti-geriljaen skaffet dem anerkjennelse internt i Peru. Nå fortsetter de sin kamp for eiendoms- og bruksrett til sine leveområder. Bistandsaktuelt har sett deres militærøvelser og snakket med deres ledere – dypt inne i Amazonas.

TEMA: URFOLK – Side 16-19

FOTO: SYNØVE ASPELUND

Hvite bånd selger som hakka møkk blant skoleungdom

Side 28

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 6 · 2005

Taler om
fattigdom
– tar
300.000
kroner

Side 11

Storstilt
bistands-
satsing på
Afrika

Side 7

Yaras pris-
vinner
fengsler
bønder

Side 13

Eldrebølge
i Afrika

Side 6

Bråk
i SPLA-
ledelsen

Side 12-13

«Danish
dynamite»
i Norad

Side 3

Nepalesiske skolebarn er utsatt for overgrep fra begge parter i borgerkrigen.

FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

Skolebarn i skuddlinjen

Nepals unge kidnappes, trues og trakkaseres

■ På landsbygda i Norges hovedsamarbeidsland Nepal lever skoleelever i konstant frykt for å bli kidnappet eller trakassert av gerilja eller nasjonale sikkerhetsstyrker.

■ Ofte kommer maoist-geriljaen til skolene for å holde foredrag eller for å ta elever med på et uvisst antall dager «seminar» i bortgjemte leire.

■ Har maoistene først besøkt en skole, følger sikkerhetsstyrkene rett i hælene. Da venter knallharde forhør for elever som mistenkes for å stå i ledtog med opprørerne.

■ – Nepal er på mange måter, et land uegnet for barn, sier Norges representant i FNs komité for barnerettigheter Lucy Smith.

Side 14-15

Miljøbistand – nye muligheter

AV RASMUS HANSSON,
ARVID SOLHEIM, OG LARS LØVOLD,

MILJØBISTAND

I BISTANDSAKTUELT nr. 5/2005 avvise Utenriksdepartementet kritikk av miljøbistanden fra flere bistands- og miljøorganisasjoner. Kritikken er framført i tre rapporter som grundig dokumenterer at norsk miljøbistand i perioden 1999-2003 var kraftig synkende, volummessig betydelig overdrevet, feilaktig rapportert og, ikke minst, lite strategisk og systematisk innrettet.

STATSSEKRETÆR Leiv Lunde er «helt uenig» og uttaler til Bistandsaktuelt: «Vi deler ikke konklusjonene i rapporten og mener de overdriver ganske betydelig i sin kritikk. Med hensyn til feilrapportering gjør de et grundig arbeid, men utgangspunktet deres er subjektivt.»

Politisk ledelse i UD har gjentatte ganger i løpet av det siste året avfeid kritikken, men har aldri lagt fram motdokumentasjon eller påvist feil. Tallene i rapportene er i sin helhet basert på UD og Norads eget arkivmateriale og statistikkmateriale som UD/Norad rapporterer til OECD. Vi vet, som alle andre som jobber med rapportering innen bistand, at slik rapportering er krevende. UD/Norads system har åpenbare svakheter, som blant annet åpner for flerdobbel rapportering av samme bistandskrone.

DERFOR ER DET VIKTIG å jobbe for bedre rapportering, men enda viktigere, bedre bistand.

Under Stortingets behandling av St.meld. 35 (2003-2004) om utviklingspolitikken ble konklusjonene i våre rapporter tatt til etterretning. Stortinget bad regjeringen om å utarbeide en handlingsplan for miljø i bistanden i tråd med at de fortsatt vil at miljøtiltak og naturressursforvaltning skal være et hovedelement i norsk utviklingspolitikk. Utvik-

Miljødelegger og tap av naturressurser raserer livsgrunnlaget for fattige på landsbygda. Derfor trengs en økt satsning på miljøbistand, skriver artikkelforfatterne. Bildet viser nedbrent regnskog i Guatemala.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

debatt

lingsministeren sa i Stortinget at regjeringen nå ville «lage en skikkelig og god handlingsplan for miljøinnsats i utviklingssamarbeidet». Dette er bra og viktig, blant annet fordi hundrevis av forskere gjennom Millennium Ecosystem Assessment (mars 2005) slår fast at fire av de åtte tusenårsmålene ikke vil bli nådd i det sørlige Afrika dersom det ikke settes inn tiltak for å ta vare på økosystemene.

Målene om å utrydde ekstrem sult og fattigdom, redusere spedbarnsdødelighet, stoppe spredning

Økt miljøbistand er altså en forutsetning for å nå bistandsmål også på andre områder enn miljø.

av dødelige sykdommer og sikre bærekraftig utvikling er tett knyttet til intakte naturressurser som for eksempel rent vann og artsrike skoger. Økt miljøbistand er altså en forutsetning for å nå bistandsmål også på andre områder enn miljø.

NYLIG BEKREFTET utviklingsminister Frafjord Johnson og miljøvernminister Hareide at miljøbistand er en viktig del av samarbeidsregjeringens utviklingspolitikk. I Aftenposten 11. juli understreker de nødvendigheten av et krafttak innen miljøbistanden. «Foruten gjeldslette, bistand og handelsreform er den viktigste støtten verdenssamfunnet kan yte til Afrika nå å bidra til en mer robust miljø- og naturressursforvaltning. Vi må og vi har råd til å ta et slikt krafttak.»

DETTE ER VI ENIGE I. Derfor er det viktigste nå å lage en god handlingsplan med konkrete mål og virkemidler for miljøbistanden, og et bedre system for rapportering og resultatoppfølging. Handlingsplanen må legge opp til en systematisk opptrapping av norsk miljøbistand i tråd med Stortingets prioriteringer gjennom økte bevilgninger i budsjettproposisjonene fra UD.

Det er spesielt viktig å slå fast at miljøspesifikke tiltak, det vil si tiltak med miljø som hovedmål, bør utgjøre hoveddelen av miljøbistanden. Miljødelegger og tap av naturressurser som skog, ferskvann, fisk og vilt raserer livsgrunnlaget for fattige på landsbygda og øker deres sårbarhet dramatisk. Det er her over 70 % av de aller fattigste bor. Det er helt umulig å stoppe undergravingen av fattiges livsgrunnlag gjennom såkalt integrering av miljøhensyn. Her kreves spesifikke tiltak for bedre miljø og naturressursforvaltning.

NÅ GJENSTÅR DET Å SE om regjeringen med Frafjord Johnson i spisen vil benytte sjansen til å utarbeide en god og ambisiøs miljøhandlingsplan og sikre solid oppfølging av denne, eller om vi må vente på en ny regjering for å omsette fagre ord om miljø og fattigdom til konkret og effektiv bistand som kommer de fattigste til gode.

Rasmus Hansson,
gen. sekr. i WWF.

Arvid Solheim,
daglig leder
i Utviklingsfondet.

Lars Løvold, daglig
leder i Regnskog-
fondet.

Følg bistandsdebatten på nett!

www.bistandsaktuelt.no. På våre nettsider finner du blant annet:

Bistandseffektivitet og kampen mot korrupsjon

AV GRO SKAAREN-FYSTRO,
SPESIALRÅDGIVER TRANSPARENCY INTERNATIONAL NORGE

Budsjettstøtte gjør det vanskeligere å kontrollere hva bistandspengene blir brukt til. Utdfordringen er å finne kontrollmekanismer som fungerer, skriver spesialrådgiver Skaaren-Fystro.

Jord- og vannressursforvaltning i kampen mot fattigdom

AV ALHAI S. JENG, SENIORFORSKER JORDFORSK

Jeng mener det bør gis mer bistand til jordbrukssektoren i Afrika. Såkalt integrert jordbruksforvaltning kan være et viktig verktøy for å øke matproduksjonen, mener han.

Engasjement for utvikling

AV TOR ELDEN, DIREKTØR FREDSKORPSET

Elden mener den økte profesjonalisering av bistanden svekker det folkelige engasjementet. For å skape større engasjement må bistanden synliggjøres i større grad og større deler av det norske samfunnet må trekkes med i arbeidet, skriver han.

På tide å stanse bistandskalaset?

AV ATLE KVALVIK, UTSIRA

Bistand bidrar til å skape avhengighet og har i liten grad bidratt til økt vekst i Afrika. I tillegg er bistandsbransjen blitt et fristed for dyre konsulenter, mener artikkelforfatteren.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 6/05 – 8. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Jon Bech

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene (perm.)
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Ellen Hofsvang
ellenhofsvang@online.no
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Redaksjonsråd:
Dag Aarnes
Veslemøy Salvesen
Arnfinn Nygaard
Bente Herstad

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 – 22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 – 22 24 05 72

E-post annonser:
gz@norad.no

Design / produksjon:
Odysse reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #6293

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.no
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgifter:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 30. august 2005

Opplag – denne utgaven:
14 500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Jeg ville helst hatt kronprins Haakon Magnus som statsminister. Han virker både engasjert og reflektert når det gjelder de fattige og forfulgte.»

Norsksomalieren Mohamed Sheik til Aftenposten (valgreportasje), 25. august.

Forkastelig brutalitet

LEDER

Situasjonen i Zimbabwe går nå fra verre til enda verre. Økonomien er preget av kaos og krise. Arbeidsløsheten ligger på ca. 70 prosent og hjerneflukten til andre land er enorm. 80 prosent av befolkningen lever i fattigdom. Opposisjonen forfølges, pressen knebles og domstolene fylles med Mugabe-tro dommere.

Dette skjer i et land som tidligere ble regnet som velstående og høyt utviklet i afrikansk sammenheng. Fra å være en æret og respektert frigjøringsleder, fremstår Mugabe i dag som en karikatur av den typiske autoritære og undertrykkende afrikanske leder. Dette forhindrer ikke at Mugabe også er svært populær i en del kretser, både innad og i mange andre afrikanske land.

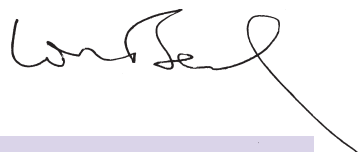
Dagens Zimbabwe er en internasjonal paria. Dette står i grell kontrast til de forventninger og håp som var knyttet til Zimbabwes uavhengighet i 1980. Ikke minst gjorde Mugabes forsoningspolitikk overfor det hvite mindretall den gang et sterkt inntrykk utenlands.

Landreformen i Zimbabwe de siste årene har vært gjenstand for betydelig presseomtale og er vel kjent fra bl.a. reportasjer i Bistandsaktuelt. Myndighetenes politikk, bl.a. gjennom «krigsveteranenes» landokkupasjoner, har utvilsomt bidratt til en radikal omfordeling av landbruksjorda i Zimbabwe. Men det er i første rekke Mugabes venner som har tjent på den. Måten reformen ble gjennomført på resulterte i enorme økonomiske ødeleggelser og menneskelige lidelser, både blant svarte og hvite.

Mens landreformene først og fremst har vært rettet mot Zimbabwes velstående kommersielle farmere, har regjeringens siste «opprenskningaksjon» rammet noen av de aller svakestene i samfunnet.

Den såkalte «Operation Murambatsvina» (på norsk: «Bli kvitt søppelet») har i første rekke gått ut over de hjemløse, tiggerne, småhandlerne og folk i slumområdene. De trues nå av en dyp humanitær krise. Mer enn 300 000 mennesker har mistet sine hjem og mer enn 20 000 mennesker er blitt arrestert. Det er vanskelig å se noen edle motiver bak regimets beslutning om å gå til en slik aksjon eller politiets brutale fremferd.

«Kamerat Bob» har gått løpet fra helt til skurk i de 25 år han har sittet ved makten. Men intet tre gror inn i himmelen, og heller ikke den 81 år gamle Mugabe er sikret udødelighet. Offisielt skal han sitte til 2008. Den som lever, får se. Det kommer dager etter Mugabe.

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

«Danish dynamite», alias Poul Engberg-Pedersen (bildet), skal få Norad inn i bistandsfagets Champions League, håper Norges utviklingsminister.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Skal få Norad til Mesterligaen

rett på sak

HVEM:
Poul Engberg-Pedersen

HVA:
Påtroppende direktør. Begynner i jobben 15. november.

HVORFOR:
Ja, hvorfor vil egentlig en danske med god jobb i Verdensbanken til et nedbemmet og omorganisert norsk bistandsdirektorat?

«Analytisk.» «Stort overblikk.» «En usedvanlig bredde.» «Effektiv.» «Dyktig.» «Inspirerende.» Dette er noen av honnørordene tidligere kolleger bruker om Norads nyutnevnte påtroppende direktør, den danske utviklingsforskeren Poul Engberg-Pedersen.

• GUNNAR ZACHRISEN

Mens vittige tunger i Norad vil ha det til at den danske embetsmannsstaten er på vei tilbake snart 200 år etter at den ble avvirket, var utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson svært klar i sin melding om at det nå var på tide med «en dansk løsning» for det norske bistandsdirektoratet. Det forsikret hun om da den joviale 51-åringen nylig ble presentert for Norads ansatte.

Stor og bred faglig kompetanse og lang erfaring i å lede en kunnskapsorganisasjon var det Frafjord Johnson vektla som de sterkeste argumentene for å velge dansken. – Vi har vært ute etter en person i verdensklasse med særdeles gode lederegenskaper, sa hun. Og fikk det til å høres ut som en selvsagt ting. For ambisjonen er, ifølge henne, at Norad i hvert fall på noen områder skal inneha utviklingsfaglig ekspertise i verdensklasse – Norad skal bli et internasjonalt «Centre of Excellence».

Ledererfaring. Mannen hun har valgt ut til jobben er Poul Engberg-Pedersen, en kjent dansk utviklingsforsker som de siste tre årene har arbeidet som rådgiver på offentlig sektor i Verdensbankens «Public Sector Governance Group» i Washington. Før dette var han i åtte år leder av Center for utviklingsforskning i København. Og før det: forskningsleder ved det kjente danske konsulent- og rådgivningsfirmaet Cowiconsult – et firma som også har hatt en rekke oppdrag for den norske bistandsforvaltningen.

Både Afrika og Asia kjenner han bedre enn de fleste etter et utall reiser og jobbopdrag de siste 30 årene. Publikasjonslista over rapporter, artikler og bøker er lang som en sjiraff. Og han har sittet i en rekke styre og råd, fra Folkekirkens Nødhjelp til Norges Forskningsråds multilaterale samarbeid.

Nei til amatører. – Verken vi eller utviklingslandene har råd til at bistanden skal drives av «glade amatører». Den tid er forbi. I dag trenger vi folk som har kunnskap, erfaring og et sterkt ønske om å bidra med kvalitet i bistan-

den, sa Engberg-Pedersen til sine kommende Norad-kolleger.

Blant ambisjonene er blant annet at Norad skal styrke sitt internasjonale kontaktnett, også innenfor multilaterale institusjoner som FN og utviklingsbanker.

Han viste samtidig til sine egne erfaringer med både Norad og UD tidligere, som et element i å forklare hvorfor han hadde lyst på jobben.

– Jeg har gode erfaringer i å samarbeide med begge – både direktorat og departement. Men samtidig har jeg også merket meg at det har vært spenninger dem i mellom. Det må være en oppgave å prøve å få dette samarbeidet til å fungere best mulig, sier han

Offentlig debatt. På spørsmål fra Bistandsaktuelt forsikrer den påtroppende Norad-sjefen om at han har ambisjoner om å være en aktiv og synlig deltaker i utviklingsdebatten. – Da jeg arbeidet i Danmark forsøkte jeg alltid å

delta, det er en naturlig del av det å ha en lederjobb i en samfunnsinstitusjon. Og det tar jeg sikte på å fortsette med, sier han.

Også Norads ansatte skal få lov til å delta i utviklingsdebatten – på sine områder. – Nå kjenner jeg ikke det norske regelverket i detalj på dette området. Men det er i hvert fall min personlige oppfatning, sier han.

Med et sideblikk til Hilde Frafjord Johnson forsikrer han også om at «Norad vil si ifra» dersom direktoratet, ut fra en faglig vurdering, mener at departementet er på ville veier.

– Hvis Hilde engasjerer seg i noe jeg ikke liker, vil jeg ta det opp til drøfting med henne først, før det eventuelt er aktuelt å ta saken opp i media, sier han.

Og Engberg-Pedersen er en mann som vil si ifra. Han har både humor, engasjement, et sterkt temperament og er sta på vegne av egne meninger, forsikrer tidligere forskerkolleger.

Tenåringsbarn. Og det er egenskaper han sikkert også får bruk for på hjemmebane i Washington, der han lever i en familie preget av fire tenåringer. Mens hustruen Kristina Jensen har to jenter på 15 og 18 år fra tidligere ekteskap, har han selv to barn – en gutt og ei jente – på 16 og 19. De sistnevnte ble adoptert fra Etiopia i 1993. Mens Poul flytter til kalde Oslo i november, kommer kona først etter i juni året etter, samtidig med at tenåringsbarna skal til København for å studere.

4000 har vært ute på oppdrag

Norstaff er en av verdens raskeste og største sivile beredskapsstyrker

4000 nordmenn har tjenestegjort i over 50 land siden beredskapsstyrken Norstaff ble opprettet i 1991. Til enhver tid står 350 nordmenn klare til å reise av gårde til kriseområder på kun 72 timers varsel.

• TOR AKSEL BOLLE

Lærer i Kosovo, menneskerettighetskoordinator i Gaza eller kanskje leirsjef for en flyktningleir i Sudan? Oppgavene er krevende og varierte for de drøyt 350 norske mennene og kvinnene som året rundt står i beredskap i Norstaff. På tre døgns varsel er de klare til å pakke kofferten og fly av gårde til et kriserammet område et eller annet sted på kloden. De fleste har fast jobb i Norge, men har en avtale med sin arbeidsgiver om at de kan reise på kort varsel. Som regel er det ulike FN-organisasjoner som har bruk for deres tjenester.

Helen Kape Peters, Flyktninghjelpen.

- Så vidt jeg vet er det ingen andre sivile beredskapsstyrker i verden som kan skaffe så mange profesjonelle folk på så kort varsel som Norstaff, sier Helen Kape Peters.

Hun er personellkoordinator i Flyktninghjelpen som administrerer beredskapsstyrken på oppdrag fra det norske utenriksdepartementet. Flyktninghjelpen tar seg av alt det praktiske, blant annet rekruttering, opplæring og arbeidsgiveransvar, mens regningen vanligvis betales av departementet.

Økt interesse. Flyktninghjelpen rekrutterer folk til Norstaff to ganger i året. I tillegg hender det at de tar inn ekstra folk hvis det plutselig oppstår akutte behov. Helen Kape Peters forteller at det de siste årene har blitt stadig flere søkere til Norstaff. I fjor var det drøyt 300 søkere, og etter grundige intervjuer ble 60 nye personer rekruttert til beredskapsstyrken. Hittil i år det rekruttert ytterligere 25. De vil få opplæring i regi av Flyktninghjelpen før

Overvåkingsstyrken SLMM er blant de internasjonale operasjonene som nyter godt av Norstaff-personell. Styrken holder oppsikt med den skjøre freden mellom Sri Lankas regjeringssoldater og De tamilske tigrene.

ARKIVFOTO: SCANPIX/STEIN J. BJØRGE

de eventuelt blir sendt ut på oppdrag.

- Vi ser etter forskjellige egenskaper når vi plukker ut kandidater. Tidligere arbeidserfaring, utdanning og sosiale egenskaper er selvfølgelig viktig. Språkkunnskaper er alltid et stort pluss. For eksempel har det vært særlig etterspørsel etter folk som kan fransk eller arabisk nå i det siste, sier Kape Peters. Humor, selvsinn og fleksibilitet er viktige egenskaper for å fungere i felt. «Nyskilte med personlige problemer bør ikke se på oppdrag for Flyktningerådet for en vei ut av hjemlig uføre», heter det for øvrig i «På flukt - tema fra 2001».

Skiftende behov. Det er en stor utfordring for Flyktninghjelpen å sørge for at Norstaff har personell med den kompetansen de ulike FN-orga-

”

Ingen sivile beredskapsstyrker i verden kan skaffe så mange fagfolk på så kort varsel som Norstaff.

Helen Kape Peters, personellkoordinator i Flyktninghjelpen.

nisasjonen til en hver tid etterspør. For å sikre at Norstaff er fleksibel i forhold til FNs behov er hele 26 ulike yrkesgrupper representert i beredskapsstyrken. Det dreier seg om alt fra mekanikere og teleteknikere til jurister og lærere.

- Etterspørselen endrer seg hele

tiden. For noen år siden var det for eksempel veldig stor etterspørsel etter folk med teknisk utdanning og sjåførere. Nå ser vi, blant annet i Darfur, at det er mer behov for folk som kan jobbe med menneskerettigheter som for eksempel jurister, sier Kape Peters.

NORSTAFF

■ Norstaff ble opprettet i 1991 og inngår som en del av Noreps (Norwegian Emergency Preparedness System). Noreps formål er å raskt kunne bistå FN med personell og utstyr i krisesituasjoner. I dag er det 361 personer med i Norstaff, om lag 60 prosent er menn. Alderen på deltagerne er fra 26 til 67 år.

■ I tillegg til Norstaff administrerer Flyktninghjelpen, i samarbeid med Norsk senter for menneskerettigheter, Nordem-styrken. Dette er en beredskapsstyrke som er spesialisert på kortere oppdrag relatert til demokratiseringsprosesser og menneskerettigheter. Ifølge Flyktninghjelpen består Nordem av 250 personer.

Rasjonaliseringsekspert skal vurdere om «de frivillige» gjør jobben

Rasjonaliseringsekspert og økonomiprofessor Jørn Rattsø skal lede utvalget som skal granske de frivillige organisasjonene som kanal for norsk bistand.

• ELLEN HOFVANG

Utvalget nedsatt av Utenriksdepartementet skal blant annet vurdere resultater av organisasjonenes bistandsinnsats. Det skal undersøke om bistanden er kostnadseffektiv, samt organisasjonenes innsats i forhold til internasjonale målsettinger om givervekoordinering og harmonisering. Dessuten skal man se på konsekvensene av organisasjonenes avhengighet av statlige midler. Mange

av organisasjonene mottar i dag mellom 80 og 100 prosent av sin bistandsfinansiering fra staten.

Utvalget, som ble varslet allerede ved framleggelsen av stortingsmeldingen om utviklingspolitikken i juni 2004, skal legge fram sin rapport til Utenriksdepartementet. Fristen er satt til 1. juni 2006. Utvalgets anbefalinger skal ligge til grunn når myndighetene skal drøfte videre kanalisering av bistand gjennom frivillige organisasjoner.

Erfaren utvalgsleder. Jørn Rattsø har tidligere ledet ulike regjeringsoppnevnte utvalg, og har i den forbindelse markert seg i mediene som en uredde og frittalende debattant. Han ledet utvalget som gjennomgikk inntektssystemet for kommu-

Rattsø har stått bak en rekke, til dels kontroversielle, rasjonaliseringsforslag i offentlige etater.

nene på midten av 1990-tallet, utvalget som vurderte reformen av momssystemet for kommunene i 2002-2003 og utvalget for ny organisering av arbeids- og velferdsforvaltningen, 2003-2004. Han har stått bak en rekke, til dels kontroversielle, rasjonaliseringsforslag i offentlige etater og han har vært en ivrig talsmann for kommunesammenslåinger. Den 52-årige samfunnsøkonomen har også vært forfatter og medforfatter av et titalls artikler om bi-

Jørn Rattsø, rasjonaliseringsekspert og økonomiprofessor.

FOTO: SCANPIX

stand og utviklingsøkonomi, men har ikke markert seg spesielt innenfor bistandsdebatten de siste årene. Han er i dag professor ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) i Trondheim.

Frykter dreining. Gjennom sin møteplass «Bistandstorget» har de frivillige organisasjonene både kommentert utkast til mandat for utvalget, og kommet med forslag til medlemmer. Styreleder i Bistandstorget, Ståle Stavrum, er godt fornøyd med at mandatet for utvalget er justert etter innspill fra organisasjonene, men hadde ønsket seg en sammenstilling av utvalget som bedre reflekterte mangfoldet av bistandsorganisasjoner.

- De to organisasjonsrepresen-

Tøff, men givende jobb

• TOR AKSEL BOLLE

– Da jeg på jobb i Gaza ble irritert, bare irritert, over at jeg ikke fikk den ukentlige lista over drepte barn til å gå opp, skjønte jeg at jeg trengte en pause, sier **Merethe Nedrebø**. Men selv om hun har hatt noen tøffe opplevelser vil 36-åringen gjerne ut på oppdrag for Norstaff igjen.

– Jeg tror det er veldig viktig å være mer realist enn idealist når man gjør den type jobber som vi gjør. Man må forstå at ting tar tid og at man ikke kan endre verden alene, svarer Nedrebø på spørsmål om hun er med i Norstaff av idealistiske grunner. Nedrebø er utdannet jurist og har blant annet jobbet med utlendingssaker i politiet og Justisdepartementet. I 2002 søkte hun jobb i Norstaff og noen måneder senere satt hun på et hektisk FN-kontor i Gaza.

– Det var ganske tøft til å begynne med og jeg var veldig usikker på om jeg var kompetent til jobben. Men så skjønte jeg at de andre på kontoret ikke nødvendigvis kunne noe mer enn meg, sier hun og ler.

Etter ett år i Gaza i tjeneste for FN-organisasjonen Unocha, FNs organisasjon for humanitære spørsmål, bar ferden videre til Nablus på Vestbredden. Der jobbet hun for Unicef med kvinner og barns rettigheter. Etter det har hun vært på oppdrag i Sudan og Uganda.

Truet med kniv. Jon Lian er utdannet filosof. 32-åringen fra Grunerløkka har skrevet hovedoppgave om islamsk lov og menneskerettigheter. Han snakker også arabisk. Lian er et typisk eksempel på at Flyktningshjelpen ofte rekrutterer folk med spesiell regional kompetanse til Norstaff. Foreløpig har han vært ute på oppdrag i Hebron og i Sudan.

– Da jeg var ferdigutdannet for

tre år siden hadde jeg litt problemer med å finne jobb. Jeg hadde til lyst å reise samtidig som jeg gjerne vil gjøre noe meningsfylt. Derfor ble det Norstaff, forteller Lian.

I Sudan jobbet han som såkalt protection officer i området rundt byen Bentiu, sør i landet. Jobben hans var å forsøke å sørge for at menneskerettighetene ble respektert.

– Det må ha vært en temmelig stor utfordring for en relativt nyutdannet filosof?

– Jeg hadde jo litt erfaring fra Gaza, men jeg følte meg allikevel ganske liten noen ganger. Jeg ble blant annet truet med kniv ved et tilfelle, en annen gang opplevde jeg at lokale folk ble kidnappet og svinebanket uten at jeg kunne gjøre noe særlig fra eller til.

God oppfølging. Til tross for at både Nedrebø og Lian har hatt noen ubehagelige opplevelser understreker begge at de sjelden har vært redde og at sikkerheten er godt ivaretatt når de er ute på oppdrag.

Begge roser også Flyktningshjelpen og det arbeidet organisasjonen gjør.

– Vi får veldig god oppfølging både når vi er ute på oppdrag og når vi er hjemme. Ofte er kollegaene våre fra andre land misunnelig på den gode støtten vi får, sier Nedrebø.

Flyktningshjelpen står også for debriefingen etter at oppdraget er over, noe Nedrebø mener er svært viktig.

– Ofte har man behov for å snakke med noen om det man har sett. Venner her hjemme har som regel ingen forutsetninger for å skjønne hva vi har vært gjennom. Derfor er det veldig bra at vi får snakke med proffe folk i Flyktningshjelpen som vet hva jobben dreier seg om, sier hun.

Vil ut igjen. Verken Lian eller Nedrebø har for tiden fast jobb i Norge. Til tross for at de har hatt enkelte tøffe opplevelser, vil begge ut igjen og regner med at de får oppdrag i løpet av høsten.

– Det er en meningsfull jobb, vi føler at vi er med på noe som faktisk hjelper folk, sier han.

rådgiver **Stein Erik Kruse** ved Senter for helse og sosial utvikling (HESO) og **Per Selle**, professor i sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen. Utvalgets nestleder er **Ruth Haug**, professor i utviklingsstudier ved Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) på Ås.

FAKTA:

■ Norge er det OECD-landet som kanaliserer høyest andel av bistandsbudsjettet gjennom frivillige organisasjoner.

■ I 2004 ble omlag 23 prosent av norsk bistand kanalisert gjennom frivillige organisasjoner.

Foreslår ny kurs for stipend-program

En fersk evalueringsrapport foreslår radikale endringer av Norads stipendprogram. Man bør i større grad støtte kurs og stipendiater ved universiteter i Sør, framfor å støtte slike i Norge, mener rapportforfatterne.

• ELISABETH SALVESEN

EVALUERING

Hvert år kommer vel 100 studenter fra utviklingsland til Norge gjennom Norads stipendprogram som er på om lag 50 millioner kroner årlig. Stipendprogrammet administreres av Universitets- og høyskolerådet (UHR), mens Senter for internasjonalisering av høyere utdanning (SIU) har ansvaret for den daglige håndteringen.

Evalueringen tar sterkt til orde for å fortsette utviklingen av en modell der hovedtyngden av kursene er lagt til Sør og bare ett semester tilbrennes ved lærestedet i Norge. «Kursene bør bare unntaksvis arrangeres i sin helhet i Norge istedenfor som i dag hvor det er hovedregelen», heter det i rapporten. Det bør derfor tilbys færre kurs innen færre sektorer.

– Norad har over lengre tid stimulert de norske institusjonene til å bidra til kursutvikling i Sør. Denne modellen ser ut til å være en god måte å få til dette på. Målet må være at landene selv skal ha kapasitet og kompetanse. Utdanningen i Norge skal gi en mer verdi eller tilby noe annet enn det som finnes ved universiteter i Sør. Det er derfor viktig at Norge tilbyr de riktige kursene, sier avdelingsdirektør Sissel Hodne Steen i Avdeling for sosial utvikling i Norad.

Relevans. «Utviklingsrelevansen av programmet bør gjøres tydeligere og sikres både gjennom utvelgelsen av emner for kursene og hvor de arrangeres. Man kan ikke gå ut fra at stipendiaterne som rekrutteres er fra den fattigste delen av befolkningen», fastslår evalueringen.

– Relevansproblematikken er viktig, men også vanskelig. Det er ikke nødvendigvis en direkte og kortsiktig sammenheng mellom innsats og effekt – særlig i forhold til et overordnet mål om fattigdomsreduksjon, sier Hodne Steen.

– Evalueringen påpeker også at bare 23 prosent av søkerne på Norad-stipend siden 2000 har vært kvinner?

– Det er riktig. Samtidig er kvinneandelen blant studentene langt

høyere enn kvinneandelen blant søkerne, så der har virkelig de norske utdanningsinstitusjonene jobbet aktivt for å få med kvinnene og diskriminert positivt, sier Hodne Steen.

Styrket internasjonalisering. Evalueringsrapporten peker på at SIU i dag bruker mye tid på å definere prioriteringer ut fra alt det som foreligger av norske strategier og retningslinjer for utviklingspolitikken. Norad burde utvikle kriterier som SIUs programstyre kunne bruke i utvelgelsen av kurs, foreslås det.

Det finnes flere ulike stipendprogram. Evalueringen peker særlig på ulikhetene mellom Norad-stipendiene og Kvote-programmet som man finner både kunstige og unødvendige. Det foreslås en tilnærming mellom de to programmene.

De norske undervisningsinstitusjonene er fornøyd med programmet og mulighetene det gir til å tiltrekke seg utenlandske studenter. Norske utdanningsinstitusjoner er blitt styrket i sitt arbeid for internasjonalisering. De norske institusjonene ser gjerne at programmet utvides til å omfatte ikke bare mastergradsnivå, men også kurs på doktorgradsnivå.

Godt grunnlag. – Det er skjedd store endringer i utviklingspolitikken og i landene vi samarbeider med. Dette påvirker behovene disse landene har for samarbeid om kompetansebygging, sier avdelingsdirektør Sissel Hodne Steen i Avdeling for sosial utvikling i Norad.

Hun mener evalueringsrapporten legger et godt grunnlag for å utforme fremtidige strategier og innretning for hvordan Norge kan være med å bygge kapasitet og kompetanse i samarbeidslandene.

FAKTA:

■ Evalueringen er gjennomført av Nordic Consulting Group, DECO AS og Nuffic på oppdrag fra Evalueringsavdelingen i Norad. Det var Norad som i sin tid foreslo at det skulle gjennomføres en evaluering.

Landbrukshøgskolen på Ås har gjennom årene tatt imot mange Norad-stipendiater. Her **Anil Shrestha** (t.h.), **Julius Kibeke** og **Sushil Pandey**. FOTO: TONE GEORGESEN

en sin

tantene kommer fra to av de aller største organisasjonene. Vi kan ikke uten videre gå ut fra at de vil målbarere interessene også til mindre organisasjoner, sier han til Bistandsaktuelt.

Stavrum frykter at en dreining i retning av rasjonalisering og økt profesjonalisering etter hvert kan gjøre det vanskeligere for de mindre organisasjonene å få finansiering.

Syv medlemmer. Utvalget har syv medlemmer, som foruten samfunnsøkonom **Jørn Rattsø** er, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp **Atle Sommerfeldt**, **Anne Sletmo Jenssen** fra utenlands- og beredskapsavdelingen i Norges Røde Kors, **Sidsel Saugestad**, professor i sosialantropologi ved Universitetet i Tromsø,

Afrikas ukjente eldrebølge

Antallet eldre mennesker vil øke kraftig tross aidsepidemien

Antallet eldre mennesker over 60 år i Afrika vil ifølge FN stige fra omlag 36 millioner i dag til mer enn 140 millioner i 2050. Men verken helsevesenet i det enkelte land eller giverlandene er forberedt på eldrebølgen.

HELSE

• ELISABETH SALVESEN

Til tross for både hiv/aids-epidemien og underernæring i mange afrikanske land, vil antallet personer over 60 år omtrent firedobles i løpet av de neste 45 årene. Det skjer selv om prosentandelen «bare» stiger fra dagens ca 5 prosent til ca 10 prosent over 60 år i samme periode, viser beregninger foretatt av FN.

Hvis befolkningsstrukturen endrer seg så dramatisk på kort tid, vil det få stor betydning for det enkelte lands helsebudsjett, pensjonsordninger og hele omsorgssektoren.

Til tross for hiv/aids. Den norske legen og forskeren Thomas Clausen har deltatt i det norskbotswanske teamet som har laget den første nasjonale helse- og levekårsundersøkelsen blant eldre i Afrika. I juni tok han doktorgraden på «Old age and ageing in Botswana». Han har bodd tre år i Botswana.

- Hvor sikre er FN-tallene for antall eldre i 2050? Har man tatt hensyn til det høye antallet hiv/aids-syke?

Andelen stiger. - Hiv/aids-epidemien trekker forventet gjennomsnittlig levealder ned, men likevel vil det totale antall eldre mennesker øke. En stor og økende andel av de som ikke blir rammet av hiv, vil bli gamle. Ikke minst landene sør for Sahara, som i dag har en ung befolkning med over 40 prosent under 15 år, vil møte denne eldrebølgen, sier Thomas Clausen.

- Hiv og aids, som stort sett gir høy dødelighet blant spedbarn og unge voksne, vil faktisk bare bidra til å forsterke populasjonsaldrings-tendensen, fordi andelen av eldre da stiger i forhold til de yngre som faller fra. Samtidig er det i de fleste landene sør for Sahara fortsatt så sterk befolkningsvekst generelt at det blir en økning av både andelen og antallet eldre på tross av hiv-epidemien.

Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs befolkningsfond (UNFPA), befolkningsavdelingen i FN og organisasjoner som HelpAge International er klar over den omfattende eldrebølgen som kommer. Den var også tema på et FN-møte i Madrid i 2002, men spørsmålet er om noen har tenkt å gjøre noe med det?

Et lite land. I Botswana er nærmere 40 prosent av befolkningen hiv-smittet, ifølge FN-programmet UNAIDS, men tallene er beheftet med stor usikkerhet. Landets eget statistikkbyrå anslår for eksempel 17,1 prosent hiv-positive. Skulle disse tallene vært lagt til grunn, ville effektene av eldrebølgen - tallmessig - slå inn enda mye sterkere.

- Fordi Botswana er et land med bare 1,6 millioner innbyggere og samtidig har en av Afrikas verste hiv/aids-epidemier, forventes veksten i antallet eldre bare å bli moderat innen år 2050. Situasjonen burde derfor være mulig å takle med god planlegging, påpeker Clausen

Antallet eldre mennesker vil firedobles i mange afrikanske land de kommende årene.

ILLUSTRASJONS-FOTO: INGER HELDAL

som har basert seg på FNs tall og estimater.

Han understreker samtidig at effekten av den nye eldrebølgen i store land som Uganda og Nigeria vil bli langt mer merkbar - med flere millioner eldre mennesker.

Lite penger til helse. Botswana er i dag ett av to-tre afrikanske land som regnes til det øvre sjiktet innenfor kategorien «mellominntektsland» (Norad trakk seg ut i 1998, red.anm.). Likevel brukes en relativt liten del av budsjettet på helse og omsorgstjenester, også sammenlignet med nabolandene. Og som i mange andre afrikanske land, er helsevesenet i Botswana primært orientert mot aids-relaterte sykdommer eller helse tiltak for mor og barn. Men tar myndighetene tak i problematikken allerede nå, slik de har økonomiske muligheter til, kunne Botswana bli et foregangsland når det gjelder omsorg for eldre.

- Du mener ikke at man skal begynne å bygge aldershjem etter vestlig modell i afrikanske land?

- Absolutt ikke, det er ingen god idé å begynne å eksportere vårt system. Men la oss begynne diskusjonen om hvordan de fattige landene kan ta vare på sine mange eldre etter hvert. Det er ikke lenger noen selvfølge at eldre blir tatt hånd om av den utvidete familien og nærmiljøet, sier Clausen.

I Botswana fant forskerteamet ut at åtte prosent av de eldre bodde alene.

- Og spør du noen av de gamle og syke som ligger døende alene uten medisiner eller pleie, er det ikke sikkert de ville takket nei til en formalisert institusjons-løsning, sier han.

Syke med omsorgsansvar. Clausens arbeid begynte for ti år siden på oppfordring fra Helsedepartementet i Botswana og som et samarbeid

”

Mange var blitt blinde av grå stær og ville ved en enkel operasjon kunne gjenvinne synet og dermed funksjonen.

Thomas Clausen, norsk lege og helseforsker.

mellom University of Botswana og Universitetet i Oslo. Han har dokumentert helse- og ernæringsstatus og viktige livsstilsfaktorer for de over 60 år. Doktoravhandlingen favner bredt og viser blant annet 20 prosent av eldre menn var underernært, mens over 27 prosent av de eldre kvinnene led av fedme og feilernæring.

- Mange led av uoppdagede og dermed ubehandlede sykdommer. Og mange var blitt blinde som følge av grå stær og ville ved en enkel operasjon kunne gjenvinne synet og dermed funksjonen, forteller Clausen.

- Det blir ikke mindre dramatisk når virkeligheten samtidig er slik at eldre mennesker som selv har alvorlige helseproblemer, ofte er de som også må ta seg av sine hiv/aids-syke barn og barnebarn og eventuelt foreldreløse barne- eller oldebarn også. Det er ikke helt uvanlig at en bestemor er den eneste gjenlevende voksne i sin familie. Det er fortsatt vanligst med flergenerasjonshushold i Botswana og 65 prosent rapporterte å ha barnebarn boende i sitt hushold.

Tre land har pensjon. I Botswana har alle over 65 år rett til pensjon,

men den er kun én dollar om dagen, tilsvarende hva FN regner som «fattigdomsgrensen». Allmenn pensjon ble innført i 1996 etter at resultatene fra første fase i det norske forskningsprosjektet ble presentert for myndighetene året før.

Bare tre andre afrikanske land sør for Sahara har i dag statlige alderspensjons-systemer. Det er Sør-Afrika, Namibia og Mauritius. I Sør-Afrika er pensjonen behovsprøvet og man må bevise at man ikke har inntekt, egne midler eller eiendom for å få den. Det innebærer at de fleste svarte, men kun få hvite, får pensjon og at det blant annet finnes en økende arbeiderklasse av hvite uten noen pensjonsrettigheter.

Håper på nytt fokus. - Jeg håper at de fakta som nå ligger på bordet igjen kan bidra til at de eldres helse og levekår settes på dagsorden og at det settes i gang tiltak for å bedre helsetilbudet for eldre i Botswana. Jeg foreslår at det lages et eget helseprogram for eldre, sier Thomas Clausen.

I september drar han til Botswana for å presentere sine funn for landets Kommunal- og Helsedepartementet.

Fra legens notater

«Kvinne, 84 år. Bor alene i et gammelt, tradisjonelt hus. Forteller at hun er alene og at alle hennes tre barn er døde. Hennes eneste inntektskilde er pensjonen, hun eier ingenting og har ikke noe dyrkbar land.

Da vi undersøkte henne, fant vi en stor svulst på 7-8 cm i det ene brystet hennes og et åpent, væskende sår. Hun hadde

langt fremskreden brystkreft, men var redd og skeptisk ved tanken på å bli sendt til sykehuset. Hennes tidligere erfaring tilsa at mennesker som ble sendt til sykehuset, ofte ikke kom tilbake i live.»

(Kilde: Old age and ageing in Botswana. Thomas Clausen, Faculty of Medicine, University of Oslo, 2005)

Les mer om eldrebølgen: www.un.org/esa/population/publications/worldageing

Statsminister Kjell Magne Bondevik og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson lanserer nå en plan for en stadig sterkere prioritering av Afrika i norsk bistand.

ARKIVFOTO: SCANPIX/HÅKON MOSVOLD LARSEN

Nye mål for Afrika-satsing

Bondevik lover: 65 pst. av bistanden skal gå til Afrika sør for Sahara

Midt oppe i den norske valgkampen har utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson fått med seg statsminister Kjell Magne Bondevik på en økt norsk satsing på Afrika. Tallfestede mål for bistand til Afrika og lavinntektsland er sentrale elementer i den nye bistandssatsingen.

• GUNNAR ZACHRISEN

-Vi har satt oss to mål: Minst 65 prosent av den langsiktige norske bistanden skal gå til Afrika innen neste stortingsperiode. Dessuten skal minst 70 prosent gå til lavinntektsland, erklærte utviklingsministeren under et møte i Nobels Fredssenter i Oslo 21. august.

Prioriteringen av Afrika og lavinntektsland er velkjent språkbruk fra norske bistandspolitikere gjennom en årrekke, men det nye i utspillet fra parhestene Bondevik og Frafjord Johnson er at det lanseres meget ambisiøse måltall. Ifølge Utenriksdepartementet gikk 55 prosent av den langsiktige bistanden til Afrika og 62 prosent til lavinntektsland i 2004. Nå skal prosentene preses ytterligere oppover.

Andelen av samlet norsk bistand som er bevilget til de 50 fattigste landene i verden har de siste årene økt fra 35 til 43 prosent, og et tidligere mål om at 40 prosent av bistan-

den skal gå til disse landene er nådd. Og nå vil altså regjeringen gjøre enda mer for å nå de aller fattigste.

Liten del til Afrika. - Norge er blant de givere som gir mest bistand til disse landene. Men vi er ikke tilfreds med det. Regjeringen tar derfor nye grep for å garantere at norsk bistand skal gå til de fattigste landene i verden, sier statsminister Kjell Magne Bondevik.

Statsministeren og utviklingsministeren viser til at det er i Afrika fattigdommen er størst - og der flest enkeltmennesker har minst håp om levekår i tråd med FNs tusenårsmål innen 2015. Likevel går bare en mindre andel av den globale bistanden til Afrika.

Følger opp G-8-møte. Verdens rikeste land, G-8-landene, satte seg nylig som mål å doble bistanden til Afrika innen 2010. Og det er også i forlengelsen av dette at regjeringen ønsker at Norge skal gå foran med et godt eksempel.

- Vi i Norge gir så mye allerede, at vi kommer ikke til å doble bistanden. Men vi ønsker likevel å bidra til satsingen på Afrika. Det at G8 har valgt 2010 som en frist for disse målene, gjør at neste stortingsperiode blir en nøkkelperiode, understreker Frafjord Johnson overfor avisen Vårt Land.

Hun mener at de nye løftene kombinert med at regjeringen tidligere har vedtatt at bistanden skal ligge på minst én prosent av brutto nasjonalinntekt i neste stortingspe-

riode, vil bety et viktig norsk bidrag i kampen mot fattigdom. For 2004 utgjorde den norske bistanden om lag 0,87 prosent av BNI, ifølge tall fra OECDs utviklingskomité DAC.

Dilemmaer. - I utgangspunktet mener jeg det er grunn til å være positiv til dette utspillet. Norge har slitt i mange år med å få til en sterkere konsentrasjon av bistanden. Man har ønsket det og sagt det, men ikke greid det, sier Axel Borchgrevink som leder Avdeling for utviklingsforskning ved Norsk utenrikspolitisk institutt.

Han viser til at Afrikas behov for kapitaltilgang i form av bistand er stort, og at bistanden følgelig vil ha stor verdi. Men samtidig understreker han at det også er dilemmaer knyttet til en sterkere Afrika-satsing.

- De fleste er jo enige om at bistand virker best i land med godt styresett, og at man på den måten vil få mest fattigdomsbekjempelse per krone. Men det er jo i Afrika at styringskrisa er størst, sier NUPI-forskeren.

Flere i Sør-Asia. Borchgrevink viser også til at det er andre deler av verden som i antall har flere fattige enn Afrika, ikke minst store fattige befolkninger i Sør-Asia.

- Selv om Bondevik har lovet at andre deler av verden fortsatt vil få like mye på grunn av at den totale bistanden vil øke kraftig, er jeg noe tvilende til at man vil kunne klare å oppfylle begge disse løftene på en gang, sier han.

Axel Borchgrevink, forsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt.

”

Norge er blant de givere som gir mest bistand til disse landene. Men vi er ikke tilfreds med det.

Kjell Magne Bondevik, norsk statsminister.

UNICEF er trolig blant de partnerne som kan regne med å bli omfattet av slike tilsagn.

- Dette er også en oppfølging av Paris-erklæringen fra mars 2005 om større effektivitet i bistanden hvor spørsmålet om økt forutsigbarhet var et viktig element, sier Frafjord Johnson.

Hovedsamarbeidsland får større forutsigbarhet

• GUNNAR ZACHRISEN

Regjeringen ønsker seg større forutsigbarhet for sine viktigste utviklingspartnere og vil gå inn for å etablere «indikative flerårige tilsagn». Det betyr at norske hovedsamarbeidsland vil kunne få større trygghet for hvilken bistand de vil kunne påregne fra Norge. Tilsagnene skal

knyttes til en femårsperiode.

-I budsjettet for 2006 vil vi gi signaler om hvilke land som er aktuelle for slike tilsagn, sier utviklingsministeren til Bistandsaktuelt.

Også overfor viktige multilaterale samarbeidspartnere ønsker man en slik forutsigbarhetsmodell. FN-organisasjonene UNDP, UNFPA og

notiser

Straffer med kutt i bistand

USA har kuttet ned på bistanden til over tjue land som har nektet å underskrive på at amerikanske statsborgere ikke vil kunne bli straffemessig forfulgt av Den internasjonale Straffedomstolen i Haag. Kuttet i bistand har rammet en rekke land i Latin-Amerika, Karibia og Afrika.

Ifølge New York Times har kuttene hittil vært gjort innen støtte til militærtrening og sikkerhetstiltak. Men et vedtak fra desember åpner for at nye kutt kan gjøres innen helse- og sosialprogrammer, informasjon om aids og fredsbygging, flyktningbistand og juridiske reformer.

Helsepersonell søker til Vesten

Bedre lønn trekker ugandiske leger, forskere og annet helsepersonell til utlandet. Det kan skade Ugandas økonomi, advarer direktør ved Ugandas investeringsbyrå, Maggie Kigozi.

På en konferanse om vitenskap og økonomi i sommer sa Kigozi at elendig betaling er skyld i at helsepersonell forlater Uganda. Dessuten mener han det bidrar til at de gjenværende gjør en dårlig jobb.

I Uganda tjener fullt utdannede leger rundt 15,3 millioner shilling (om lag 55 000 kroner) årlig. Til sammenligning kan ugandiske leger og forskere tjene mellom 730 000 og 985 000 kroner i året hvis de får seg jobb Storbritannia, viser en undersøkelse i den britiske avisa The Guardian.

Nestleder for helsestjenesteavdelingen i Ugandas helsedepartement, Dr. Kanvesigve, har inntrykk av at hjerneflukten er størst blant sykepleierne, på grunn av økt etterspørsel fra Europa, Australia og Nord-Amerika.

En studie som nylig ble gjennomført viser at av de 140 legene som årlig blir uteksaminert fra universitetene Makerere og Mbarara, finner 70 prosent veien til Europa, Nord-Amerika og Sør-Afrika.

FN-rapport: Ulikheten øker

Til tross for rekordstor økonomisk vekst, særlig i Asia, øker den globale ulikheten mellom rike og fattige, konkluderer en ny FN-rapport. Ifølge «Report on the World Social Situation 2005: The Inequality Predicament» kontrollerer 20 prosent av verdens befolkning 80 prosent av velstanden.

- Rapporten viser at på mange måter er ulikheten forsterket de siste 20-25 årene, uttaler visegeneralsekretær Jose Antonio Ocampo i FNs avdeling for økonomiske og sosiale saker, som har utgitt rapporten.

USA skaper kaos foran FN-toppmøtet

Vil unngå forpliktelser i kampen mot fattigdom, hevder kritikere

Tre uker før FN-toppmøtet i New York 14.-16. september kom USA med dramatiske forslag til endring av slutt-erklæringen. Norske myndigheter er bekymret og mener det er for sent i prosessen å komme med så radikale endringsforslag.

drets utfordringer. Men uenigheten er stor om hvilke reformer som trengs. For eksempel er flere av ut-

viklingslandene i G-77 gruppen er skeptiske til en del av de foreslåtte FN-reformene som vil styrke gene-

ralsekretærens fullmakter. De ønsker istedet mer makt forankret i FNs generalforsamling. >>>

FN-TOPPMØTET

• ELISABETH SALVESEN

En rekke FN-diplomater ber nå USA om å modifisere forslaget og vise kompromissvilje for at ikke hele møtet skal bli en fiasko. Brevet fra USAs kontroversielle FN-ambassadør John Bolton inneholder mer enn 750 endringsforslag i forhold til det siste utkastet til slutt-erklæring. Arbeidet for utvikling og kampen mot fattigdom skal nedprioriteres og kampen mot terror trappes opp, hevder kritikere. USA vil fjerne samtlige avsnitt som stiller krav til de rike landenes innsats for å hjelpe utviklingslandene, som for eksempel det gamle målet om 0,7 prosent av bruttonasjonalproduktet i bistand.

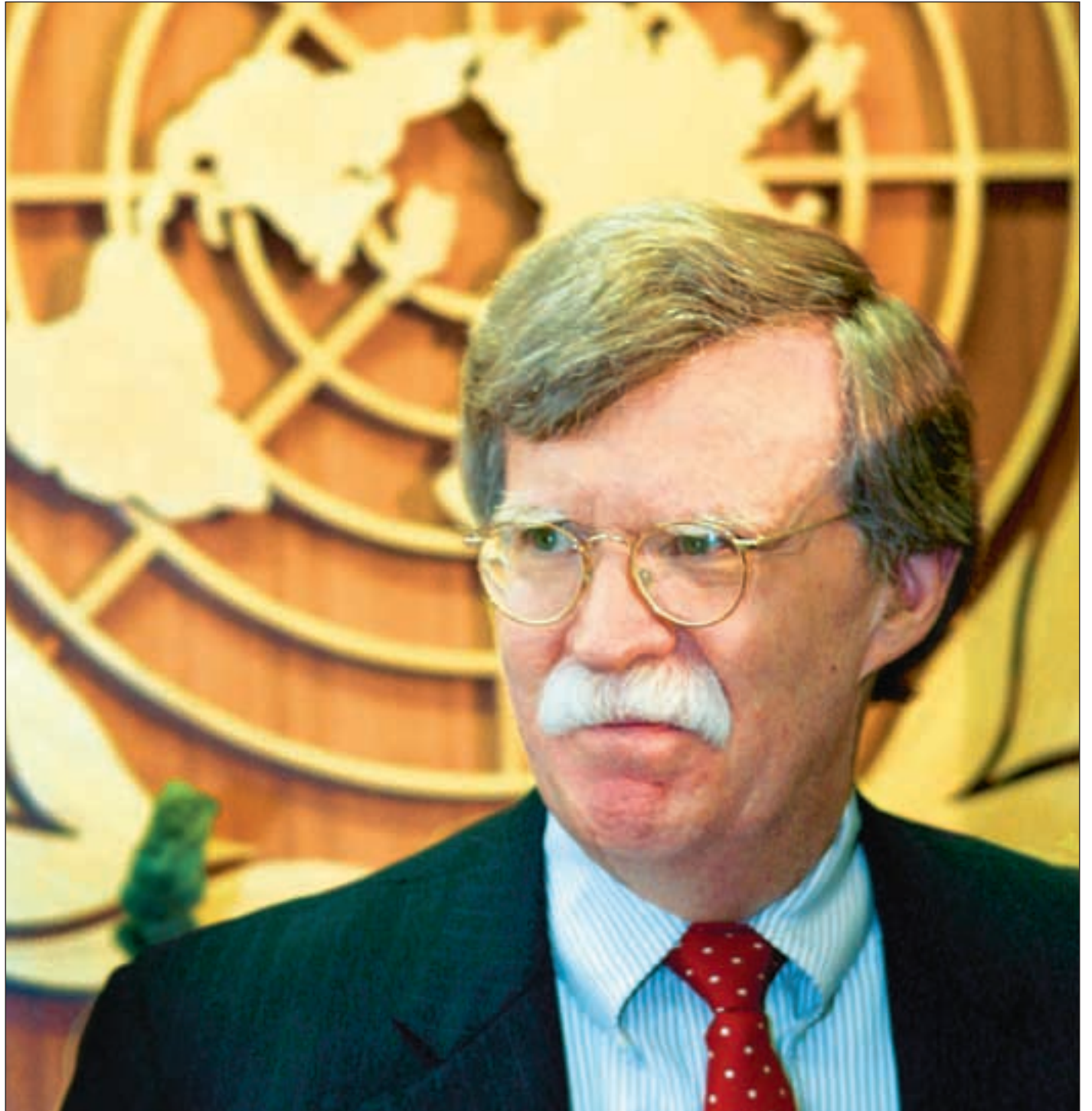
- Vi er bekymret, sa utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson da hun dagen etter at det amerikanske utspillet ble kjent, undertegnet en programavtale med UNDPs (FNs utviklingsprogram) nye leder Kemal Dervis.

- USA har heldigvis sagt at de vil forhandle, dette er ikke en diktat fra deres side, påpekte Kemal Dervis.

- De kommende dagene vil det bli harde forhandlinger.

En rekke tunge dokumenter danner grunnlaget for det om lag 40 sider tykke utkastet til slutt-erklæring som nå ligger på bordet. Dokumentet er det tredje utkastet til slutt-erklæring og er også kjent som Ping 3, oppkalt etter Jean Ping, presidenten i FNs generalforsamling. Forhandlingene om slutt-erklæringen har pågått i månedsvis og mange mener nå at USA setter en strek over hele den prosessen.

FN-reformer. FN-toppmøtet skal behandle en rekke forslag til reformer av FN. Hensikten er å modernisere organisasjonen for å gjøre den bedre skikket til å møte dette århun-

USAs nyutnevnte og omstridte FN-ambassadør John Bolton har foreslått 750 endringer i det siste utkastet til slutt-erklæring. Mange frykter nå at FN-møtet vil bli mislykket og at man ikke vil klare å bli enige om noe annet enn en svært uforpliktende slutt-erklæring. FOTO: MIKE SEGAR/SCANPIX

Små forhåpninger til FN-toppmøtet

- Jeg har overhodet ingen forventninger til FN-toppmøtet i september. Tid, krefter og penger bør heller brukes på oppfølgingen i de enkelte landene av alle vage løfter fra tidligere toppmøter og liknende konferanser, sier professor Patrick Bond ved University of KwaZulu-Natal School of Development Studies i Durban.

”
**Tusenårs-
målene tar
oppmerk-
somheten
bort fra IMF
og Verdens-
banken.**

Patrick Bond, sør-
afrikansk professor.

• ELISABETH SALVESEN

Patrick Bond er en kjent, kritisk røst i Sør-Afrika. Han er leder for Centre for Civil Society ved University of KwaZulu-Natal og har blant annet skrevet en rekke bøker om sosial og økonomisk urettferdighet i det sørlige Afrika.

- Nettverkene av organisasjoner bør bruke mer tid og krefter på å sjekke om løftene fra tidligere konferanser innfris i deres egne land og ikke la seg blende av stadig nye toppmøter eller rockestjerner som Bob Geldof, sier Patrick Bond og fortsetter:

- Det hersker for eksempel fortsatt uklarhet etter G8-møtet i Gleneagles i sommer om løftene om gjeldslette faktisk vil frigjøre ressurser i de fattigste landene til blant annet helse og utdanning. Slik jeg forstår det, vil de landene som får gjeldslette, samtidig få redusert bistanden med et tilsvarende beløp. Beløpet som avskrives i gjeld, vil bli regnet som en tilsvarende økning i bistand. Derfor er jeg ikke så opptatt av resultater fra toppmøter denne gangen heller. Når den politiske viljen mangler og nyliberale prinsipper råder, er det liten grunn til optimisme.

Tusenårsmålene distraherer. Bond er dessuten meget skeptisk til det altoverskyggende fokuset som i dag er på tusenårsmålene.

- Jeg mener at tusenårsmålene er greie å ha som en felles visjon for hvor man vil, men heller ikke mer enn det. De kan komme til å distrahere og ta oppmerksomheten vekk fra for eksempel Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken. Bretton Woods-institusjonene stiller i stadig økende grad krav om privatisering overfor de fattige landene og følger de rådende nyliberale prinsippene. I utkastet til slutt-erklæring som nå foreligger for FN-toppmøtet, står det for eksempel ingenting om å endre disse vilkårene og minke den prisen de fattige landene må betale for å motta Verdensbankens lån og gjeldslette, sier han.

- Ifølge en rapport FN selv har laget, har ikke Det internasjonale pengefondet i sin programutfor-

ming lagt noe systematisk vekt på tusenårsmålene når de har vurdert et lands budsjett eller makroøkonomiske rammeverk.

Grasrot-engasjement viktigst. - Tusenårsmålene minner nesten om Verdenserklæringen om menneskerettighetene fra 1948. Den er fin å ha som en rettesnor eller visjon, men ingen har noen gang virkelig tatt Verdenserklæringen helt på alvor og prøvd å realisere den. Da ville verden sett ganske annerledes ut i dag, sier Patrick Bond.

- Derfor må kampen mot fattigdom fortsette og fremdeles i all hovedsak føres fra grasrota og opp. Ingen må tro at det vil skje store endringer ovenfra og ned. Den viktigste jobben må fortsatt gjøres av organisasjoner, nettverk og aktivister mot fattigdom, kvinnebevegelsen, miljøforkjempere og så videre.

FN-TOPPMØTET

tet

Tre ulike forslag ligger på bordet om utvidelse av Sikkerhetsrådet, men trolig får ingen av dem det nødvendige to tredjedels flertall. Så langt er det heller ikke enighet om flere av paragrafene i dokumentutkastet som handler om sikkerhet og nedrustning. Etter det Bistandsaktuelt erfarer, råder det fortsatt stor uenighet om initiativet til utenriksminister Jan Petersen om et styrket internasjonalt samarbeid om kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning.

Vil styrke rettighetene. Mange land, med Canada i spissen, ønsker at FN-toppmøtet skal gi sin tilslutning til prinsippet om at FN skal kunne gripe inn tidlig i konfliktsituasjoner. Man ønsker dette for å kunne beskytte sivilbefolkningen mot forbrytelser mot menneskeheten når deres egne regjeringer ikke er i stand eller uvillige til å gjøre det.

Organisasjonene stenges ute

• TOR AKSEL BOLLE

- Vi er svært bekymret over at det sivile samfunnet i så liten grad kommer til å være representert på FN-toppmøtet, sier Gunhild Ørstavik. Hun er rådgiver i paraplyorganisasjonen Forum og har FN som sitt spesialfelt. Ørstavik har vært til stede ved flere FN-toppmøter tidligere og skal være med i den norske delegasjonen under møtet. Hun forteller at det ikke kommer til å være noen representanter fra det sivile samfunn på toppmøtet i september med mindre de er medlemmer av en offisiell delegasjon. Dette er det liten tradisjon for, særlig blant utviklingsland. FN oppgir sikkerhetshensyn som årsak til de strenge reglene for hvem som får være til stede.

- Jeg har forståelse for at det finnes et reelt sikkerhetsproblem, men hadde allikevel håpet at flere fra organisasjonene kunne være til stede på møtet. Dersom påstanden om at det er viktig å involvere sivilsamfunnet skal bety noe, må det i mye større grad legges til rette for dette, sier Ørstavik.

- Hvorfor er det så viktig for dere å

Motstanderne av forslaget frykter at hvis man åpner for dette vil det kunne misbrukes, og bruker Irak som eksempel. Det nåværende utkastet til slutterklæring inneholder også forslag om å oppgradere menneskerettighetenes posisjon i FN for å gi dem høyere status på lik linje med utvikling og sikkerhet. Det foreslås at FNs Menneskerettighetskommisjon legges om til et nytt Menneskerettighetsråd for å få en ny og mer slagkraftig enhet enn i dag samt å tilføre kontoret til FNs høykommissær for flyktninger større midler.

Et nytt beredskapsfond for humanitært arbeid kan også bli en realitet på FN-toppmøtet. Det vil i så fall styrke kontoret til FNs visegeneralsekretær og nødhjelps koordinatør Jan Egeland slik at man kan handle umiddelbart i akutte katastrofesituasjoner uten å måtte kontakte givreland eller FN-organisasjoner først.

være til stede under møtet?

Det er viktig å være der blant annet for å kunne være i dialog med delegasjonen under forhandlingene. Det er også viktig å kunne følge med på hva som faktisk blir sagt på de forskjellige møtene slik at man vet hva som blir lovet og kan sørge for at politikerne følger opp løftene senere, sier Ørstavik.

Hun er ikke fornøyd med informasjonen norske organisasjonene har fått av det norske utenriksdepartementet i forkant av toppmøtet.

- Informasjonsflyten har vært under enhver kritikk. Utviklingsministeren selv har innrømmet at prosessen har vært dårlig og beklaget. Vi har faktisk fått mesteparten av vår informasjon fra det danske utenriksdepartementet, sier hun.

Forum har nå skrevet et åpent brev til utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson og utenriksminister Jan Petersen. I brevet kommer paraplyorganisasjonen med konkrete forslag til hva Norge bør jobbe for å få med i slutterklæringen, blant annet på områder som kvinners rettigheter, handel og gjeldsslette.

”

Løftene om blant annet gjeldsslette, mer bistand og utviklingslandenes ansvar for å bygge opp et godt styresett må formuleres mer forpliktende slik at vi er sikret at de også blir fulgt opp.

Hilde Frafjord Johnson, utviklingsminister.

Vil sette utvikling først

- Utviklingsspørsmålene må stå i høysetet under FN-toppmøtet. Vi må bli enige om hva som skal til for å nå Tusenårsmålene, sette klare tidsfrister og få nye land til å forplikte seg til å ta nye skritt, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson i et intervju foretatt før USAs dramatiske utspill.

• ELISABETH SALVESEN

FN-toppmøtet i New York 14.-16. september arrangeres fem år etter at FN vedtok Tusenårsmålene. På dagsorden står alle de viktigste globale spørsmålene i vår tid, fra sikkerhet, terrorisme, utvidelse av FNs Sikkerhetsråd og FN-reformer til utvikling, fred og menneskerettigheter. Både statsminister Kjell Magne Bondevik, utenriksminister Jan Petersen og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson skal delta på toppmøtet.

- Vil diskusjonene om Sikkerhetsrådet og FN-reform kunne overskygge utviklingsspørsmålene?

- Diskusjonen om sammensetningen av Sikkerhetsrådet er vanskelig og har bidratt til at forberedelsene til FN-toppmøtet og forhandlingene om sluttokumentet har vært - og fortsatt er - vanskelige. Det viktige nå er at disse spørsmålene ikke må overskygge kampen mot fattigdom og utviklingsspørsmålene under selve FN-toppmøtet, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

- Det er det vi arbeider for å få til. Utviklingsspørsmålene utgjør den sentrale pilaren på FN-toppmøtet. Vi prøver blant annet å få de landene som ennå ikke har kommet med konkrete løfter om å trappe opp bistanden til 0,7 prosent av bruttonasjonalproduktet, til å gjøre det nå. Ett av dem er G8-landet Canada.

Mye positivt. - Er stemningen i forkant av møtet preget av optimisme og en følelse av at nå går man på med en ny giv for å nå Tusenårsmålene?

- Det har skjedd mye positivt på utviklingssiden den siste tiden. Både EU-landenes vedtak om å fordoble bistanden innen 2010 og at det nå er enighet om å overvåke de ulike landenes forpliktelser, er viktige og konkrete resultater. Samtidig har vi G8-landenes vedtak om gjeldslettergivelser. De fattigste og mest gjeldstyngede landene får nå ettergitt sin gjeld til multilaterale banker, Det internasjonale pengefondet, Verdensbanken og Afrika-banken. De fikk også løfter om 50 milliarder dollar ekstra i bistand og en fordobling av bistanden til Afrika innen 2010.

Den folkelige mobiliseringen i forkant av G8-møtet fungerte meget godt. Jeg håper at den vil fortsette også når det gjelder Tusenårsmålene og fattigdomsbekjempelsen.

Ønsker forpliktelser. - Er det én sak du brenner mer for enn andre saker på toppmøtet?

- Jeg har ikke én hjertesak i den forstand, men det er viktig for meg å få hele Monterrey-agendaen forankret i toppmøte-erklæringen sam-

Hilde Frafjord Johnson håper og tror at utviklingsspørsmål vil stå i sentrum på FN-toppmøtet i New York.

FOTO: BISTANDSAKTUELT

men med løftene fra EU og G8-landene. Løftene om blant annet gjeldsslette, mer bistand og utviklingslandenes ansvar for å bygge opp et godt styresett må formuleres mer forpliktende slik at vi er sikret at de også blir fulgt opp. All erfaring viser jo at det er langt fra retorikk og løfter til realiteter i disse spørsmålene. Derfor vil vi nå også bidra med mekanismer som sikrer etterprøving av at løftene faktisk følges opp.

- Men er det ikke også en fare for at tekster fra tidligere konferanser blir mer utvannet på dette FN-toppmøtet?

- Vi gjør det vi kan fra norsk side for å hindre at det skjer gjennom godt forarbeid, samarbeid med de andre nordiske land og tette kontakter med landene i Sør slik at de også er våre allierte, sier Frafjord Johnson. - Det er alltid en utfordring i forhold til den typen dokumenter som slutterklæringen på FN-toppmøtet. En del land er bremseklosser og gjør det vanskelig å komme videre. Derfor er jeg særlig opptatt av dialogen med utviklingslandene slik at de blir våre allierte i dette arbeidet.

Ny kommisjon. - Det ligger forslag om en ny kommisjon for fredsbygging på bordet og flere nye, konkrete tiltak for å styrke FN?

- Det er foreslått å opprette en fredsbyggingskommisjon i FN og en egen enhet for dette arbeidet i Sekretariatet samt et fond. Jeg regner med at det blir enighet om dette på toppmøtet. I så fall kommer Norge til å bidra økonomisk og forhåpentlig også bli representert i fredsbyggingskommisjonen.

Fredsbyggingskommisjonen kan bli et godt redskap og fylle det gapet som ofte oppstår i et postkonflikt-område både sikkerhetsmessig, politisk og økonomisk. Det er viktig å ha en mekanisme som følger landet også når det er ute av nyhetsbildet for å sørge for et helhetlig grep om fredsbyggingen og sikre gjenoppbygging og utvikling, sier utviklingsministeren.

- Utfordringen blir å unngå slike fallgruver som ligger i dagen som for eksempel ytterligere fragmentering av FNs innsats og uklarhet om hvem som skal jobbe med hva. Vi må sikre at fredsbyggingskommisjonen og fondet får et klart mandat.

SLIK FOREGÅR FN-TOPPMØTET

■ Agendaen for møtet er basert på anbefalingene generalsekretær Kofi Annan kom med i sin rapport *In Larger Freedom*. Den inneholder en rekke anbefalinger om reformer av FN.

■ Det viktigste underlaget for diskusjonene om utviklingsspørsmål er rapporten fra FNs tusenårsprosjekt som ble lagt fram i januar i år med en plan for hvordan tusenårsmålene kan oppnås.

■ Rundt 170 statsledere kommer til New York for å delta på FN-toppmøtet. Med i de offisielle delegasjonene er også et ukjent antall ministre. I tillegg kommer flere tusen diplomater til å jobbe med forhandlingene.

■ I løpet av selve toppmøtet vil det bli holdt flere fellesesjoner hvor de ulike statslederne vil komme med innlegg.

■ Det vil bli holdt et eget møte hvor finansiering for utvikling skal være tema.

■ Videre vil det bli avholdt fire lukkede rundebordskonferanser hvor alle de ulike temaene for møtet vil bli diskutert. Disse diskusjonene vil bli ledet av statsledere som er plukket ut av regionale grupperinger.

■ I tillegg til de formelle møtene benytter alle statsledere og andre ministre også anledningen til å holde bilaterale samtaler med kolleger fra andre land.

■ Oppsummeringer av rundebordsdiskusjonene vil bli presentert på et lukket plenums møte 16. september. Utvalgte observatører og representanter for det sivile samfunn vil også kunne be om taletid under dette siste fellesmøtet.

Strid om ny kommisjon

UD og aktivistgrupper dypt uenige om eiendomsformalisering

Norge har gått i bresjen for å opprette en kommisjon tuftet på den omstridte økonomen Hernando de Sotos ideer. Men organisasjoner i mer enn 40 land protesterer mot en påstått «ovenfra og ned»-prosess. – Kritikken skyter over mål, svarer Utenriksdepartementet.

• SYNØVE ASPELUND

FN-TOPPMØTET

Hensikten med kommisjonen er å bidra til at fattige mennesker, ikke minst slumbbefolkninger, i større grad får formalisert sin eiendomsrett.

– Dette er et antidemokratisk prosjekt. De fattige, som kommisjonen retter seg mot, er ikke tatt med i prosessen. Hvorfor er ikke det sivile samfunnet blitt spurt om råd og innspill, og hvorfor har det ikke vært åpenhet og tilgjengelig informasjon om arbeidet, spør Tiago Alves. Han jobber i De jordløses bevegelse i Brasil, MST, som er en av organisasjonene som har skrevet under på et opprop mot det norske bistandsinitiativet. Sammen med MST-kollega Selma Santos er han på Fredskorps-utveksling hos Latin-Amerika-gruppene i Norge denne høsten.

– Å diskutere de fattiges eiendomsrett til jord er svært viktig, men denne kommisjonen representerer overhodet ikke de fattige, sier Selma Santos.

Høynivåkommisjonen skal ha 25-30 medlemmer fra ulike land og et flertall av disse skal være fra land i sør. Men Santos og Alves tror ikke kommisjonsmedlemmene fra sør vil være gode talsmenn for de fattige i sine egne hjemland.

– At menn som Hernando de Soto og Fernando Cardoso (tidligere president i Brasil, red.anm.) skal representere oss blir helt feil. De er nyliberalister med en tro på fritt marked og privatisering som vi ikke deler, sier Santos.

Han viser til at mer enn 1100 jordløse bønder ble drept under Cardosos styre. – Jeg lurar på hvordan han kan tale vår sak, sier han.

Ensidig privatisering. Ifølge utviklingsminister Hilde Frafjord John-

– Denne kommisjonen representerer overhodet ikke de fattige, mener **Selma Santos** og **Tiago Alves** fra De jordløses bevegelse i Brasil.

FOTO: SYNØVE ASPELUND

son er det åpnet for at «de fattige selv» skal få 2-3 medlemmer i kommisjonen. Organisasjonene bak protestoppøpet krever imidlertid at minst halvparten av medlemmene skal komme fra – og være utnevnt av – de fattiges egne organisasjoner. De krever også at de Soto trekkes som leder og erstattes med en fra de fattiges organisasjoner. Kritikken er imidlertid ikke bare knyttet til måten kommisjonen er opprettet på. Mange er kritiske til Hernando de Sotos løsninger på fattigdomsproblemene og er redde for hans dominans i kommisjonen.

Privatiseringsagenda. – De Soto har en klar og ensidig privatiseringsagenda, der privat eiendomsrett er eneste løsningen. Mange er sjokkerte over at akkurat Norge har omfavnet hans enkle og kontroversielle måte å tenke fattigdomsbekjempelse på, sier Aksel Nærstad, informasjonsansvarlig i Utviklingsfondet, en organisasjon som også står bak protestoppøpet. Skepsisen mot selve innholdet i de Soto-modellen deles av Santos og Alves.

I dag eier 1 prosent av Brasils innbyggere 45 prosent av jorda. Alves frykter at en formalisering av eiendom i tråd med de Soto-oppskriften vil føre til en enda sterke konsentrasjon av eiendom på få hender:

– I Brasil er 250 millioner hektar jord formelt sett statlig eid, men mye av dette drives av store, private landeiere uten papirer og formell rett til jorda. Fordi de har sedvane retten til jorda vil en formaliseringsprosess i dag bety at det er disse landeierne – og ikke de fattige – som blir vinnerne.

– Det vi i første rekke trenger i Brasil er en jordreform, en demokratisering av jord og inntekt, der bønder og det sivile samfunnet er med

og bestemmer hvordan det skal gjøres. Jordspørsmålet må dessuten ses i sammenheng med menneskerettighetsperspektivet, miljøhensyn og retten til å produsere egen mat, sier Santos.

”

Vi har som mål at dette skal være den mest transparente kommisjonen som har eksistert.

Leiv Lunde, statssekretær i UD.

Feilslått kritikk. Utenriksdepartementet tilbakeviser kritikken fra organisasjonene.

– Denne kritikken kjøper vi ikke. Vi er fortsatt i startfasen, og når man jobber med å etablere en internasjonal kommisjon som denne er det ikke vanlig å ha åpen workshop fra dag én. I planleggingen har vi vært i dialog med representanter fra fattige land, og vi har hatt flere informasjonsmøter med organisasjonene her hjemme i Norge. Det viktigste arbeidet vil uansett foregå i de ulike arbeidsgruppene og det rådgivende organet for kommisjonen, og her vil alle grupper ha gode muligheter for å bli hørt, sier statssekretær Leiv Lunde.

Han understreker at kommisjonsmedlemmene er valgt nettopp ut fra at de er aktører med stor tyngde, og derfor har gode muligheter

for å løfte spørsmålene om formalisering av rettigheter høyt opp på agendaen både internasjonalt og i sine hjemland.

– Dette er ikke ment å være en interessegruppebasert kommisjon, og vi gjør faktisk et unntak når vi nå arbeider for å få inn representanter fra uformell sektor, sier Lunde.

At organisasjonene ikke har fått innsyn i dokumenter tilbakevises også.

– Mandatet for kommisjonen er ennå ikke bestemt. Det er masse tid til innspill for alle aktører. Dokumentene er nå tilgjengelige for alle, et halvt år før kommisjonen skal ha sitt første møte i januar 2006. Vi har som mål at dette skal være den mest transparente kommisjonen som har eksistert, sier statssekretæren.

Han er ikke redd for at de Soto skal få en for dominerende plass i kommisjonen, og synes heller det er et problem at det er så få aktører som har god kunnskap om disse spørsmålene. Lunde understreker at et viktig mål med kommisjonen nettopp er å øke kompetansen på dette området internasjonalt.

notis

Verdensbanken: Ulikhet hindrer vekst

Ulikhet i velstand og muligheter mellom befolkningsgrupper kan hindre utvikling og vekst. Dette må reflekteres bedre i Verdensbankens makroøkonomiske politikk, sier Giovanna Prennushi. Hun er en av forfatterne bak årets World development report fra Verdensbanken, som har tittelen «Equity and Development».

Rapporten, som lanseres 20. september som en opptakt til årsmøtene i Verdensbanken og IMF, analyserer grunndata fra en rekke land og sektorer, og konkluderer med at det er viktig for langsiktig utvikling å fremme jevn fordeling innad i samfunnet – til lavest mulig kostnad. Land som er fanget i det forfatterne kaller «ulikhetfeller», vil ha dårligere forutsetninger for økonomisk utvikling. Fordeling og vekst er derfor komplementære på lang sikt, ikke motsetninger slik det ofte blir framstilt.

Bistandsarbeid på 1. klasse

Kjent økonom og bistandsyndling tar 300.000 kroner for en tale om fattigdom

Norske og internasjonale bistandsorganisasjoner er sjokkerte over honorarnivået til den kjente økonomen Hernando de Soto. 300.000 kroner lød honorarkravet på da den kjente «formalisering-konsulent» skulle tale om fattigdom og jordspørsmål i Afrika.

• SYNNØVE ASPELUND

Overbetalte konsulenter stikker av med en uforholdsmessig stor del av den internasjonale bistanden, konkluderte Action Aid nylig i den mye omtalte rapporten «Real Aid». Den kjente økonomen Hernando de Soto – som har flere oppdrag også for norsk bistand – bidrar ikke til å dempe inntrykket.

Forfatteren av «The Mystery of Capital» er en karismatisk og populær foredragsholder. Men det «koster flekk» å få den peruanske økonomen til å fortelle om hvordan fattigdommen kan bekjempes ved at de fattige, eiendomsløse får formalisert sine rettigheter og blir en del av den formelle økonomien.

Krevde 300.000 kr. – Vi inviterte de Soto til å holde en times presentasjon på en konferanse om jordspørsmål i afrikanske land. Men da hans agent her i London krevde 45.000 amerikanske dollar (cirka 300.000 kroner) var det uaktuelt for oss, sier Camilla Toulmin, direktør for det kjente International Institute for Environment and Development (IIED) i Storbritannia.

Hun ble fortalt at dette var «standardhonorar» for de Soto og at de fleste institusjoner á la IIED kunne betalt et beløp i denne størrelsesorden. Beløpet kunne imidlertid forhandles noe:

– Han kunne gå ned til 35.000 dollar (cirka 230.000 kroner), men da måtte vi betale hotell og flyreise på 1. klasse. Det var også snakk om limousin og sjåfør, sier Toulmin.

– Det følte litt ubehagelig. Andre kjente talere, som for eksempel Margaret Thatcher, får jo slike honorarer, men det er lite hyggelig at en som sier han går i bresjen for de fattige tar seg så godt betalt, sier IIED-direktøren.

Hun understreker at de Sotos fokus på formalisering av fattiges rettigheter er svært viktig, selv om det kan diskuteres hvordan man best kan oppnå ønskede resultater av arbeidet.

«Torget» takket nei. Også norske organisasjoner har droppet de Sotoforedrag på grunn av skyhøyt honorar. Bistandstorget – et nettverk av 67 norske bistandsorganisasjoner – inviterte i fjor de Soto til et seminar om mikrokreditt og legalisering av fattiges eiendomsrettigheter i slumområder.

– Vi måtte betale 30.000 dollar (cirka 200.000 kroner), pluss betale fly for de Soto. Et slikt beløp var umulig for oss å forholde oss til, så det måtte vi bare si nei til med en gang, sier Jørgen Haug i Misjonsalliansen. Han satt i arbeidsgruppen som jobbet med seminaret og hadde kontakten med de Sotos sekretariat.

– Jeg ble overrasket over beløpet som ble krevd, men vil ikke spekulere i motivene hans, sier Haug.

Forfatteren av «Kapitalens mysterium» Hernando de Soto fotografert under en pressebriefing i anledning Fortune Global Forum i Beijing 17. mai i år.

FOTO: REUTERS/ALFRED CHENG JIN

KONSULENT-BISTAND

”

Han kunne gå ned til 35.000 dollar (cirka 230.000 kroner), men da måtte vi betale hotell og flyreise på 1. klasse.

Camilla Toulmin, direktør for International Institute for Environment and Development

Norad-skepsis. Norske bistandsmyndigheter har pleiet mye kontakt med Hernando de Soto. Et resultat av dette er Norges sentrale rolle i opprettelsen av en kommisjon som skal jobbe med formalisering av fattiges bruks- og eiendomsrettigheter (se egen sak).

Norge finansierer dessuten to formaliseringsprogrammer – ett i Tanzania og ett i Guatemala. I begge land er det Hernando de Sotos institutt, ILD (Institute for Liberty and Democracy), som gjennomfører programmene i samarbeid med myndighetene i de to landene. Norsk støtte ble bevilget, selv om Norad i sine fagvurderinger anbefalte Utenriksdepartementet å ikke støtte de to «de Soto-programmene». En av mange innvendinger fra Norad var nettopp de høye lønnsutgiftene til konsulentene.

Ifølge Norads beregninger ligger månedslønnen til en utenlandsk konsulent i ILDs Tanzania-program på 15.000 dollar (cirka 100.000 kroner), mens en lokal ILD-konsulent får 6.000 dollar (cirka 40.000 kroner). I tillegg kommer diettenger på 250 dollar (1.650 kroner) per dag til begge type konsulenter.

Norad påpeker i sin vurdering at ILD selv beskriver seg som en ikke-kommersiell NGO (frivillig organisa-

sjon), og at de mottar grunnlagsstøtte fra den amerikanske statsinstitusjonen USAID – noe som gjør det rart at de skal ha så høye konsulentlønninger.

Ikke bekymret. Norge skal støtte Tanzania-prosjektet med 49 millioner kroner over tre år og Guatemala-prosjektet med 6 millioner over ett år. Statssekretær Leiv Lunde i Utenriksdepartementet ønsker ikke å kommentere de Sotos honorarer for oppdrag i Tanzania, siden han anser dette som en sak mellom tanzanianske myndigheter og de Soto. Når det gjelder høynivåkommissjonens arbeid, er ikke Lunde redd for noen pengeødsling:

– Er du bekymret for at store deler av de norske bistandspengene vil gå til høye konsulenthonorarer og dyre reiser?

– Nei, det er jeg overhodet ikke bekymret for. Vi bruker våre regulativer for reiseutgifter. De forberevende møtene de Soto har deltatt på så langt, har for øvrig ikke belastet vårt bistandsbudsjett, sier Leiv Lunde.

Leif Lunde, statssekretær i UD.

Riksrevisjonen inn. Høye konsulenthonorarer er bare ett av punktene ved Tanzania-prosjektet som det settes spørsmålsteget ved. På bakgrunn av et tips, ser nå Riksrevisjonen på selve kontrakten som ble inngått mellom Norge og Tanzania om formaliseringsprogrammet.

– Jeg kan bekrefte at vi ser på om kontrakten er inngått etter gjeldende regler for bistandssamarbeidet mellom Norge og Tanzania. Vi undersøker prosessen rundt inngåelsen av kontrakten, som anbud og konkurranseforhold, sier ekspedisjonssjef Per Anders Engeseth i Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen vil ikke si noe mer konkret om hva som undersøkes. Men et sentralt spørsmål vil, etter det Bistandsaktuelt erfarer, være om de Sotos institutt, ILD, har fått oppdraget uten konkurranse fra andre aktører. Ifølge reglene skal det være konkurranse om bistandsprosjekter over 200.000 kroner. Politisk ledelse har ikke adgang til å sette regelverket til side, opplyser Moderniseringsdepartementet.

Det har ikke lyktes Bistandsaktuelt å få noen kommentar fra de Soto eller hans agent i sakens anledning.

notiser

Sult i sørlige Afrika

FNs generalsekretær Kofi Annan slår igjen alarm: Det sørlige Afrika trenger nødhjelp straks. Et brev med oppfordring til hjelp er blant annet sendt den norske Regjeringen. Mens sultkatastrofen i Niger og delvis nabolandene i Vest-Afrika har fått en del oppmerksomhet i sommer, er kriser på gang også i flere land i Det sørlige Afrika. En oversikt fra FN tyder på at ti millioner mennesker vil trenge hjelp i løpet av året som kommer.

Norge støtter palestinsk sivil polit

Norge undertegnet 4. august en avtale om innkjøp av kommunikasjonstutyr til det palestinske sivile politiet. Det norske bidraget på 3 millioner kroner skal styrke palestinsk politis evne til å håndheve lov og orden i selvstyreområdet. Avtalen inngås i samarbeid med Danmark og EUs koordinator for støtte til palestinsk politi, som vil være ansvarlig for innkjøp og distribusjon av utstyret.

Nei til Oslo-samtaler

Myndighetene på Sri Lanka ønsker ikke nye forhandlinger i Oslo for øyeblikket, melder BBC. Forslaget om nye samtaler i den norske hovedstaden ble lansert av opprørsbevegelsen De tamilske tigrene i midten av august. – Det er mer praktisk å holde dem her i Colombo, uttalte Nimal Siripala de Silva, som er regjeringens talsmann. Tema for de planlagte samtaler skal være den videre gjennomføringen av våpenhvilen i landet.

Tøffe tak mellom Sør-Sudans gamle

Lekkasje fra krisemøte avslører splittelse, vanstyre og korrupsjon i SPLM/SPLA

Mindre enn én måned etter begravelsen til den sør-sudanske opprørslederen John Garang er spillet om makten i SPLM/SPLA i gang. Østafrikanske aviser har nå fått tilgang til referatet fra et krisemøte i bevegelsen i november/desember 2004, der geriljaens ledere gjensidig beskylder hverandre for korrupsjon, kameraderi og mangel på samspill.

• GUNNAR KOPPERUD

SØR-SUDAN Det tre dager lange møtet ble holdt etter hardnakkede rykter om at John Garang hadde gitt ordre om å arrestere bevegelsens nestleder, Salva Kiir. Kiir, som i dag leder SPLM/SPLA og nylig er utnevnt til Sudans nye visepresident, skulle erstattes med en annen. Ifølge ryktene var oppdraget med å arrestere Salva Kiir allerede gitt til en lokal kommandant og hans avdeling, og det var bestemt at nestlederen skulle tas ved den sørsudanske byen Yei.

Referatet fra møtet, som er delvis gjengitt både i den kenyanske avisen East African og den ugandiske Daily Monitor, åpner med at John Garang gjenforteller ryktene, og så gir ordet til sin nestleder Salva Kiir.

Bevegelse uten styring. Kiir starter med å si at ryktene har sitt utspring i SPLM/SPLAs egen ledelse, og at han skulle arresteres og avsettes fordi han ikke var tilstrekkelig for fred.

Ryktene om at Salva Kiir skulle arresteres gikk de siste hektiske ukene før fredsavtalen for Sør-Sudan ble undertegnet.

Salva Kiir fortsetter med å gå hardt ut mot ledelsen, og anklager den for ikke å opptre samlet:

- Det er elementer i ledelsen som ønsker å skape forvirring i bevegelsen og sette ut rykter. Det finnes ingen retningslinjer for bevegelsen, og når formannen (Garang) drar til utlandet, etterlater han ingen direktiver, slik at det blir opp til hver og en å handle etter eget hode, sier Kiir.

Han påpeker videre at de som sitter rundt Garang ikke orienterer ham om folkets mening, og at adgangen til Garang er blokkert for medlemmer av bevegelsen som normalt skulle hatt det.

Korrupsjon. Salva Kiir går ifølge referatet også hardt ut mot korrupsjonen som han mener florerer i bevegelsen:

- Medlemmer av bevegelsen har nå opprettet private selskaper, kjøpt hus og bygget seg opp enorme bankkonti i utlandet, sier han, og spør seg selv hva slags samfunn Sør-Sudan skal bli når ledelsen i SPLM/SPLA går foran på denne måten.

John Garang tar deretter ordet, innrømmer at innbyggerne i Sør-Sudan er bekymret og at SPLM/SPLA er i fare. Han uttrykker tillit til Salva Kiir og dementerer ryktene om at han skulle arresteres, før han gir ordet videre til de andre deltakerne på møtet. Og da braker det løs. En etter en står medlemmene av SPLM/SPLAs ledelse opp og kritiserer bevegelsen:

■ «Bevegelsen er i hendene på en liten gruppe, mange føler seg utestengt.»

■ «Garang pakker Sør-Sudan ned i

Under et turbulent møte i desember i fjor ble frigjøringsbevegelsen SPLAs gamle leder John Garang beskyldt for å ha konspirert mot sin nestleder Salva Kiir.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/ANTONY NJUGUNA

Etter Garangs død er det Salva Kiir som har overtatt både formannsvetet i SPLA og visepresident-tittelen.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/RADU SIGHETI

kofferten og etterlater seg et vakum hver gang han drar til utlandet.»

■ «Av SPLM/SPLAs syv opprinnelige grunnleggere er bare to tilbake - resten er døde - og nå er det motsetninger også mellom de to siste.»

■ «Garang setter inn slektningene sine i nøkkelstillinger.»

■ «Garang delegerer ikke makt til sine underordnede, det er han som har skapt krisen i bevegelsen.»

■ «Garang er flink til å snakke, men ikke til å få ting utrettet. Han pleier sine utenlandske kontakter, men forsømmer sin egen bevegelse.»

■ «Motsetningene mellom John Garang og Salva Kiir har vært der i 10 år, men er alltid blitt dysset ned.»

■ «Det finnes ikke noe system i SPLM/SPLA.»

■ «SPLM/SPLA har flere problemer, ett av dem er korrupsjon.»

Referatet fra krisemøtet i desember avsluttes med en illevarslende uttalelse fra Salva Kiir:

- Det finnes folk blant oss som er farligere enn fienden.

Deretter takker John Garang de framfattede og hever møtet.

- SPLM/SPLA er ingen demokratisk bevegelse

• GUNNAR KOPPERUD

Utenlandske nødhjelps- og bistandsarbeidere i Øst-Afrikas «hovedstad» Nairobi er klar over at SPLM/SPLA holdt på å bli sprengt på krisemøtet i november/desember 2004. Spørsmålet er om lederskiftet etter John Garangs død har løst problemene, eller om faren fortsatt er der.

- Salva Kiir sa før han ble SPLM/SPLAs nye leder at det er folk i bevegelsen som er farligere enn fienden, og at ledelsen ikke opptre samlet. SPLM/SPLA har vært splittet før, går det nå mot en ny splittelse?

- Det er veldig vanskelig å si. Så langt har ledelsen i SPLM/SPLA klart å la den store debatten etter John Garang ligge - nemlig debatten om makten nå må fordeles på nytt. I det ligger det en form for lojalitet som kan være et positivt trekk, sier Stein Villumstad, regionrepresentant for Kirkens Nødhjelp i Øst-Afrika. Han har erfaring fra nødhjelps- og bistandsarbeid i Sudan siden 1986.

Villumstad understreker at John Garang var en meget sterk leder som stod for sentralstyring av bevegelsen, og viser til at mange mente han var en diktator: - Han fordelte for eksempel plassene i ulike administrative råd på regionnivå uten å spørre sin nestleder Salva Kiir, sier han, og fortsetter:

- Garang var akademiker med en voldsom karisma. Salva Kiir er mili-

tær, uten den samme karismaen; dette vet han, og da vet han også at han må spille på lag. Det spekuleres dessuten om at James Wani Igga, generalsekretær i SPLM, er tiltenkt stillingen som nummer tre i lederhierarkiet - etter Salva Kiir og Riek Machar. Det vil gi ledelsen i SPLM/SPLA en etnisk bedre sammensetning enn før: en dinka på førsteplass, en nuer på andreplass og en ekvatorianer på tredjeplass, mot den overveldende dinka-dominansen, slik det var før, sier Villumstad.

Kameraderi. - Under et krisemøte i desember ble John Garang anklaget for å plassere slektningene sine i nøkkelstillinger. De sitter fortsatt i stillingene, innebærer det at det kan gå mot en langvarig maktkamp?

- Dette er uttalelser som det er vanskelig å etterprøve; det kan stemme, men jeg føler ikke at jeg har forutsetninger for å vurdere det. Men det jeg kan si, er at det ikke nødvendigvis trenger å være et problem at det er ansatt folk i systemet som var nær Garang - det avgjørende er om de ble ansatt bare fordi de var nær Garang, eller om de også hadde kompetanse? Uansett er det viktig for den nye ledelsen å vise at de respekterer arven etter John Garang - og det vil si blant annet ansettelsene - for ikke å provosere bevegelsen.

- Det snakkes nå åpent om omfattende korrupsjon i SPLM/SPLA. Finnes det dokumenterte eksempler?

- Det er bekreftet at folk fra ledelsen har reist til Storbritannia og opprettet oljeselskap som kommer til å ta for seg av oljekapitalen, og det er allmenn enighet om at dette var ureglementert og forhastet. Et

Stein Villumstad, Kirkens Nødhjelp.

e og nye leder

ter fredsavtalen skal Sør-Sudan ha 50 prosent av oljeinntektene, og det er klart at dette er fristende penger, men jeg er redd folk i posisjon etter hvert kan komme til å kaste sine øyne også på andre områder. For eksempel skulle det i tilknytning til det administrative senteret New Site i Sør-Sudan bygges en stor teltby, der både Norge og UNICEF bidro med penger. Teltbyen ble det aldri noe av, og pengene er forsvunnet, sier Stein Villumstad.

– *Beveger SPLM/SPLA seg i samme retning som de tidligere eritreiske og etiopiske frigjøringsbevegelsene – det vil si i autoritær, udemokratisk retning?*

– Jeg er bekymret for en slik utvikling. De fleste av lederne i disse og andre øst-afrikanske bevegelser er på samme alder, og tilhører samme generasjon, en generasjon som har nytt godt av ideer og støtte fra den tidligere etiopiske lederen Haile Mariam Mengistu. Selv om de har forlatt den ny-marxistiske tradisjonen, står de fortsatt for et revolusjonært demokrati, ikke et demokrati i vår forstand: Bevegelsen arbeider for massene, bevegelsen er massene, og når bevegelsen har bestemt noe sentralt for massene, så er det til beste for massene. Dette er kulturen i Eritrea, Etiopia, Uganda og Rwan-

da, det er også kulturen i SPLM/SPLA.

Villumstad viser til at de aller fleste frigjøringsbevegelser starter med en politisk agenda, griper til våpen og får en militær identitet. Problemet kommer når freden er vunnet og den politiske og militære agendaen skal skilles. Den militære overlever med glans – den som innebærer disiplin, hierarki og ikke-åpenhet, den politiske får det trangt. Men samtidig legger han til:

– John Garangs begravelse i Juba kastet SPLM/SPLAs ledere inn i landsdelshovedstaden før de hadde tenkt, og i det kan det ligge noe positivt. Der stod militære ledere fra nord og sør ved siden av hverandre med et felles ansvar for sikkerheten etter 21 år i kamp mot hverandre. Også politiske ledere og administratorer fra begge sider er kastet inn i en ny virkelighetsorientering, og det kan være til det gode. De må forholde seg til en demokratisk utvikling, og de må utvikle en ny lederskikk, og i det ligger en veldig utfordring, sier Stein Villumstad, regionrepresentant for Kirkens Nødhjelp i Øst-Afrika.

Gunnar Kopperud er norsk frilansjournalist og forfatter. Han har fulgt utviklingen i Sudan gjennom mange år.

Frafjord Johnson: – Sudan blir en test på giverharmonisering

Sudan skal bli en «test-case» for samarbeid mellom bistandsgiverne. Felles kontor, felles operasjoner og samordning av rutiner overfor myndighetene skal gi «mer bistand per krone».

• **ELISABETH SALVESEN**

Giverlandene har til sammen lovet Sudan i alt om lag 30 mrd. kroner i bistand over tre år, hvorav Norge har avsatt 1,6 milliarder kroner. Allerede i år vil Norge bidra med om lag 500 millioner kroner.

– *Er det mulig å bruke så mye penger på så kort tid i et så utviklet område?*

– Det er fullt mulig. Både behovet for nødhjelp og hjelp til gjenoppbygging i Sør er enormt. En god del av gjenoppbyggingsbistanden vil kanaliseres gjennom et internasjonalt fond, og det etableres et felles kontor der giverne legger opp til felles operasjoner, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Hun omtaler den nye bistands-satsingen i Sudan som en «test-case» for giverharmonisering.

– Pengene kommer inn i en felles pott, og det skal bidra til en effektiv forvaltning av ressursene.

Korrupsjonsfare. – *En artikkel i den kenyanske avisen East African avslører korrupsjon i SPLM?*

– Muligheten for korrupsjon er alltid tilstede der hvor forvaltningen er svak. Spesielt utfordrende er dette i områder med store olje- og gassinntekter. Det er blant annet derfor flegiverfondet forvaltes og administreres av Verdensbanken. Partene har selv ønsket nettopp det. Og fra norsk side har vi også lovet å bistå i forvaltningen av olje- og gass-

inntektene for regjeringen i Sør.

Norge har opprettet ambassade i Khartoum og åpner i disse dager generalkonsulat i Juba i Sør-Sudan.

Utviklingsministeren følger Sudan tett. Hun møtte Salva Kiir, som har overtatt ledelsen av SPLM/SPLA og nå er visepresident i Sudan, i forbindelse med John Garangs begravelse og har senere snakket med ham på telefon.

– Det er først og fremst SPLM (Sudan People's Liberation Movement) som skal bestemme hva pengene som kanaliseres gjennom flegiverfondet skal brukes til i Sør, sier Frafjord Johnson.

Hun viser til at det er allerede utarbeidet en samlet behovsanalyse.

– SPLM er nå i ferd med å etablere sin regjering og holder på å utforme en grunnlov og sektorstrategier for sine prioriteter i Sør-Sudan. Når sektorstrategiene foreligger, vil vi inngå en dialog med SPLM om hvor Norge best kan bidra, forklarer utviklingsministeren.

Norsk styremedlem. Norge har én representant i det midlertidige styret for flegiverfondet. Utbetalinger vil kunne starte allerede i september/oktober. Norge har satt av 100 millioner kroner til fondet i år. I tillegg er det blant annet utbetalt om lag 160 millioner kroner i nødhjelp til Sudan, hovedsakelig til Darfur, så langt i år.

– De norske organisasjonene som allerede arbeider i Sudan, vil også få en viktig rolle fremover. Samtidig er det viktig at det ikke blir for mange aktører som opererer i ulike retninger, og vi vil se nøye på hvem som kan bidra best til gjenoppbyggingen i Sør-Sudan, sier Frafjord Johnson.

Prisvinner kritiseres for gjeldsfengsler

I Etiopia kastes tusenvis av bønder i fengsel fordi de ikke makter å betale kunstgjødselgjeld. Både en norsk Etiopia-ekspert og Human Rights Watch er svært kritiske til at kunstgjødselgiganten Yara «belønner denne politikken med en pris».

• **TOR AKSEL BOLLE**

ETIOPIA Lørdag 3. september er det meningen at norske Yara skal utdele en internasjonal pris for matproduksjon og fattigdomsbekjempelse i Afrika. Prisen skal tildeles Etiopias statsminister Meles Zenawi, men foreløpig har happeningen bare høstet kritikk i norske medier. Opprinnelig var planen at både norske regjeringsmedlemmer, FNs Milleniumsmål-talsmann Jeffrey Sachs og toppartister som Sissel Kyrkjebø skulle kaste glans over begivenheten, men når dette skrives er det usikkert om hvor mange av disse som vil stille.

– Det er dypt ironisk at Yara velger å gi en pris til statsminister Meles Zenawi. Undertrykkelsen mot befolkningen er spesielt brutal på landsbygda og myndighetene bruker kunstgjødsel som et instrument i denne undertrykkelsen, sier Christopher Albin-Lackey som er landansvarlig for Etiopia i den internasjonale menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch.

Oromere i gjeldsfengsel. Organisasjonen kom i mai i år med en rapport om menneskerettighetssituasjonen i det afrikanske landet. Rapportforfatterne besøkte blant annet delstaten Oromia og skriver at et stort antall fattige bønder der ble fengslet i løpet av 2004.

Årsaken var at de ikke maktet å betale pengene de skylder for kunstgjødsel. I mange tilfeller ble bondenes familie tvunget til å selge unna det lille de hadde av eiendeler for å betale gjelden før den fengslede slapp fri. Av og til blir bondene sittende over en måned i fengsel.

– Det som gjør situasjonen ekstra ille er at bondene ofte tvinges til å ta imot gjødsel på kreditt, enten de vil eller ikke. De som forsøker å nekte blir ofte beskyldt for å sabotere utviklingen av landbruket og i mange tilfeller truet og utsatt for overgrep, sier Human Rights Watch-talsmannen.

Kunstgjødsel-kvoter. Siegfried Pausewang er seniorforsker ved Christian Michelsens Institutt (CMI). Han er en av Nordens fremste eksperter på Etiopia og har særlig forsket på landbruket i det østafrikanske landet. Pausewang er svært kritisk til flere sider av landbrukspolitikken i Etiopia.

– Jeg mener det er riktig av myndighetene å forsøke å skape en jordbruksbasert utvikling i Etiopia hvor 85 prosent av befolkningen lever av jorda. Men det er den praktiske politikken som er problemet, sier han.

CMI-forskeren forteller at jord

ofte brukes som politisk pressmiddel ved at lokale embetsmenn truer bønder med å ta fra dem jorda hvis de støtter opposisjonen.

Bruker press. I tillegg forteller han at det er vanlig praksis at myndighetenes representanter presser bønder til å bruke kunstgjødsel, enten de vil eller ikke.

– Mange bønder ønsker å bruke kunstgjødsel, men det er også mange steder de ikke ønsker det blant annet fordi det vet at kunstgjødsel har liten effekt når det er tørke, sier Pausewang.

Ifølge CMI-forskeren ignorerer ofte de statlige kontrollørene bondenes ønsker, fordi de har kvoter på hvor mye kunstgjødsel som skal distribueres.

– Dette blir ekstra ille fordi regjeringspartiet TPL har økonomiske interesser i dette gjennom at de eier firmaene som selger kunstgjødsel, sier Pausewang.

3 mill. trenger mat. Yara-stiftelsen begrunner prisen til Zenawi blant annet med statsminister Zenawis betydelige innsats for fattige bønder og for å forbedre matvaresikkerheten. Pausewang finner begrunnelsen merkelig.

– Jeg kan ikke se hvordan Zenawis landbrukspolitikk har økt matvaresikkerheten. Senest for noen dager siden gikk jo Verdens Matvareprogram ut med en appell om at tre millioner etiopiere trenger matvarehjelp, sier CMI-forskeren.

Han viser til at slike appeller er vanlige i forhold til Etiopia.

– Mange fagfolk mener også at den økte satsingen på eksport i landbruket har gjort lokalsamfunn mer sårbar for sult. Når det gjelder politikken som føres i forhold til de mange fattige bondene, er det jo dokumentert at de ofte utsettes for press og overgrep, sier han.

Vil støtte det positive. Informasjonssjef i Yara, Arne Cartridge, sier at man i Yara er klar over at det har forekommet fengslinger av bønder på grunn av kunstgjødselgjeld.

– Ut fra det vi vet ligger dette noe tilbake i tid. Vi er også usikre på omfanget. Yara-stiftelsens intensjon med denne prisen er å støtte det positive arbeidet som skjer innenfor landbrukssektoren i Etiopia, men det er ikke dermed sagt at det ikke skjer uheldige ting. Vi tar selvfølgelig avstand fra at folk blir fengslet på denne måten, sier han.

– *Det er også mange som mener landbrukspolitikken i Etiopia ikke er en pris verdig?*

– Vi mener at situasjonen i landet ville vært enda vanskeligere om man ikke hadde satsset på landbruket på den måten man gjør. Det er viktig å være klar over at befolkningen vokser svært fort i Etiopia, og at det er og vil være en enorm utfordring å fø befolkningen i årene som kommer. Prisen er ment å både premiere positive tiltak samt å adressere forhold som må forbedres, sier Cartridge.

Meles Zenawi, Etiopias statsminister.

Siegfried Pausewang, CMI-forsker.

Skole i skuddlinjen

Maoister og regjeringsstyrker trakasserer og bortfører elever og lærere i Nepal

KATMANDU (b-a): Med hendene bundet bak på ryggen blir «Saroj» brutalt ført bort av bevæpnede soldater. Under rungende trusler legger de ut på en sju timers lang marsj mot en forlegning tilhørende Nepals militære styrker. Ennå vet ikke 14-åringen hvilken grenseløs brutalitet han har i vente.

• I NEPAL:
GØRIL TRONSDEN BOOTH
(TEKST OG FOTO)

«Saroj» er beskyldt for å være maoist og leder av skolens maoisttilhengere.

Et par måneder tidligere ble skolen, hans et sted på den nepalske landsbygda, omringet av maoister. Mange av elevene flyktet. 13 av dem ble holdt igjen av sju bevæpnede geriljasoldater. Under tvang og manipulasjon ble de beordret til å danne en komité med mål å fremme maoistenes sak. Studentene skulle holde jevnlig møter og samtidig forsøke å verve flere medlemmer. «Saroj» var skoleflink og populær i tillegg til at han var klassens tillitsmann. At han ble utnevnt som leder for komiteen var naturlig. Elevene visste de ble overvåket, så møtene ble holdt regelmessig. Det var ikke bare maoistene som holdt dem under oppsikt. Få uker senere kom sikkerhetsstyrkene på besøk.

Ute i distriktene er det ikke uvanlig at maoistene besøker skolene for å holde foredrag eller for å ta elever med på et uvisst antall dager «seminar» til bortgjemte leire. Som oftest blir de sendt hjem igjen etter noen dager med teoretisk drilning i maoistenes filosofi og visjoner, andre ganger må de bli værende – «i behov for militære ressurser». Men har maoistene først besøkt en skole, følger sikkerhetsstyrkene rett i hælene for å forhøre elevene om foregående besøk. Har elevene blitt tvunget til å være med på maoistenes «seminarer», vil dette få følger.

Et land uegnet for barn. – Når maoistene tar med seg elever på leir, er det stor fare for at sikkerhetsstyrkene angriper. Mange unger har blitt drept i i kryssild, forteller Solveig Borgenvik Voll, som arbeider i UNICEF på oppdrag fra Flyktningshjelpens beredskapsstyrke NORSTAFF.

Hun viser til en tragisk episode i Achham-distriktet for en tid tilbake, hvor lærerne hadde arrangert piknik for elevene. Sikkerhetsstyrkene gikk til væpnet angrep på skoleklassen i troen på at maoistene holdt «seminar», og mange barn ble drept.

Sikkerhetsstyrkenes brutalitet under utspørring av barn og voksne er beryktet.

– Anklager de deg for å være maoist, skal det ingenting til for at de rett og slett slår deg helseløs, forteller Voll.

– Mange barn og foreldre flykter fra landsbyen i redsel for maoistenes rekruttering, men det er også veldig mange som drar fordi de er redde for sikkerhetsstyrkene. Overgrep skjer på begge sider.

Nepal var blant landene som ble sterkt kritisert under FNs møte om barnerettigheter i Genève i mai i år. Maoistene ble kritisert for sin rekruttering av barn. Samtidig fikk regjeringsstyrkene kraftig kritikk for sin brutalitet. Lucy Smith, norsk representant i FNs komité for barne-

Elever og lærere er spesielt utsatt. Hjelpeorganisasjonene arbeider for å få konflikten ut av skolene.

rettigheter, uttalte at det var tusenvis av barn drept i konflikten, direkte og indirekte. – Nepal er på mange måter, et land uegnet for barn, sier Smith.

” Nepal er på mange måter et land uegnet for barn.

Lucy Smith, norsk representant i FNs komité for barnerettigheter.

Tortur. «Saroj» og regjeringssoldatene ankommer militærleiren sent på kvelden. Etter en søvnløs natt blir han dratt inn til forhør. Klokkeren er 6 på morgenen. Befalet tror ikke på forklaringen hans. Etter slag, spark og tortur besvimer han av smerten. Når han våkner igjen er klokken 11. Hendene og føttene er oppsvulmet. Hvert pulsslag føles som hammer mot fingerspissene. Naglene som er kjørt inn under neglene sitter der fremdeles.

Etter sju dager i fangenskap med minimalt med mat slipper de han fri med pålegg om meldeplikt annenhver dag. «Saroj» har vanskeligheter med å gå på de maltrakterte føttene. Neglene har begynt å falle av. Men han kommer seg omsider hjem, hvor han blir lagt inn på sykehuset.

Sikkerhetsstyrkene reagerer på at «Saroj» ikke melder seg. Nye trusler og trakassering av «Saroj», hans familie og hans klassekamerater følger. Maoistene presser samtidig på fra den andre siden.

«Saroj» lar seg rekruttere av opprørerne. Før han er 16, har den tidligere lovende studenten blitt forfremmet til befal og har ledet flere angrep i maoistenes regi. Han har mistet et titalls venner og kollegaer. Han har drept desto flere.

Lærerne truet. Siden maoistopprøret startet i 1996 er om lag 11.000 mennesker drept i den blodige bor-

I sjuende klasse sluttet Birbahadur Limbu (17) skolen – i frykt for å bli rekruttert av maoistene. Nå har han flyktet til Katmandu og arbeider som søppeltømmer.

gerkrigen som herjer fjellandet.

– Skolene står i sentrum av den konflikten, elever og lærere er svært utsatt, sier Solveig Borgenvik Voll, som har permisjon fra sin lektorstilling i fredelige Steinkjer for å arbeide for Unicef i Nepal.

– Dette landet har en lang tradisjon med politikk i skolene. Selv før krigen ble det sagt at lærerne drev politisk agitasjon i klassene. Engasjerte partimedlemmer fikk ofte jobb som lærere. Så da maoistene bestemte seg for å overta kontrollen over landsbygda, var skolene en viktig arena, sier hun.

Ifølge den norske lektoren måtte mange av lærerne som ikke ønsket å

delta i maoist-kampanjen flykte, fordi opprørerne så på dem som motstandere.

På landsbygda blir både lærere og elever tvunget til å delta på propagandamøter med maoistene. De blir i tillegg presset for penger. I mange av distriktene betaler lærere ti prosent av inntekten til geriljaen. Andre blir presset for større summer.

Over 200 lærere har foreløpig blitt drept i denne krigen.

60 lærere på «seminar». Maoistene forlanger at regjeringen skal sørge for gratis utdanning til befolkningen. De godtar ikke private

ALLE FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

Veggavis laget av barna i Chandra Kamal High School's Child Club.

Familiestrukturen er i oppløsning. Ungdommen forlater landsbyene i frykt for å bli involvert i konflikten, de eldste blir igjen.

Rektor **Ganganam Mandal** ble mistenkt av maoistene for å være angiver. Han ble skutt på trappa i sitt hjem. Sønnen, **Shivanaj** (6), kom i skuddlinjen.

skoler. Lærere som ikke er statsansatt står ikke høyt i kurs.

- Maoistene planlegger å legge ned alle private kostskoler innen 2006. I så fall vil 20 000 elever bli berørt, sier Tek Narayan Pande som representerer det nepalske utdanningsdepartementet i Dang-distriktet, men som er kritisk til sin egen arbeidsgiver. - Regjeringen har ikke løftet en finger for nye skoler og flere lærere i dette distriktet på 10 år, sier han.

- Hvordan kan man støtte en regjering som ikke støtter skolesyste-

met? Ikke har vi nok lærere, ikke nok klasserom og det går ut over kvaliteten på undervisningen. Og etter 1. februar (kongens avskaffelse av demokratiet, red. anm.) har vi i tillegg mistet all ytringsfrihet. Dessuten får vi ingen nyheter, verken over radio eller via aviser, sier en lærer (36).

- Men vi kan umulig støtte maoistene heller, som tropper opp bevæpnet i klassene, legger miner langs skoleveiene og forårsaker at foreldrene ikke våger å sende barna på skolen, fortsetter han.

På samme måte som «Saroj» vil han - av sikkerhetshensyn - helst ikke stå fram med eget navn. Han er nylig kommet tilbake fra et sju dagers propagandaseminar hos maoistene hvor over 60 lærere ble tvunget til å delta.

- Maoistene forlanger vår støtte, og vi kan ikke annet enn å gjøre som de sier, fastslår den livredde læreren.

I distriktet ventes maoistene tilbake hvert øyeblikk. Alle er redd for dem. Men først og fremst er de redde for at regjeringens sikkerhetsstyrker skal mistenke dem for å være maoister.

Flukt fra landsbygda. Mange lærere og elever flykter fra den krigsrammede landsbygda hvor det å framstå som *nøytral* blir livsviktig, men umulig. Ungdommen forsvinner. Voksne forsvinner. Det er en økende strøm av folk.

Både voksne og barn reiser til

Katmandu eller andre byer hvor de kan forsvinne i mengden. Foreldre sender gjerne barna av gårde til slekt og venner eller på egen hånd for å beskytte dem fra trakassering og militær rekruttering. Ofte ender barn og unge fra landsbygda opp i dårlig betalte jobber uten rettigheter og uten skolegang.

Studenter trakasseres. Også studenter ved universitetene er utsatt for knallhard trakassering fra partene i konflikten. Etter kongens kungjoring om maktovertakelse 1. februar har konflikten økt i intensitet og lærestedene er utsatt som aldri før. Mange mener at maoistenes popularitet har sunket i takt med deres voldsbruk. Men de trenger stadig nye soldater og rekrutteringen er mer aggressiv. Utviklingen stresser sikkerhetsstyrkene. Trakassering av lærere og elever har økt.

- Studenter og lærere er betraktet som samfunnets viktigste «endringsaktører». Får du deres støtte følger resten av samfunnet med. Så ønsker du å kontrollere et helt samfunn, er det bare å gå løs på utdanningssektoren, sier Khimlal Bhattarai, leder for All Nepal National Freedom Students' Union - en organisasjon for både grunnskoleelever og studenter.

Men ifølge Bhattarai har maoistene kun begrenset støtte blant studenter og ungdomsskoleelever.

- Studenter i Nepal tror på demokrati. Vi vil ikke ha monopol styrt av verken monark eller maoist, sier han engasjert.

Bhattarai er selv i skuddlinjen. Flere studentledere i Nepal har blitt drept, lemlestet eller truet på livet de siste årene. Og mange er blitt tvunget til å gå under jorden.

Solveig Borgenvik Voll, norsk lektor på Norstaff-oppdrag i Nepal.

Mange barn på skolen

En landsomfattende «Welcome to School»-kampanje ledet av regjeringen og støttet av bl.a. UNICEF har nettopp avsluttet første fase der målet har vært å få alle barn i Nepal inn i skolen. I mange distrikter oversteg antall innmeldte langt skolens kapasitet.

- Vi er nå inne i neste fase der hovedmålet er å beholde elevene i skolen og bedre kvaliteten slik at de er

NEPAL OG BISTAND

■ Nepal er ett av syv norske hovedsamarbeidsland for bistand.

■ Manglende framskritt i forhold til demokrati og menneskerettigheter kan gjøre at landet mister sin status som norsk hovedsamarbeidsland.

■ Den årlige støtten fra Norge har de siste årene ligget på om lag 150 millioner kroner. I tillegg har flere norske ikke-statlige organisasjoner virksomhet i landet.

■ Den norske regjeringen kunnngjorde i sommer et kutt i bistanden til landet på ti prosent - tilsvarende om lag 15 millioner kroner. Dessuten har Norge kunnngjort at man trekkes seg fra et større drikkevannsprosjekt for Katmandu-dalen.

■ Norge er blant de viktigste bidragsyterne til utdanningssektoren i landet.

FAKTA

■ Siden maoistopprøret startet i 1996 er om lag 11.000 mennesker drept i den blodige borgerkrigen som herjer fjelllandet.

■ 30 prosent av maoiststyrkene i Nepal er av rettighetsorganisasjoner anslått å være barnesoldater. Regjeringshæren er også beskyldt for å benytte barn i krigføring.

■ Regner en med de som har flyttet eller flyktet over den åpne grensen til India, har trolig nærmere 2 millioner mennesker forlatt eller flyktet fra Nepal siden krigens start i 1996.

NEPAL

«Saroj». I juni 2005 er det også blitt «Sarojs» skjebne. Han er nå 17 år. Den tidligere geriljasoldaten har stukket av fra maoistene og er på rømmen fra sikkerhetsstyrkene. Men det er få steder å gjemme seg. Ingen steder er trygge. Det finnes ører og øyne over alt. Den tidligere studenten er i ekstrem fare, fremtiden er uvisst.

- Jeg er redd, forteller han til Bistandsaktuelt.

bedre rustet til å bestå eksamen. En av forutsetningene for å lykkes er selvsagt at skolene kan arbeide i fred, sier Solveig Borgenvik Voll, som arbeider i UNICEF på oppdrag fra Flyktninghjelpens beredskapsstyrke NORSTAFF.

Norge er blant de viktigste bidragsyterne til utdanningssektoren i landet.

På randen av selvstendighet

Ashéninka-indianerne i Peru kjemper for sine rettigheter

AMAZONAS (b-a):

Ashéninka-folket i Peru har kjempet mot både slaveri, myndigheter og geriljasoldater. I dag står den viktigste kampen om papirer – for å bevise hva de eier og hvem de er.

• I PERU:
SYNNØVE ASPELUND
(TEKST OG FOTO)

URFOLK

Det knøttlille propellflyet brummer hektisk over den mektige regnskogen. Sammen med et argentinsk filmteam er jeg på vei inn i peruansk Amazonas. Vi har flydd i en halvtime fra tettstedet Satipo – etter først å ha krysset Andesfjellene med nattbussen fra Lima. Plutselig tar piloten en krapp sving før flyet går inn for landing på en humpete gresslette. Prikkene som jeg så fra flyvinduet har nå forandret seg til en støyende folkemengde på et par hundre ashéninka-indianere. Skolekorpset spiller. Det er unektelig mer underlig enn pent. En gruppe indianere klapper og roper.

– Vi har ventet på dere i to dager, ja, noen her har gått i timesvis for å være med, forklarer en kvinne i velkomstkomiteen. – Men, legger hun til, det gjør ingenting at dere er litt sene.

Store kamper, store seire. I tillegg til å være tålmodige, er ashéninkaene, et urfolk som bor i overgangen mellom Andesfjellene og regnskogen, i en vanskelig tilgjengelig del av peruansk Amazonas. Området – Gran Pajonal – ligger rundt 1000 meter over havet og er langt mer kupert og åpent enn den mer tettvokste regnskogen lenger nede. Selv om det ligger langt fra nærmeste tettsted, har ashéninkaene hatt mange ubudne gjester opp gjennom årene – slavedrivere, gummibaroner, mestiser som vil ha jorda deres, narkotrafikanter og gerilja. De vet hva det vil si å kjempe for sin egen overlevelse.

– Vi har oppnådd store seire, men vi vil alltid være på vakt, for vi har noe vi ikke vil miste, sier Miguel Camaiteri, som er øverste leder for ashéninkaene.

Han er en slank mann i 50-årene. Stemmen er fast og insisterende, minen så alvorlig at det er litt ubehagelig. Ubehaget blir ikke mindre av ryktene jeg har hørt om denne mannens militante stil og lave terskel for å ty til geværet i møtet med uvedkommende. Han titter bort på oss – og plutselig sprekker ansiktet opp i et sjenert smil.

– Forsyn dere med mer masatoøl!

Kanskje er han ikke så farlig likevel?

Retten til jord. Mens jeg nipper til bollen med det rosafargede yuccaølet som går på rundgang, holder myndige Miguel sitt foredrag om ashéninkaenes kamp.

– Vi ønsker å leve i fred, uten at folk invaderer oss og tar fra oss jorda, som vi har rettmessig krav på, sier han.

Det han forteller levner ingen tvil om at eiendoms- og bruksrett til jorda er helt sentralt for ashéninkaene. Og lavlandsindianerne i Gran Pajonal kan være et godt eksempel for andre urfolk: 33 av de 35 landsbyene har i dag papir på at de har ret-

«En hånd i været alle som mangler papirer på hvem de er!» Ashéninkaene ønsker å få identifikasjonspapirer som bevis på at de faktisk eksisterer.

ALLE FOTO: SYNNØVE ASPELUND

90% av Amazonas ligger i Brasil. Likevel bor det flere amazonas-indianere i Peru enn i Brasil.

ten til jorda. I en av landsbyene, Mañarini, får jeg se bevisene. Et stort flak av et papir rulles forsiktig ut over bordet. Så skrukkete og slitent i kantene at det ligner et antikvarisk sjøkart. Men kartet er fra 1994 og har stempel fra landbruksdepartementet i Lima. Skjøtet, selve beviset på at jorda er deres, fikk landsbyen Mañarini i 1996. Ivrige menn peker på kartet for å vise hvor vi er.

– Du ser grensene her, ikke sant?

– Det eneste problemet nå er en mestisfamilie som bor på vårt område.

Diskusjonen går høylytt menne imellom om hva som kan gjøres med problemet. På spørsmål om det er så farlig med en familie ekstra på et så stort område, kommer svaret kjapt:

– Ja, de har dyr som beiter her og det liker vi ikke.

Landsbysjefen, José Patyayrriqui, hysjer myndig og ber folk roe seg litt. Han kremter, tar sats og forklarer:

– Vi vil være peruanske statsborgere som de andre, men vi er også urfolk og vi bruker jorda litt anner-

ledes. Det gir oss trygghet at myndighetene har anerkjent vår rett til jorda, og det er viktig at dette blir respektert, sier José.

Fra slaveri til geriljakrig. Ashéninka-indianerne har bodd på og brukt jorda i Gran Pajonal i uminnelige tider, men levde som slaver under andre folk som bosatte seg i området helt fram til 60-tallet.

– Vi så at våre foreldre ble utnyttet og torturert. De ble tvunget til å dyrke en knøttliten jordlapp for andre, mot en pakke salt eller en machete i betaling. Vi kunne verken skrive eller lese, vi visste ingenting, sier Victoria Viriña Ingrimari, en kvinne i 40-årene fra kvinnegruppa i Gran Pajonal.

Hun rister oppgitt på hodet.

– En pakke salt!

Modige Miguel. På slutten av 70-tallet begynte ashéninkaene å organisere seg. Miguel Camaiteri hadde vært i militæret og lært om strategier og organisering. Han satte i gang kampen mot myndighetenes likegyldighet og for å få papirfestet ret-

ten til jorda. Men den maoistiske geriljabevegelsen Lysende Sti, som herjet i Peru på 80- og 90-tallet, satte en stopper for fullføringen av dokumentdrømmen. Mot geriljasoldater var papirer uansett lite verdt. Lysende Sti ville ha ashéninkaene på sin side, men leder Miguel nektet.

– Lysende Sti plasserte ofte urfolk i frontlinjene, og de satte ulike urfolksgrupper opp mot hverandre, sier Miguel. Med sin alvorstunge mine forteller han hvordan ashéninkaene bygde sitt eget «forsvar» bestående av 1200 menn med pil og bue og våpen fra myndighetene. Etter mange år med blodige sammenstøt klarte ashéninkaene utrolig nok å nedkjempe den lokale grenen av Lysende Sti-geriljaen på slutten av 90-tallet – en seier som har gitt dem respekt hos både mestiser og indianere over hele Peru.

Ideen om å beskytte seg – også med våpen – lever videre. De patrullerer grensene sine, og kan fortsatt mobilisere 200 menn i løpet av 48 timer via radiosamband hvis det blir nødvendig. I løpet av den knappe uka jeg tilbringer sammen med as-

Bevæpnet med skytevåpen fra staten og egne pil-og-buer er ashéninkaene klare til å forsvare seg mot ubudne gjester. Kampene mot geriljabevegelsen Lysende Sti er ikke glemt.

«Dette er vårt!» Etter mange års arbeid har 33 av de 35 landsbyene i Gran Pajonal fått skjøter på jorda.

héninkaene får jeg se både «militærøvelser» og rekonstruksjoner av kampene mot geriljaen.

Eksisterer ikke. Selv om kampen for papirfestede rettigheter har kommet langt de siste årene, er den ikke over. Flere områder i Gran Pajonal er svarte flekker på kartene – ingen har skjøter her – og ashéninkaene frykter at andre enn de selv kan få retten til disse områdene. Men dokumentkampen foregår også på et annet plan.

– Hvor mange av dere mangler papirer på hvem dere er? roper Pascual Camaiteri Fernandez til rekken av menn og kvinner som står foran han.

De fleste rekker raskt hånda i været.

– Og hvor mange skulle ønske de hadde papirer?

Rekkene av hender peker nok en gang mot himmelen. Ashéninkaene eksisterer altså ikke som peruanske statsborgere. Dermed kan de ikke stemme ved valg, ikke levere en anmeldelse til politiet, ikke studere ved universitetet eller tjene penger på å selge kaffe til oppkjøpere. Uten å være registrert og ha identifikasjonspapirer blir de stående på sidelinjen i møtet med storsamfunnet.

– Vi trenger papirer for ellers har vi ingen verdi, sier flere. – Vi hadde ikke bruk for det før, men det har vi nå. De papirene blir nesten som et nytt gevær, sier en eldre kar i fotball-drakt.

Men det er ikke gjort i en vending å få papirer på hvem man er. Det offentlige kontoret som utsteder papirene spør gjerne om fødsels-

Ideen om å beskytte seg – også med våpen – lever videre.

Miguel Camaiteri, øverste leder for ashéninkaene.

attest eller annen dokumentasjon. Bare reisen til kontoret koster penger som de fleste i Gran Pajonal ikke har. Skjemaer må fylles ut, og det er ingen lett sak for folk uten skolegang. Dette har gjort arbeidet for at neste generasjon skal få god utdanning ekstra viktig.

Lærer to språk. «Fader Jakob, Fader Jakob sover du, sover du?»...Barna synger så det dirrer i de skjøre barnehageveggene. Teksten er riktig nok på ashéninka, men melodien er velkjent. Både barnehagen og de to skolene har tospråklig undervisning – ashéninka og spansk.

– Det er så viktig at vi ikke mister språket, for da mister vi mye av det som er vår kultur, våre tradisjoner og vår identitet, sier barneskolelærer Fermin Huaroco Sánchez.

Han får støtte av rektoren på ungdomsskolen, Dante Chavez Viena:

– Innflytelsen utenfra kommer gradvis hit også, og det er viktig å stå på egne kulturelle ben når vi møter andre. Dessuten trenger vi folk med utdanning her i Gran Pajonal som har kompetanse i landbruk og miljø, og andre som kan være gode ledere og talsmenn for oss.

Men selv om ashéninkaene – i motsetning til mange andre urfolksgrupper – kan tilby barna sine tospråklige utdanning, står utfordringene i kø. Skolebøkene som skulle komme fra myndighetene i april, dukket først opp i august. Det er i det hele tatt veldig sparsomt med skolemateriell, og noen spør forsiktig om jeg kanskje har noen pinner og litt papir å avse. Mange av elevene har lang skolevei – noen går i to-tre timer – og er ofte slitne. Perioder med lite mat svekker også konsentrasjonen.

HVA ER URFOLK?

■ «Folk som har bevart, helt eller delvis, sin tradisjonelle kultur, sine verdier og institusjoner, og som levde i et visst landområde før storsamfunnet overtok det eller staten ble etablert», ifølge ILO-konvensjon 169.

■ Den tradisjonelle tilknytningen til et landområde vil ofte være det som skiller urfolk fra andre etniske grupper.

■ Rundt 350 millioner mennesker fordelt på 70 land regnes som urfolk.

(Kilde: IWGIA, Norad)

Barna i Gran Pajonal får tospråklig undervisning, og kan ramse opp alle jungeldyrene på både spansk og morsmålet ashéninka.

Lærermangel. Å få tak i tospråklige lærere er et annet problem. På ungdomsskolen i Gran Pajonal er bare én av de åtte lærerne helt flytende i begge språkene. At Perus myndigheter anerkjenner urfolks rett til tospråklig utdanning hjelper lite hvis det ikke finnes kvalifiserte lærere. For å bøte på mangelen, tok organisasjonen for urfolk i Amazonas, AIDSESP, initiativ til en tospråklig lærerutdanning i 1988. Norge har støttet dette lærerutdanningsprogrammet (FORMABIAP), som har gått fra å være et lite pionér-prosjekt til å bli en institusjon som utdanner stadig større kull av tospråklige lærere flere steder i Peru.

Tilbake i klasserommet til barneskolelærer Sánchez i Gran Pajonal gir summingen av spansk og ashéninka om hverandre inntrykk av tilnærmet tospråklig harmoni blant elevene.

– Hvilke dyr har vi i Gran Pajonal? spør Sánchez, – Og gi meg navnene på begge språk, så kan dere tegne hvert deres dyr etterpå!

- Tiger!
- Småfugl!
- Løver og hester!
- Krokodille!

En liste som minner mer om Noahs Ark enn om Gran Pajonal vokser seg raskt lang på tavla.

Naturvern og hogst. Flere steder i verden har vern av dyr og natur kommet i konflikt med urfolks interesser. Opprettelse av nasjonalparker og reservater har betydd tvangsflytting. Peru har godt rykte blant naturvernere, men hensynet til urfolk kommer ofte i andre rekke. I Gran Pajonal er folk opptatt av at det er de som har de beste forutsetningene for å bevare naturen:

– Vi vet hvordan vi bruker jorda og naturen på en forsvarlig måte, en måte som er bra for økosystemet, sier ungdomsskolerektor Dante Chavez Viena. Arbeid i åkeren står på timeplanen og elevene jobber så svetten siler. Jeg blir vist rundt mellom kanelplanter, sukkerrør, kaffebønner og sirlige rader med grønnsaker og krydder.

– Vi bruker ikke kjemikalier, vi har et rent miljø og vi bruker alt vi har. Selv dronningmaurene spiser vi, de er veldig proteinrike!

Han viser meg et sedertre, som i tillegg til mahogni er blant de meste verdifulle tresortene på verdensmarkedet. Lokale tømmerhuggere har de siste tre årene tatt ut noe sedertre og mahogni, men ifølge rektoren foregår det på en ordentlig måte, som er til fordel for innbyggerne i Gran Pajonal.

– Vi får bra betalt og de sår nytt. Dessuten lager de vei hit, som gjør at vi får bedre mulighet til å selge varer, sier han.

Hvor mye som hogges og hva pri-

sen er, får vi ikke vite. Men tømmerhogsten har skapt litt uenighet i Gran Pajonal, fordi noen mener de burde få bedre betalt og at pengene ikke bare burde gå til felleskassa, men direkte til hver enkelt.

Mot storkapitalen. Jeg blir fortalt at det også er store sjanser for olje- og gassforekomster i Gran Pajonal, men ashéninkaene har tatt et klart standpunkt til oljeselskaper – «det vil vi ikke ha her». Ryktene vil ha det til at representanter fra et spansk oljeselskap ble kraftig avvist og jaget da de kom for å undersøke muligheten for oljeutvinning.

Konflikten mellom urfolk og storkapitalinteresser er klassisk. Urfolk bor ofte i avsidesliggende områder med verdifulle naturressurser som tømmer, olje og gass – ressurser som multinasjonale selskaper ønsker å få en del av.

At ashéninka-indianerne gjør lurt i å stå steilt mot oljeinteresserte besøkende, viser situasjonen i et annet urfolksområde i Peru – Camisea. Her har store selskaper forsynt seg av verdifullt tømmer, uten å ta spesielt godt hensyn til lokalbefolkningen. Løfter om for eksempel å bygge skoler er ikke oppfylt, forurensningsfarens tas ikke på alvor og rørledninger og broer etter oljeleting er ikke fjernet. Mange av innbyggerne føler seg lurt, fordi de forventede arbeidsplassene ikke ble noe av.

Barn trenger identitet. Hva med Gran Pajonal? Kanskje det bare er et spørsmål om tid før presset utenfra blir like stort her?

– Vi vet hva vi vil ha og ikke, og vi forbereder neste generasjons ledere så de kan kjempe videre for vårt folk. Samtidig ser vi at vi lever i en annen tid nå. Det er for eksempel viktig at barna våre får utdanning, og kanskje arbeid et annet sted, sier Miguel Camaiteri.

– Men jeg håper det skjer uten at de glemmer hvem de er.

«Tema: URFOLK» fortsetter på side 18-19

Økt fokus på Afrikas urfolk

...men stor uenighet om hvem som fortjener særlige rettigheter

Ordet «urfolk» får mange til å tenke på indianere i Latin-Amerika. De siste årene har imidlertid Afrikas urfolk fått mer oppmerksomhet.

URFOLK

• SYNØVE ASPELUND

- Bevisstheten om urfolk har økt betydelig de siste ti årene, ikke minst i det sørlige Afrika, sier Hans Petter Hergum, seniorrådgiver for kultur og urfolksspørsmål i Kirkens Nødhjelp.

Han mener en viktig årsak er at det har vokst fram tunge organisasjoner i regionen som jobber med urfolk. - Dette har bidratt til å løfte temaet høyere på agendaen internasjonalt, og vi ser at et økende antall afrikanere deltar på FNs Permanente Forum for urfolkssaker og på andre internasjonale møter. Urfolk i Afrika er blitt mer synlige, også i FN, sier Hergum.

Frykter «apartheid». Som i andre deler av verden er rettigheter et hovedtema for afrikanske urfolk - spesielt retten til land og vann. Likevel har situasjonen for urfolk i Afrika visse særpreg.

- Å definere hvem som er urfolk i Afrika er vanskelig. Uenigheten er stor når det gjelder hvem som er urfolk. Myndighetene i mange land er redde for å få en apartheidproblematikk hvis de framhever én gruppe framfor andre grupper. Botswanas regjering har for eksempel sagt at «vi er alle urfolk», sier Hergum.

Å definere hvem som er urfolk kan være tilsvarende problematisk i Asia. I mange asiatiske land snakkes det heller om minoriteter, og det er ofte både vanskelig og kontroversielt å trekke skillet mellom minoriteter og urfolk.

- Definisjonen av urfolk er lite konkret og hele tiden i «bevegelse». Sentralt i dag står ideen om egenidentifisering, det vil si folks mulighet til ut fra levested og tradisjon å definere seg som urfolk, sier seniorrådgiveren i Kirkens Nødhjelp.

Sør-Afrika som forbilde. Selv om arbeidet for urfolk i Afrika har kommet kortere enn i Latin-Amerika, finnes det positive unntak - blant annet Sør-Afrika. Da Nelson Mandela overtok makten i Sør-Afrika i 1994, kjøpte staten store landområder fra hvite jordeiere og ga til San-folket. San (også kalt buskmenn) er

FNs spesialrapportør for urfolk, Rodolfo Stavenhagen, kritiserte 9. august i år regjeringen i Botswana for å presse san-folket ut av et diamant-rikt område av naturparken Central Kalahari. Bildet viser en san-mann på jakt.

FOTO: SCANPIX/EPA/KIM LUDBROOK

et urfolk på rundt 100.000 mennesker som bor i det sørlige Afrika, først og fremst Botswana og Namibia, men også i Sør-Afrika, Angola, Zambia og Zimbabwe.

- Håpet var at det som skjedde i Sør-Afrika skulle være et positivt eksempel for nabolandene Namibia og Botswana, men slik gikk det ikke. I Botswana har heller det motsatte skjedd, sier Hans Petter Hergum.

Ifølge Hergum har regjeringen i Botswana ført en hard politikk overfor San-folket.

- Et aktuelt eksempel er San-folkets kamp for retten til permanent opphold i naturreservatet Central Kalahari Game Reserve, som har resultert i en omfattende rettsak. Saken, som har stor symbolverdi for afrikanske urfolk, blir tidligst avgjort i 2006.

Mer betent enn Latin-Amerika. Også Regnskogfondet mener oppmerksomheten rundt urfolk i Afrika er økende. Organisasjonen har selv hatt størst aktivitet i Latin-Amerika, og spesielt Brasil, men har de to-tre siste årene jobbet med å etablere prosjekter i Kongo, der pygmeene holder til.

- Over nokså lang tid har det vært mye fokus på Latin-Amerika, og det er med rette at urfolk i Afrika nå får mer oppmerksomhet. Mange grupper har en ekstremt vanskelig situasjon, og rettigheter er ofte ikke-eksisterende. Også Asia fortjener en sterkere plass i urfolksbildet framover, sier Yngve Kristiansen, nestleder i Regnskogfondet.

Han mener situasjonen for urfolk er mer betent i Afrika og Asia enn i Latin-Amerika av flere grunner:

- I store deler av Latin-Amerika er urfolk anerkjent, og de fleste land har undertegnet ILO-konvensjon 169. I Afrika og Asia anerkjennes sjelden urfolks eksistens, langt mindre urfolks rettigheter, og ILO-

konvensjonen er det ingen som har undertegnet. Befolkningstettheten er høyere og landområdene mindre enn i Latin-Amerika. I et land som Brasil, med så store arealer, trenger ikke urfolks rett til land skape så store konflikter som andre steder, sier Kristiansen.

- I Asia ser vi dessuten at en del land har hatt et voldsomt fokus på utvikling og modernisering, dels finansiert av hensynløs hogst. Dette har gått hardt utover urfolk i land som Indonesia og Malaysia.

Bedre vern av skog. Siden de som bor i regnskogen ofte er urfolk, dreier mye av Regnskogfondets arbeid seg om nettopp urfolk og deres rettigheter.

- Vi har et dobbelt fokus: bevare regnskogen og styrke urfolks/skog-

folks rettigheter. Vi mener at når vi styrker urfolks rettigheter, øker samtidig beskyttelsen av regnskogen, sier Kristiansen. Han viser til undersøkelser som konkluderer med at skader på skogen i urfolksområder er mindre enn i vernede områder.

- Hvorfor er beskyttelsen bedre når urfolk bor der?

- Urfolksgrupper bruker skogen på tradisjonelt vis og de har ofte en sterk egeninteresse av å ta vare på naturressursene som utgjør deres livsgrunnlag. I vernede områder har ikke folk den samme interessen av best mulig beskyttelse. Ofte er det tvert imot - fordi lokalbefolkningen var imot at området skulle vernes, kan resultatet bli at de motarbeider hele verningen, sier han.

”

Mange afrikanske land er redde for å få en apartheidproblematikk hvis de framhever én gruppe framfor andre grupper.

Hans Petter Hergum, seniorrådgiver i Kirkens Nødhjelp.

Samenes eksempel vekker global interesse

Etter 25 års arbeid ble Finnmarksloven vedtatt i mai i år. Dermed har retten til å eie og forvalte jorda blitt overført fra staten til samer og ikke-samer.

- Med Finnmarksloven har samene fått en hånd på rattet i styringen av land og vannressurser i fylket. Arbeidet med loven har vist at samenes folkevalgte organ Sameetinget har reell politisk innflytelse, og det tror jeg kan være et eksempel til etterfølgelse for andre land med urfolksgrupper som en del av befolkningen, sier Magne Ove Varsi, direktør for Kompetansesenteret for urfolks rettigheter i Kautokeino.

Han mener samene har oppnådd mye ved å ha en forhandlingslinje overfor norske myndigheter.

- Alta-aksjonen var dramatisk, men vi har tross alt ikke hatt voldelige konfrontasjoner i kampen for å få

gehør for samenes politiske og kulturelle rettigheter. Mange urfolk følger med på hva som skjer her i Norge, og måten vi jobber på kan kanskje være nyttig for andre, sier Varsi.

- Hvor relevant er det å sammenligne samene i Norge med urfolk i andre deler av verden?

- Det er klart forskjellene er store. Samene er rike og ressurssterke sammenlignet med mange andre urfolk, som lever i fattigdom og nød. På internasjonale møter er det ofte samiske representanter med i den offisielle norske delegasjonen, noe som virker merkelig på urfolksgrupper som er i voldsomme konflikter med myndighetene i sine hjemland. Men spørsmålet om land - kampen for å være med å eie og forvalte jord og naturressurser - den er felles. Det samme er kampen for tospråklig utdanning.

URFOLK INTERNASJONALT

■ ILO-konvensjonen 169 (fra 1989) er den folkerettslige bærebjelken i det internasjonale urfolksarbeidet. I tillegg nevnes urfolk i en lang rekke konvensjoner, erklæringer og handlingsplaner. Rettighetsperspektivet er tydelig i alle dokumentene. Norge var det første landet som ratifiserte ILO-konvensjonen.

■ FN har erklært det andre internasjonale urfolkstiaåret fra 2005 til 2015. Sentralt i det verdensomspennende urfolkssamarbeidet er FNs Permanente forum for urfolkssaker, som er det første permanente FN-organet der statlige og ikke-statlige representanter får delta på lik linje. Forumet er direkte underlagt ECOSOC.

(Kilde: Norad, FNs Permanente forum)

– Urfolks-bistand er politisk sensitivt

• SYNNØVE ASPELUND

OSLO/NEW YORK (b-a): Urfolk er ofte de fattigste av de fattige. At de ofte er utsatt for menneskerettighetsbrudd og derfor trenger ekstra beskyttelse, er dessuten politisk sensitivt i mange land. Dermed blir urfolksbistanden ekstra krevende.

– Utviklingssamarbeid rettet mot urfolk er en ekstra utfordring fordi det dreier seg om spørsmål som er svært politisk følsomme i mange land. Spesielt vanskelig er spørsmål som dreier seg om tilgang til jord og viktige naturressurser, sier Turid Arnegaard, Norads rådgiver i urfolksspørsmål.

Fordi urfolk er blant de mest sårbare og vanskeligstilte grupper, kan konsekvensene av å stå feil i utviklingssamarbeidet bli ekstra store. Det har blant annet vist seg i kjølvannet av store utviklingsprosjekter, som gjerne er støttet av multilaterale finansinstitusjoner. Konsekvensene har i flere tilfeller vært fatale for ulike urfolksgrupper.

– I mange utviklingsprosjekter er urfolk beskrevet som fattige mennesker som må hjelpes og ikke som urfolk med egne rettigheter.

Fokus på rettigheter. – De nye norske retningslinjene for støtte til urfolk har sitt utgangspunkt i en rettighetsbasert tilnærming, vår bistand til urfolk skal være kulturelt sensitiv i forhold til målgruppen, sier Arnegaard.

Hun mener rettighetstanken må sterkere inn i arbeidet med urfolk, og opplever at flere andre givere og organisasjoner er på glid når det gjelder en bevissthet om urfolk og deres rettigheter. De nye retningslinjene pålegger også de norske ambassadene å ha et aktivt forhold til urfolksspørsmål.

– Hvis urfolk er utsatt for menneskerettighetsbrudd i et land skal den norske ambassaden ta opp dette med myndighetene, selv om det er politisk sensitivt. Hvordan det skal tas opp kan selvfølgelig diskuteres. Hvorvidt ambassadene følger opp dette ansvaret i dag varierer, sier Arnegaard.

Omstridt beskyttelse. Urfolk har egne rettigheter som urfolk – rettigheter som er knyttet til kultur og identitet. Fordi de gjerne er under stort press på sine landområder fra både myndigheter og næringslivsinteresser har de behov for spesiell beskyttelse, ofte i form av kollektive rettigheter. Det at urfolk er innrømmet rettigheter på bekostning av andre folkegrupper og storsamfunnet har skapt konflikter i mange land. Debatten om samiske områder i Finnmark har dreid seg mye om dette.

– Det pågående arbeidet med FNs urfolksklæringer viser tydelig at spørsmål knyttet til urfolks spesifikke rettigheter fortsatt er vanskelig. Spesielt har retten til selvbe-

stemmelse vært problematisk. Flere stater argumenterer med at urfolks rettigheter truer nasjonalstatens suverenitet, sier Arnegaard.

Hun forteller at urfolksrepresentanter ofte uttrykker at retten til selvbestemmelse for dem dreier seg om retten til å forme sin egen utvikling. Det dreier seg ikke om et ønske om løsrivelse.

Ikke helt som andre fattige. Den etniske dimensjonen har vært lite framme i fattigdomsbekjempelse. En fersk gjennomgang av fattigdomsstrategiene i 14 ulike utviklingsland – gjennomført av ILO (FNs internasjonale organisasjon for arbeidslivet) – viser at urfolk knapt er nevnt i disse strategiene.

Problemet er at «vanlige» fattigdomstiltak ikke nødvendigvis hjelper fattige urfolk. Arbeidet med FNs tusenårsplan illustrerer dette: Et av målene er grunnutdanning for alle innen 2015, men sier ingenting om hva slags utdanning det dreier seg om. For urfolk hjelper det lite å få gå på skolen hvis undervisningen er på et språk de ikke forstår.

– Hvis våre barn kun får skolegang på storsamfunnets premisser, kan resultatet bli at utdanningen frarøver dem kultur og identitet. Hva hjelper det at de fullfører grunnutdanning hvis den innebærer at de glemmer hvem de er, spør Victoria Tauli Corpuz, leder av FNs Permanente forum for urfolkssaker.

Hun mener rettighetstanken må sterkere inn i arbeidet mot fattigdommen, så bistanden ikke gjør vondt verre.

Urfolksrådgiver i Kirkens Nødhjelp, Hans Petter Hergum, tror en slik bevissthet om urfolk og deres rettigheter er økende blant bistandsgiverne:

– Jeg tror bistandsorganisasjonene i stadig større grad har urfolksperspektivet i bakhodet når de skal i gang med nye prosjekter. Dette så vi for eksempel etter tsunamien, da det ble stilt mange spørsmål ved hvordan man driver katastrofehjelp overfor urfolk, sier han.

NORSK URFOLKSBIKSTAND

■ Norsk utviklingsbistand der urfolk er hovedmålgruppen utgjør rundt 250 millioner kroner årlig. Over halvparten går via norske ikke-statlige organisasjoner.

■ Norad har ansvar for støtten som går via organisasjoner. Ambassadene i Brasil og Guatemala har egne urfolksprogrammer, som også finansieres av Norad.

■ Utenriksdepartementet kanaliserer den biten som går til internasjonale organisasjoner og via de andre ambassadene.

■ Hovedtyngden av norsk støtte går til Latin-Amerika, men Norads støtte til urfolk i Afrika og Asia har økt de siste årene.

(Kilde: Norad)

– I Niger er mat politikk

August er den vanskeligste måneden for de sultrammede i Niger, hevder hjelpeorganisasjoner. Det at sultende mennesker har måttet betale for nødhjelp kritiseres.

– I Niger er mat politikk, sier Moira Kristin Eknes i CARE Norge.

• TONE BRATTELI

NIGER

Den forsinkende nødhjelpen begynner å komme inn til Niger i sommer. Utenriksdepartementet har så langt bevilget 31,5 millioner kroner til hjelpearbeidet. I tillegg har humanitære organisasjoner samlet inn penger. Flere av nabolandene til Niger er også rammet av tørke og sult, men ikke i samme dramatiske omfang som Niger.

FNs matvareprogram (WFP) og myndighetene i Niger har pekt ut CARE som hovedsamarbeidspartner i matvarefordelingen i det kriserammede landet. Moira Kristin Eknes er nettopp kommet hjem fra landet, hvor hun er bistandskoordinator for CARE Norge.

– Matunderskuddet er på det verste nå og vil være det inntil folk kan begynne å høste årets avling, sier hun.

Matunderskudd normalt. Matunderskudd i flere måneder av året er det normale for veldig mange mennesker i Niger, men Eknes understreker at det er ekstra ille i år. Gresshoppervermer ødela beitemarker samtidig som tørken kom. Folk har solgt unna jord for å overleve, og dermed har de også tapt husdyra sine.

– Nomadene er veldig hardt rammet, sier Eknes.

Hun forteller at mange har mistet halvparten eller mer av buskapen sin, og det vil ta år å bygge opp igjen dette. Tap av buskap berører ikke bare nomadene økonomisk, det handler også om sosial status og identitet. Samtidig synker prisen på det kjøttet de har igjen.

– Før kunne de få 100 kilo korn for en geit, nå får de kanskje 2,5 kilo, sier hun.

Hjelpen koster. – Men folk måtte jo betale matvarehjelpen. Hvordan gikk det?

– Det var myndighetenes strategi at folk skulle kjøpe maten, men da til under markedspris. De ønsket

ingen gratis utdeling. Det fungerte ikke, blant annet fordi hjelpen kom for sent. Prisene gikk opp på grunn av mangel på mat, og folk hadde ikke noe å kjøpe for. Ved gratis utdeling kunne bønder få et par ukers pusterom der de kunne komme i gang med arbeidet på jordene sine. Vi registrerer nå at regnesesongen har vært ganske bra flere steder og håper dette vil gi resultater.

– Nigers president, Mamadou Tandja, ga uttrykk for at Nigers folk var vel-fødd samtidig som alle alarmklokker gikk. Hvordan reagerer du på det?

– Det har nok mest med stolthet å gjøre, ingen nasjonal leder liker å framstille sitt land som nødhjelpstrende. Det kan også ha noe med årlige matvareunderskudd å gjøre.

Ny katastrofe? – Det er marginale naturressurser i et ørkenland som Niger og i flere av nabolandene. Vil vi snakke om sultkatastrofe om et par år igjen?

– CARE Norge har jobbet i denne regionen i omtrent 30 år. Vi kan registrere ulike utviklingstrender, blant annet en liberalisering av økonomien. Men også i Niger finnes rike mennesker som skor seg på krisen. De kjøper opp korn i den grad at det nesten blir en kartellvirksomhet. Mat er politikk i Niger.

Hun viser til at 80 prosent av befolkningen i landet lever av landbruket. Samtidig er analfabetismen høy.

– Når såpass få organisasjoner fra vår del av verden har vært interessert i denne regionen er det nok fordi vi befinner oss i det frankofile Vest-Afrika. Ikke en gang norske misjonærer har interessert seg for dette området, med unntak av Pinsevennene som hadde et lite prosjekt her en gang.

«Markedsbaserte» løsninger. Ernærings ekspert Milton Tectonidis fra Leger Uten Grenser peker også på at august er den verste måneden i sultrammede Niger. Inntil neste innhøsting vil det bli mindre mat og mer malaria og diaré.

Leger Uten Grenser har vært blant de organisasjonene som har vært mest kritiske til hvordan nødhjelpen ble organisert i starten. Heller enn å organisere gratis utdeling av mat til de familiene som var i faresonen, som i nabolandet Burkina Faso, og gi gratis behandling av barn under fem år, forsøkte myndighetene seg på «markedsbaserte» løsninger, hevder de.

Ved siden av priser på nødhjelp ble også systemet med egenandeler for medisinsk behandling opprettholdt.

Moira Kristin Eknes, CARE Norge.

Mor og barn venter på UNICEFs matutdeling i en landsby i Niger.

FOTO: AFP PHOTO ISSOUF SANOGO

Sang og spill for 2 mrd. kr.

Regjeringen lanserer ny strategi for kultur og idrett

For første gang i bistandshistorien er det utarbeidet en strategi for norsk kultur- og idrettssamarbeid i Sør. I løpet av de nærmeste ti år skal det brukes opp mot 2 milliarder kroner til dette samarbeidet, lover utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

NORSK BISTAND

• TONE BRATTELI

Utviklingsministeren kom med dette «løftet» under Utenriksdepartementets lansering av strategien i Oslo 17. august. Statsrådets opplegg betyr 200 millioner kroner i året til kultur og idrett i Sør. I dag er den årlige regningen på om lag 180 millioner.

Den nye strategien tar opp kultur ut fra et rettighetsperspektiv, knytter sektoren opp mot arbeidet med tusenårsmålene og menneskerettighetene og legger føringer som gir kultur en større plass i utviklingspolitikken, mener samarbeidspartnere fra norsk kultur- og idrettsliv som var til stede under lanseringen.

Ildsjelene. Under lanseringen understreket utviklingsministeren at det har manglet en gjennomgående strategi for det kulturrettede engasjementet. Hun mente at langsiktighet og kapasitetsbygging i kultursamarbeidet i for stor grad hadde vært avhengig av enkelte ildsjeler.

- Helhetsperspektivet har manglet. Dette har svekket kulturdimensjonen i utviklingsamarbeidet, sier hun.

Frafjord Johnson pekte på at i land der det er mye fattigdom materielt sett kan det likevel være kulturell rikdom. På kultursektoren møtes gaver og mottaker som likeverdige. Hun trakk fram kulturens betydning på flere områder: Kultur fremmer menneskerettigheter, bedrer det nasjonale selvbilde, fremmer næringsutvikling og fred og forskning.

Statsråden ønsker en solid forankring for kultursamarbeidet i fagmiljøet og blant utøverne, og at det skapes samarbeid gjennom direkte kontakt mellom kunstnere, kulturarbeidere, akademikere, journalister og idrettsmiljøet. Arbeidet med kulturminnevern og støtten til frie medier i utviklingsland er tatt inn i strategien som en del av satsingen.

• ELLEN HOFVANG

Avgjørelsen kommer etter at det er avslørt alvorlige uregelmessigheter hos enheten i Helsedepartementet som mottar midlene. Penger er betalt ut til tiltak - og i noen tilfeller mottakere - utenom avtalen, og en del midler er ikke redegjort for.

Ifølge BBC blir midler tappet når bistanden Uganda mottar i dollar

Fotball er svært populært blant barn i afrikanske land.

FOTO: KEN OPPRANN

Den nye strategiens vektlegging av helhetlig tilnærming, kulturell infrastruktur og kompetanse falt i god jord hos norske samarbeidspartnere under lanseringen.

Trond Andreassen fra Norsk fagglitterer forfatter- og oversetterforbund (NFF) har inntrykk av at folk som jobber med kunst og kultur har følt seg som outsiders i forhold til de prioriteringene og føringene utviklingspolitikken har bygget på. Når den nye strategien nå foreligger, håper han at dette vil endre seg. Langsiktighet og kompetanse er stikkordene han bruker når han skal framheve hva det er viktig å få til.

Kulturell infrastruktur. Andreassen legger vekt på at strategien åpner for mer innsats overfor «kulturell infrastruktur» - det vil si etablering av institusjoner, organisasjoner, forvaltningsrettigheter, rettigheter knyttet til kopiering og bruk og liknende tiltak. NFF har vært med å bygge opp slike strukturer i flere afrikanske land, men vil gjerne gjøre mer. Andreassen mener at det nå

er skapt forventninger i miljøet, og han gleder seg til fortsettelsen.

Også Anders Krystad fra Norges Fotballforbund er fornøyd. Fotballforbundet har en rekke samarbeidsprosjekter gående i flere land i sør.

- Gjennom strategien er idrett som metode og arena i utviklingsarbeidet anerkjent, og det er første gang idrett settes inn i en slik helhetlig sammenheng, sier han.

”

Der det er mye fattigdom materielt sett er det også kulturell rikdom.

Hilde Frafjord Johnson, utviklingsminister.

Les mer:

www.odin.dep.no/filarkiv/254710/kulidr05.pdf

AMBISIØSE MÅL

Dette er regjeringens uttalte mål for strategien:

■ Med strategien ønsker regjeringen å få en mer helhetlig og langsiktig tilnærming til kultur- og idrettssamarbeid.

■ Med strategien ønsker man å bidra til bredere tilgang til kulturgoder i samarbeidsland.

■ Med strategien signaliserer man åpenhet for mer omfattende samarbeid om kultur og idrett.

Misbruk av aidsmidler i Uganda

Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria stanser alle utbetalinger til Uganda på grunn av mistanker om svindel.

veksles om i ugandiske shilling. Misbruket ble avslørt i en revisjon av en av de fem bevilgningene fondet har i Uganda. Ettersom det er den samme enheten som mottar alle bevilgningene er all støtten stanset inntil et sikrere forvaltningssystem er på plass. Totalt har det globale fondet bevilget 201 millioner dollar (tilsvarende 1,3 milliarder kroner) over 2 år til Uganda, og 45,4 millioner (omlag 300 millioner kroner) er til nå utbetalt.

Det globale fondet sier i en pressemelding at de vil fortsette samarbeidet med Uganda for å hindre at mottakerne av blant annet medisiner for behandling av aids, malaria

og tuberkulose blir skadelidende. Anti-Corruption Coalition Uganda krever på sin side at helseminister Jim Muhwezi må gå av som følge av korrupsjonssaken.

Nylig besluttet Det globale fondet også å avslutte sine utbetalinger til Burma, etter at militærregimet innførte reiserestriksjoner og nye rutiner for godkjenning av innkjøp av medisiner og utstyr som ville umuliggjøre forsvarlig gjennomføring av prosjektene. Fondet har siden det ble etablert for tre år siden delt ut 3,7 milliarder dollar (omlag 25 milliarder kroner) til programmer i 127 land. Norsk støtte til fondet er i 2005 på 126,5 mill. kroner.

Midler blir tappet ved vekslings til ugandiske shilling.

hvem? hvor?
hva i all verden?

- Hvem er dette?
  - Fra hvilket land kommer den nye sjefen i UNDP?
  - Hvor ligger republikken Surinam?
  - Hvilket lands viner er merket KWV?
  - Hvor mange år er det siden FN ble grunnlagt?
  - Hva heter hovedstaden i Tibet?
  - Hvilket folk lever i grenseområdene mellom Irak, Syria, Tyrkia, Armenia og Aserbajdsjan?
  - Hva heter jordens største øy?
  - Hvor er Thimphu hovedstad?
  - G8-landene er de største, industrialiserte landene i verden. Hvilke land er medlemmer?
  - Hva heter krigen som overrasket egypterne 5. juni 1967?
  - Hvor gammelt kan et oliventre bli?
  - Hvilken afrikansk stat er størst (i areal)?
  - Hvilke tre stater inngår i det som en gang var Indokina?
  - Hva heter øygruppen med en halv million mennesker som er kalt opp etter en israelsk konge?
  - Hamas er navnet på en organisasjon, og også et arabisk ord som betyr?
  - Hva heter Afghanistans president?
  - Hva heter islams viktigste helligdom?
  - Hvilken millionby har en forbudt by innenfor bygrensene?
  - I hvilket søramerikansk land er portugisisk det offisielle språket?
- Svarene finner du på side 27.*

Spørrespalten er laget av
Caroline Hvidsten

AIDS-SVINDEL

Prøv en
annonse i

**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Politiet raserte slummen

700.000 zimbabwere kan være rammet av Mugabes massive «clean up»

JOHANNESBURG (b-a): Zimbabwes kontroversielle oppryddingsaksjon i byene er offisielt avsluttet. Likevel opplyser de statskontrollerte mediene at om lag to hundre løsgjengere og gateselgere fortsatt arresteres daglig.

• WILSON JOHWA

Oppryddingsaksjonen – kjent som «Operasjon fjern søppelet» eller «Gjenopprett orden» – har gjort et uutslettelig inntrykk på folk i byene som ennå ikke kan fatte den egentlige hensikten med aksjonen. Den offisielle begrunnelsen er å fjerne ulovlige bygninger og begrense svarbeholdningen som regjeringen gir skylden for knappheten på bensin og andre varer.

Men opposisjonen hevder at aksjonen skulle straffe befolkningen i byene som stort sett stemte mot regjeringen ved valget i mars. Valget, som var det tredje omstridte nasjonale valget siden 2000, ga to tredjedels flertall til regjeringen. Politiske kommentatorer antar også at oppryddingsaksjonen skulle skremme befolkningen og på den måten foregripe alt snakk om et folkelig opprør mot regjeringen.

Uten tak over hodet. Uansett hva som var hensikten, førte raseringen av slumområdene i mai og juni til at omlag 700 000 zimbabwere står uten tak over hodet midt på vinteren. Hjerteskjærende historier om lidelsene, inkludert om folk som fryser i hjel, har fulgt i kjølvannet av raseringen.

UNICEF (FNs barnefond) rapporterer for eksempel om «barn som dør av luftveisinfeksjoner som lett kunne behandles og om kvinner som tvinges til å føde på gaten.»

I de store byene har mange av de nye hjemløse menneskene blitt flyttet fra sted til sted. Det viser, ifølge kritikkerne, programmets totale mangel på klare mål.

– Det er smertefullt. Vi blir jaget rundt, sier en mann som bare vil bli kalt «Mafu».

I Bulawayo, som er landets nest største by, ble det satt opp en slags transittleir for familiene som var blitt uten bolig. Kirkesamfunn og ikke-statlige organisasjoner forhandlet med myndighetene for å få lov til å hjelpe dem. Men de ble forhindret adgang til leiren uten noen forklaring, samtidig som mange familier ble flyttet ut på landsbygda.

Fordømt av FN. I alt ble nærmere en fjerdedel av landets befolkning på 11 millioner mennesker berørt av raseringsaksjonen. Det inkluderer gateselgere som ikke lenger har noe levebrød – i et land der om lag en tredjedel av alle økonomiske aktiviteter nå foregår i den uformelle sektor.

Aksjonen er blitt sterkt fordømt av FNs spesialutsending, Anne Tibaijuka, for å bryte folkeretten. «Mens aksjonen ga inntrykk av å være rettet mot ulovlige bosettinger og slå ned på tilsynelatende illegale virksomheter, ble den utført på en høyst tilfeldig og urettferdig måte uten at det ble tatt hensyn til menneskelige lidelser», heter det i FN-rapporten om operasjonen.

Til tross for sterk internasjonal fordømmelse forsøkte Kina, Russ-

Et satellittbilde viser effektene av Mugabe-regimets «oppryddingsaksjon». Bildet til venstre er fra 16. april i år, bildet til høyre fra 4. juni (etter aksjonen).

FOTO: SCANPIX/EPA/DIGITALGLOBE

En familie på vei ut av Harare 31. mai i år, etter at hjemmet deres er blitt ødelagt av politiet.

FOTO: SCANPIX/AP

land, Algerie, Benin og Tanzania å hindre at FNs sikkerhetsråd debatterte FN-rapporten.

De femten medlemmene av FNs sikkerhetsråd avgjør vanligvis slike spørsmål ved enstemmighet, men Storbritannia benyttet seg av en lite brukt formell mulighet til likevel å få tatt saken opp med rådsmedlemmene.

Økonomien halter. Zimbabwe har lovet å sette av 325 millioner dollar til å sørge for 1,2 millioner boliger eller tomter innen 2008. Men det hersker stor tvil om Zimbabwe har råd til et slikt prosjekt samtidig som landet er knuget av en inflasjon på 164 prosent og er midt oppe i en alvorlig matvarekrise.

Zimbabwe, som en gang var et av Afrikas mest fremgangsrike land, lider også av bensinmangel, mangel på strøm og medisiner. De økonomiske problemene stammer blant annet fra engangsutbetalingen av pensjoner i 1997 på 2500 dollar til hver av de 50 000 veteranene fra landets frigjøringskrig på 70-tallet. Ett år etter innledet landet en fem år lang militær intervensjon i Den demokratiske republikken Kongo, som også rammet Zimbabwes økonomi hardt. I 2000 begynte et populistisk, men økonomisk ødeleggende, landreformprogram. Politisk undertrykkelse og tre omstridte valg har ytterligere bidratt til kapitalflukt og resultert i at landet i dag er svært isolert i det internasjonale samfunn.

”

...barn dør av luftveisinfeksjoner som lett kunne behandles og kvinner tvinges til å føde på gaten.

Unicef om Mugabe-regjeringens oppryddingsaksjon.

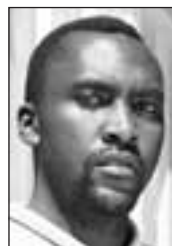
Forhandler med Sør-Afrika. Regjeringen forhandler for tiden med nabolandet Sør-Afrika om et lån på én milliard dollar som regjeringen håper vil kunne betale for import av mat og også gå til å innfri deler av det utestående lånet på 300 millioner dollar til Det internasjonale pengefondet.

Men regjeringen i Pretoria, som lenge er blitt beskyldt for å behandle president Robert Mugabe med silkehansker, har bare lovet å skaffe Zimbabwe halvparten av pengene landet behøver, og på strenge vilkår. Vilklarene omfatter forpliktelser til å stanse raseringsaksjonene i byene, avskrivning av lover som brukes til å gi media munnkurv og at landet blir med på et troverdig program for å gjenreise økonomien.

Det inngår dessuten i vilklarene at regjeringen involverer opposisjonspartiet Bevegelsen for demokratiske endring (MDC) i dannelsen av det man håper kan bli en samlingsregjering. Men president Robert Mugabe har utelukket dette. Han sier at han da heller vil snakke med sin tidligere koloniherre Storbritannia, som han beskylder for å støtte opposisjonspartiet MDC økonomisk.

Retter blikket mot Asia. Det kan se ut til at den 81 år gamle tidligere geriljalederen er fornærmet over Sør-Afrikas tilbud. Nå har han sagt at Zimbabwes økonomi vil bli gjenreist med kinesisk hjelp. Men besøket hans til Kina i juli førte bare til et løfte om seks millioner dollar, hovedsakelig øremerket import av korn.

Siden Zimbabwe blir avvist av vestlige land, har landet i stedet utviklet handelsforbindelser med asiatiske land. Det skjer til tross for protester om at regjeringen i sin desperasjon etter å få venner, har pantsatt sitt eget land.

Wilson Johwa er zimbabwisk journalist med base i Sør-Afrika.

notiser

Økte skatter i Uganda

I Uganda har myndighetene innført høyere skatter og økt momsen i et forsøk på å øke statens inntekter og dermed bli mindre avhengig av bistandspenger, melder avisa The Guardian. Blant annet er skatten på bensin, sukker og bruk av mobiltelefoner økt. Samtidig kutter regjeringen i skatten på skolebøker og medisiner. I tillegg til å øke forbruket på en del sosiale goder er det en klar målsetting for Uganda å bli mindre avhengig av bistand, uttalte finansminister Ezra Suruma i forbindelse med lanseringen av det nye budsjettet. Flere giveland har truet med å kutte i bistanden til Uganda etter at det ser ut til at president Museveni vil forsøke å bli sittende også i neste presidentperiode.

Mindre budsjettstøtte til Uganda

Norge kutter budsjettstøtten til Uganda med 25 millioner kroner etter at regjeringen i landet har endret grunnloven slik at sittende president Yoweri Museveni kan velges for flere perioder.

– Årsaken til reduksjonen i budsjettstøtten er en bekymring knyttet til negativ utvikling i myndighetenes håndtering av demokratiseringsprosessen, menneskerettighets spørsmål og korrupsjonsbekjempelse, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Uganda ble inntil nylig av vestlige bistandsgivere ansett som «en av de flinkeste elevene i klassen». Men med små utsikter til en løsning på den langvarige, blodige konflikten i Nord-Uganda, vanskelige arbeidsforhold for opposisjonen og en president som klamrer seg til makten, er mange givere i ferd med å endre syn.

Mindre bistand til Nepal

Norge vil redusere støtten til Nepal neste år med 15 millioner kroner. Årsaken er tilbakeslaget for demokratiet etter Kong Gyanendras makttovertakelse i februar, menneskerettighetssituasjonen og de magre utsiktene til å finne en fredelig løsning på konflikten mellom myndighetene og ma-oistene.

– I tråd med likesinnede land har vi besluttet å redusere bistanden, blant annet ved å si opp avtalen om finansiell støtte til et større vannforsyningsprosjekt, sier statssekretær Leiv Lunde.

Det er besluttet å ikke inngå nye bilaterale avtaler mellom Norge og Nepal, og bistanden vil i større grad konsentreres om demokrati- og menneskerettighetstiltak. FNs høykommissær for menneskerettigheter i Nepal vil få økt støtte. Nepal fikk 155 millioner kroner i norsk bistand i 2004.

Flyktninger på feil budsjett

Øremerket tsunami-bistand skaper a- og b-flyktninger i Sri Lanka

NORTHERN PROVINCE/
KILLINOCHCHI (b-a):
Bistanden strømmer til Sri Lanka etter tsunamien, men ikke alle hjelpetrengende får «sin del av kaka». Internflyktningene etter 20 års borgerkrig må se på at bistandstransportene passer forbi – på vei til de nye leirene.

• I SRI LANKA:
ELLEN HOFVANG
(TEKST OG FOTO)

SRI LANKA – Det er bra at de som mistet alt i flodbølgen får hjelp, men livet i skurene der vi holder til er heller ikke godt, sukker Lechumi, mens hun fikler litt nervøst med den røde kjolen sin. Den 30-årige tamilske firebarnsmoren forteller at hun har søkt om støtte til et skikkelig hus og en jordlapp, men foreløpig uten å få noe svar.

Det er over ti år siden hun flyktet fra krigshandlingene første gang. Denne fredagen i august er hun blant noen titalls krigsflyktninger som har oppsøkt Flyktninghjelpens «mobile klinikk» for juridisk hjelp. Hun har fått hjelp av rådgiverne til å sende søknad om identitetskort. Kanskje er det et lite skritt på veien ut av flyktningtilværelsen.

Leiren Lechumi og barna bor i ligger i utkanten av Vavuniya. Herfra er det bare noen kilometer nordover til kontrollpostene med regjeringssoldater på en side og LTTE-soldater på den andre. Den tamilske frigjøringsbevegelsen LTTE har full kontroll fra utkanten av Vavuniya til sørspissen av Jaffnahalvøya. Krigsflyktninger fra hele landet har strømmet til området etter at våpenhvileavtalen trådte i kraft for tre år siden. Byen er fordoblet i størrelse, for dette er så nær flyktningene kan komme sine opprinnelige hjemsteder nord på øya – og likevel føle seg rimelig trygge.

Leiren er én av fire større leire bare her i Vavuniya – i et land der minst 350 000 mennesker fortsatt lever som internflyktninger etter krigen. Selv om rehabiliteringsprosjekter er kommet i gang, blir midlene små når de skal fordeles på så mange – i hvert fall sammenlignet med hjelpeinnsatsen rettet mot tsunami-ofrene.

Skaper konflikter. Den dramatiske flodbølgen sist desember tok bortimot 40 000 menneskeliv og raserte hjemmene til over 100 000 familier i Sri Lankas kystdistrikter. Den enorme giverviljen etter katastrofen sikret hundretusener livsnødvendig nødhjelp. Men etter hvert som nødhjelpsfasen går mot slutten og ofrene har fått midlertidige tak over hodet, blir problemene med givernes øremerking av midler kun til tsunami-ofre tydeligere.

– Forskjellen i bistandsinnsats til de fordrevne etter krigen og tsunami-ofrene har ført til konflikter flere steder, forteller Anne Soucy, som leder Flyktninghjelpens rådgivningsprosjektet i Vavuniya. For tsunami-midler kan kun brukes til tsunami-leirene, selv om krigsflyktningene ofte er vel så dårlig stilt.

– De er jevnt over enda fattigere, har dårligere helse og har ofte resignert etter ett eller to tiår på flukt,

Krigsflyktningene **Faleel Kafaur**, datteren og kona **Rahmathummalere** vendte hjem etter flere år som flyktninger. Men de har ikke penger til å betale rentene på skjerv av tsunamibistanden.

sier Anne Soucy.

Da Flyktninghjelpen etablerte seg på Sri Lanka i 2004 var det for å gi bistand til krigsflyktninger, men i likhet med andre organisasjoner har de flerdoblet innsatsen med bistand til tsunami-ofre det siste halvåret.

Må rettes opp! Selv der krigsflyktningene bor 50 meter unna de som ble rammet av flodbølgen, og har bodd i leir i 15 år, kan vi ikke bruke disse midlene for å hjelpe dem, sier Trond Botnen som er prosjektkonsulent i Forut og utsendt fra Norge for å bestyre kontoret i LTTE-kontrollerte Vanni i sommermånedene. Han mener alle, inkludert bistandsmyndighetene, er klar over problemet men likevel bundet av at pengene er bevilget spesifikt til tsunami-ofre.

– For Norges del må dette rettes opp i neste års bevilgninger, oppfordrer han.

Botnen har inntrykk av at flertallet av krigsflyktningene verken får hjelp gjennom tsunami-penger eller de rehabiliteringsprosjekter for konfliktrammede som er igangsatt.

I grenseland. Fra Vavuniya strekker en sliten landevei seg østover mot Trincomalee gjennom grønnkledde åssider og et utall militære kontrollposter. Distriktet er et brennpunkt i konflikten mellom tigrene og regjeringen, og ble i tillegg hardt rammet av flodbølgen. Leire for tsunami-flyktninger og krigsflyktninger ligger strødd langs den samme kyststripa, og forskjellen er iøynefallende.

Lechumi (30) og tanten **Saroja Devi** flyktet fra krigen for mer enn ti år siden, og ønsker seg et liv i eget hus utenfor flyktningleiren. Her får de hjelp til å søke om identitetskort.

Forskjellen i bistandsinnsats til de fordrevne etter krigen og tsunami-ofrene har ført til konflikter flere steder.

Anne Soucy, leder av Flyktninghjelpens arbeid med juridisk bistand i Vavuniya, Sri Lanka.

I tsunami-leiren står radene av midlertidige boliger bygd på forskriftsmessig måte av murblokker og bølgeblikk, med tilhørende brønner og egne latrine- og badeavdelinger. Mye gjenstår i rehabiliteringsarbeidet etter flodbølgen, men etter et drøyt halvår har de fleste kommet seg under tak i såkalte overgangsboliger. De får også nødhjelp til mat og klær, og hjelpeorganisasjoner har stått i kø for å dele ut alt fra kokekar og ulltepper til nye sykler og verktøysett. For enkelte har tsunami-bistanden gitt mulighet til å komme et skritt unna fattigdommen.

– Vi har fått det mye bedre etter tsunamien, smiler Kanagarasa Rathy.

Den 28 år gamle tobarnsmoren slapp unna med skrekken da bølgen kom, og den beskjedne palmehytta familien bodde i tidligere står fortsatt. På veggen kan man tydelig se hvor høyt vannet sto. Med beviselig

skade på huset var familien berettiget til å få del i bistandspotten. De har fått ny midlertidig bolig på egen tomt, og ved siden av står grunnmuren ferdig til det som skal bli et skikkelig hus med to rom, kjøkken og bad, slik forskriftene for gjenoppbyggingen krever. Mannen hennes er murer og har fått doblet lønna si på grunn av den høye etterspørselen etter arbeidskraft. I dette huset kalles flodbølgen nå «den gyldne tsunamien».

Bygget av blader. På en hardstammet jordslette et par kilometer nedover langs landeveien ligger tette rader med hytter av støvete palmeblader. Ingenting annet. Det er umiskjennelig en leir for krigsflyktninger. Fordi bølgen skånte flyktningene her har bilene med hjelpesendinger og bygningsmaterialer også kjørt forbi.

Den åpenbare forskjellsbehandlingen av flyktninger skyldes likevel ikke bare de store budsjettene bistandsorganisasjonene sitter med til tsunami-arbeidet. Den bunner også i ulike standarder fra lankesiske myndigheters side. Mens prislappen myndighetene har satt på boligprosjekter for tsunami-ofre er 500 000 rupi (cirka 35 000 kroner) per hus, er kostnadsnormen for hus til krigsflyktninger bare halvparten; 250 000 rupi.

– Med dagens priser på materialer og arbeidskraft er det umulig å bygge hus forskriftsmessig for 250 000 rupi, mener Douglas Jacob hos Flyktningehjelpen i Trincomalee.

Oppgjørets time. Klemt inn mot grensen til et LTTE-område nær Trin-

huslånet som banken nå krever, og håper på en liten

comalee bor Faleel Kafaur og familien. De flyktet fra krigen for noen år siden, da kampene nærmest ble utkjempet i åkeren deres og flere slektninger ble drept i et bombeangrep på moskeen.

Da våpenhvilen gjorde det mulig vendte de tilbake, og fikk lån fra myndighetene for å bygge opp igjen huset. Så tett på frontlinjene i konflikten har det ikke vært lett å skaffe en inntekt å leve av. Noen hører kaker rundt bak huset, og ute på den solsvitte sletta prøver noen sauer å pine næring ut av de spinkle gressstustene de finner. Skogen bakenfor er kontrollert av LTTE, og forbudt område.

- De som våger seg inn dit for å sanke brensel eller for, risikerer å bli skutt, forteller Faleel Kafaur.

Huslån. Med en liten månedlig støtte fra myndighetene har det likevel vært mulig å sørge for mat på bordet, til katastrofen inntraff på ny i form av et brev fra banken. Huslånet må betales tilbake, og til familiens overraskelse er det beregnet renter. Penger til å betale med har de ikke, og frykter at staten vil ta pengene fra den lille månedlige støtten de nå lever av.

De har kun et ørlite håp om redning: Da flodbølgen kom var Faleel Kafaur's kone Rahmathamma på sykehuset med minste barnet. Hun ble lettere skadet, og med legeattesten i hånda håper hun å komme inn på statistikken over tsunamiofre. Slik kan hun kanskje få en liten del i tsunamibistanden - kanskje nok til å betale ned litt på det skjebnesvangre lånet de fikk som krigsflyktningbistand.

”

Norge bør legge press på andre giverland slik at vi kan få bistand direkte.

S. Puleedevan, generalsekretær for LTTEs Fredssekretariat.

Tamil-tigrene forventer norsk tsunami-bistand

• I SRI LANKA:

ELLEN HOFVANG

- Jeg har selv vist Hilde Frafjord Johnson ødeleggelsene etter tsunamien langs kysten i Mullativo, og hun lovet at Norge vil gjøre alt for å hjelpe, sier S. Puleedevan, generalsekretær for LTTEs Fredssekretariat.

Han er skuffet over at Norge ikke har lagt penger på bordet til LTTE når det har vist seg så vanskelig å få til en felles mekanisme for fordeling av tsunamibistand med deltakelse både fra tigrene og Sri Lankas regjering.

- I forhold til hva Norge gir til andre konfliktområder der de er involvert i fredsprosessen, som Sør-Sudan og Palestina, har tamilene knapt fått en krone, sier han.

Vil ha bistand direkte. Fredssekretariatet er del av det som ligner en egen statsadministrasjon for de LTTE-kontrollerte områdene i Sri Lanka, med sete i «hovedstaden» Kilinochchi rett sør for Jaffnahalvøya. Her er alt fra trafikkpoliti - med et bøtenivå som er fire ganger så høyt som ellers i landet - til et eget rettsapparat, planleggingsdepartement, tollvesen og sykehus. Hit kommer de hyppige helikopterbårne norske sendebudene, som formidler alle tilbud og synspunkter mellom de to stridende parter fordi LTTE nekter å delta i direkte samtaler med regjeringen.

Puleedevan er generelt godt fornøyd med den norske innsatsen som tilrettelegger for fredsprosessen, med ett unntak: Han mener de burde gjort mer for å øke den internasjonale bistanden til tamilske områder.

- Norge bør legge press på andre giverland slik at vi kan få bistand direkte, mener han, og har liten forståelse for at bistand må kanaliseres gjennom landets folkevalgte myndigheter.

Kortvarig optimisme. Det ble sett på som et stort gjennombrudd da avtalen om en felles mekanisme for fordeling av tsunami-bistand til de nordlige distriktene i Sri Lanka, den såkalte P-TOMS, ble undertegnet av president Chandrika Kumaratunga og LTTEs «planleggingsminister» S. Ranjan i slutten av juni.

Men optimismen ble kortvarig. Etter først å ha trukket seg fra regje-

ringskoalisjonen, klaget det nasjonalistiske singalesiske partiet JVP avtalen inn for rettssystemet, og gjennomføringen er nå lagt på is i påvente av en kjennelse i høyesterett i slutten av september.

Tamiltigrene ble rasende, og mener det er en konspirasjon på høyeste politiske nivå som ligger bak. De krever derfor at tsunamibistand skal gå til dem direkte.

Har fått nødhjelp. Samtidig innrømmer både Puleedevan og planleggingssekretariatets S. Ranjan at avtalen nok er viktigere som et signal om vilje til fredssamtaler, enn for kanaliseringen av bistand. De tsunami-rammede kystområdene i LTTE-sonen har fått nødhjelp gjennom en lang rekke frivillige organisasjoner. Tamilenes egen rehabiliteringsorganisasjon, TRO, er blant de som har fått norske nødhjelpsmidler.

- Nødhjelp og bistand til gjenoppbygging kommer fram til flyktingene, men vi har ikke midler til oppbygging av infrastruktur som veier, bruer og havneanlegg. Det er her en felles fordelingsmekanisme som P-TOMS er nødvendig, forklarer Ranjan.

Våpenhvile under press. Selv før drapet på utenriksminister Kardigamar i august var våpenhvileavtalen fra 2002 under press. En rekke politiske drap på begge sider gjorde situasjonen spent, og krangelen om fordelingen av tsunami-bistanden bare økte mistilliten. I tamilske område forteller flere om mer aktiv rekruttering fra LTTE. I Jaffna kjører biler med kraftige megafoner rundt i kveldingen og advarer folk om at en konflikt kan komme.

- Vi forbereder ikke krig, men vi er alltid forberedt på at den kan komme, erklærer Puleedevan.

Han vil likevel ikke kritisere den norske sjeftilretteleggeren Erik Solheim for å ta pause fra Sri Lanka-arbeidet for å drive norsk valgkamp når situasjonen er så spent.

- Han sa han ville være tilbake etter seks uker, og tidligere om det ble nødvendig, sier han og legger til:

- Kanskje kommer han tilbake som utenriksminister neste gang. Tror du opposisjonen kan vinne valget?

S. Ranjan, LTTEs «planleggingsminister», vil ha norsk bistand.

Nordmenn vil overvåke Aceh-fred

- Jeg vil gjerne berømme partene for at de har tatt dette modige skrittet mot fred i Aceh. Det er svært viktig at det internasjonale samfunn nå støtter opp under partenes vilje til en varig fredsløsning, sier utenriksminister Jan Petersen i en kommentar til underskrivningen av fredsavtalen mellom indonesiske myndigheter og frigjøringsbevegelsen GAM i Helsingfors 15. august.

En særskilt overvåkingsstyrke bestående av personell fra EU, ASEAN, Norge og Sveits vil stå sentralt i gjennomføringen av avtalen. Styrken planlegges å bestå av om lag 220 personer og skal etter planen være operativ fra midten av september.

En fortropp med norsk deltakelse er allerede på plass i Aceh for å planlegge utplasseringen av overvåkingsstyrken. Norge skal i tillegg bidra med 10 observatører i hovedstyrken. Operasjonen er planlagt som en ren sivil operasjon, men med betydelig innslag av militær kompetanse blant personell som deltar i styrken.

600 mill. barn i Asia lever i nød

Nær halvparten av Asias 1,3 milliarder barn lever i fattigdom uten å få dekket sine grunnleggende behov, framgår det av en ny rapport fra barneorganisasjonen Plan.

Rapporten «Growing up in Asia» fastslår at 600 millioner barn og unge i Asia mangler tilgang til enten mat, trygt drikkevann, helsetilbud eller husly. India har det største antallet fattige barn. 80 prosent av landets 400 millioner barn og unge lever i fattigdom.

- Asia har nesten mer enn dobbelt så mange nødlidende barn som Afrika sør for Sahara, sier Plan Asias regiondirektør Michael Diamond.

For å bedre situasjonen oppfordrer Plan verdens rike land om å redusere sine landbruksubsidier til egne bønder og å slette fattige lands gjeld.

Statoil-eventyr i Angola

- Angola er nærmest et eventyr for oss, sa konsernsjef Helge Lund da han presenterte Statoils resultat for 2. kvartal i 2005.

Mer enn en tredjedel av den totale utenlandsproduksjonen foregår nå i Angola. I fjor tjente Statoil 1,6 milliarder kroner på virksomheten i det afrikanske landet.

Inntektene til Statoil og Norsk Hydro fra virksomheten i Angola vil om kort tid være høyere enn den samlede norske bistanden til Afrika sør for Sahara.

Hermetisk miljøvern mot fattige

TOR A. BENJAMINSEN, NORAGRIC OG
HANNE SVARSTAD, NINA

KRONIKK

WWF er for tiden aktive promotører av et såkalt krafttak for norsk miljøbistand, noe som vil innebære mer ressurser til WWFs egne prosjekter. I retorikken hjelper WWF de fattigste til et bedre liv. Men hva finner man ved å gå bak fyndordene om fattigdomsorientering og lokal deltakelse?

Den som går inn på WWFs hjemmeside kan finne mange fine ord om viktigheten av å bekjempe fattigdom og å sørge for lokal deltakelse. Men hva skjer i praksis? For å vite noe om dette er det nødvendig med uavhengige studier fra konkrete case.

I det følgende vil vi vise hva som skjer i Namaqualand i det nordvestlige hjørnet av Sør-Afrika. Her ble Namaqua National Park åpnet i januar 2002. Dette er den nyeste nasjonalparken i landet, og ifølge en stolt parkledelse er det den raskest voksende parken i verden. WWF tok initiativ til etableringen av parken, og oppkjøpene av jord er hovedsakelig finansiert av WWF, med donasjoner fra noen av Sør-Afrikas rikeste menn så som Anton Rupert. Milliardæren Rupert er lidenskapelig opptatt av miljøvern og har også mottatt en pris for sin innsats av WWF. Han opprettet selv WWF-kontoret i Sør-Afrika i 1968. Etter å ha tjent seg rik på tobakk og alkohol tilbringer han nå pensjonisttilværelsen med å jobbe for WWF.

Jordoppkjøpene og parkens raske vekst representerer en direkte konkurranse med jordreformen i Namaqualand. Etter 300 år med undertrykkning og marginalisering under kolonivalde og apartheid fortsetter nå undertrykkelsen gjennom miljøvernet.

Den store verneinteressen i Namaqualand kommer av at området er klassifisert som et av klodens 25 «biodiversity hotspots». Dette er et resultat av at det finnes en uvanlig høy forekomst av sjeldne sukkulentplanter i Namaqualand. Av 4849 registrerte sukkulenter i regionen er 1940 endemiske.

Det som imidlertid tiltrekker mange sørafrikanske turister til Namaqualand er en spektakulær blomstring av ettårige vekster om våren, vanligvis i løpet av to uker i september. Disse blomstene vokser kun på det økologene kaller «forstyrret» eller «degradert» jord, og de ses på som tegn på menneskelig inngrep i økosystemet. Man finner vanligvis blomsterengene i tidligere oppløyde områder eller på land som er hardt beitet. Av hensyn til turistene pløyer nå parkansatte et område i parken hvert år for å skape gode forhold for blomstene.

Parkledelsen har også fraktet struts og ulike typer antiloper til parken. Dyrene er kjøpt på auksjon. Sør-Afrikas mange private viltreservater gir nemlig grobunn for et aktivt marked for omsetning av «ville» dyr. Hermetisk jakt er betegnelsen som gjerne settes på det turistjegerne bedriver innen disse inngjerdete reservatene. Her kan «tapre storviltjegere» få skyte en løve eller en kudu under trygge omgivelser – mot et solid vederlag.

I Namaqua nasjonalpark er man på en lignende måte i ferd med å etablere det vi kan kalle et hermetisk safariland. Gjerdene har to typer hermetiserende funksjoner: De innkjøpte auksjonsdyrene holdes inne, samtidig som lokalbefolkning-

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

en og deres ressursbruk stenges ute. De som nyter godt av dette landskapet er de velstående hvite turistene. Parkledelsens neste prosjekt er å gå til innkjøp av neshorn. Derfor må gjerdet være høyt og solid.

Jord som blir kjøpt opp og lagt under parken er tidligere hviteide storrancher eller det er jord som har tilhørt gruveselskapet De Beers. Her holdt selskapet sauer for å fø arbeiderne sine. Samtidig har det alltid vært noe sauehold av gruvearbeidere her. Derfor føler innbyggerne at de har rett til en slags hevd på denne jorda. Mange er selv født på disse farmene, og de har sine foreldre og besteforeldre gravlagt her. Gjennom den pågående jordreformen hadde de håpet at de kunne få eiendomsrett til jorda. Flere nedleggelse av gruver gjør dessuten jorda spesielt viktig som grunnlag for overlevelse.

Jordreformen i Sør-Afrika er markedsbasert. Det innebærer at landbruksdepartementet bistår jordløse i å kjøpe jord som er til salgs på markedet. Men i området rundt parken støvsuger nå de rike naturvernerne markedet for all jord som er eller kan komme til å bli til salgs. Naturvernerne har en langt større betalingsevne og vilje enn landbruksdepartementet. Ofte vil dessuten de hvite farmerne heller selge jorda si til en nasjonalpark enn at den går til redistribusjon under jordreformprogrammet. Dette henger sammen med en dominerende ide i det sørlige Afrika om at det beste middelet mot overbeiting og overutnyttelse av jorda er såkalt «kommersiell» drift under privat eiendomsrett og helst under hvit le-

Resultatet av kampen mellom jordløse og naturvernere er gitt. Utallige småbønders drømmer faller i grus, mens de velståendes ferieparken ekspanderer.

delse. De «fargede» småbøndene i Namaqualand ønsker imidlertid fortsatt å drive saueholdet sitt innenfor allmenninger, noe naturvernere og hvite storbønder hevder vil føre til overbeiting. Dette er imidlertid en dårlig dokumentert påstand, og den møter skepsis fra nyere forskning.

Resultatet av den ujevne kampen om land mellom jordløse og naturvernere er mer eller mindre gitt. Utallige småbønders drømmer faller i grus, mens de velståendes ferieparken ekspanderer.

Hermetiske safariland og hermetiske jaktreservater er to varianter av en naturvernmodell med tradisjoner som i Afrika går helt tilbake til den tidligste kolonitiden. Mens bemidlede hvite mennesker har kunnet dra på tur til slike områder for å dyrke ulike former for opplevelser, blir lokalbefolkningen ute-stengt fra å utnytte naturressursene for sin overlevelse.

Nå til dags utgjør «empowerment» og «lokal deltakelse» hedersord som ofte framsettes av alle slags eksterne interesser. Dette nevnes også hyppig i forbindelse med Namaqua nasjonalpark. Hva innebærer lokal deltakelse i praksis? For fattigfolk i Namaqualand er dette på ingen måte et trylleformular som åpner for det minste innflytelse over forvaltningen av vernearealer. Det folk har fått lov til å delta i, er derimot å sette opp gjerdene rundt parken. Folk har med andre ord fått være med på å foreta den hermetiske avstengningen av området mot deres egen bruk av naturressursene.

Namaqua nasjonalpark utgjør ett av svært mange tilfeller der WWF og andre organisasjoner sørger for etablering av nye verneområder i Afrika. Kan dette avvises som et uheldig unntakstilfelle, mens WWFs praksis ellers ligger nærmere opp til deres egne uttalte idealer om hensyn til lokalbefolkningen? Som forskere kan vi ikke uten videre utelukke en slik mulighet. Imidlertid er det mye som tyder på at det store

spriket mellom retorikk og praksis i Namaqualand ikke er noe særtilfelle. Forskningslitteraturen viser at caset ikke er unikt. Dessuten framstiller både sørafrikanske, internasjonale og norske naturvernere Namaqua nasjonalpark som et vellykket prosjekt i forhold til lokalbefolkningen. Rasmus Hansson i WWF Norge har for eksempel tatt parken i forsvar både i Dagbladet og i Dagsnytt 18 på NRK Radio. Så lenge WWF og andre naturvernere forsvarer tilnærmingen som blir brukt mot fattigfolk i Namaqualand, kan man ikke samtidig unnskylde seg med at dette ikke er representativt. Den hermetiske tilnærmingen har ingenting å gjøre verken med fattigdomsbekjempelse eller utvikling. Her handler det i stedet om å verne størst mulig arealer mot fattige afrikaneres bruk av naturressursene.

Vår oppfordring til norske politikere og forvaltning er følgende: 1) La fattigfolk i u-land få slippe å utsettes for et «krafttak for miljøbistand» etter WWFs oppskrift. 2) I stedet foreslår vi at det gjøres et krafttak for naturbruk der fattigdom bekjempes gjennom en bærekraftig forvaltning av naturressurser. Dette vil innebære at behovene til Afrikas fattige virkelig settes i sentrum. Norske bistandsmidler bør ikke bidra til den pågående utradering av stadig mer av de fattigstes naturgrunnlag. I stedet trengs det en kunnskapsbasert opprydding i områder som er hardt rammet.

Tor A. Benjaminsen (Noragric) og Hanne Svarstad (Nina) er gjesteforskere ved School of Development Studies, University of East Anglia.

Opprettelsen av naturparker som rike turister kan boltre seg i, fører ofte til at de som bor i området får mindre tilgang til ressursene i området, skriver artikkelforfatterne. Bildet er fra South Luangwa i Zambia.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Øl gir næring

AV VICTORIA BUHANZA, TANZANIA

TANZANIA

Det lukter grillet kjøtt og lystig stemning i mitt nabolag etter arbeidstid. Av og til fra tidlig på ettermiddagen, forresten. For ikke å snakke om i helgene.

I bakgårder og private hus er det rigget til barer som serverer øl (fra bryggeriet eller hjemmelaget brygg) og grillet kjøtt av kylling, geit eller ku (nyama choma). Fra slitne stereotyper lyder det rytmisk musikk. Aller mest populær er klassikeren «Mukomboti» (Afrikansk øl) med Yvonne Chaka Chaka.

Hele Afrika har visstnok en kultur der øldrikkning inngår i våre viktigste sosiale relasjoner. Det gjelder både by og land. Jo lenger utpå landsbygda du kommer jo mer rustne og provisoriske er normalt barene, og jo mer dominerer hjemmebrygget.

Men, dessverre, for mange tar drikkingen helt overhånd. Det er særlig menn som drikker for mye, og de forsømmer både kone, unger og jobb. Alkoholmisbruk fører også til vold og ulykker, ikke minst i trafikken. Dessuten er barene et typisk sted der folk treffes for seinere å utsette seg for aids-fare ved ubeskyttet sex.

Ingeniøren Oddo Mngongo fra Kibamba i Dar es Salaam har på eget initiativ tatt fatt i en annen av øldrikkningens statistiske sider, og kommet fram med oppsiktsvekkende resultater. Utgangspunktet var at en offentlig undersøkelse fra 1976 viste at det den gang totalt var 300 barer som solgte øl i Dar es Salaam. I dag, 29 år etter, viser tallene at det er over 4000 barer i Dar es Salaam. I tillegg kommer et utall uformelle øl-kiosker og provisoriske barer. Disse betegnes på swahili som «kilabu» (klubb) eller

En ny undersøkelse viser at de lokale barene – et viktig sosialt møtested – er en av Tanzanias viktigste kilder til sysselsetting.

FOTO: MWANZO MILLINGA

«Kwa Shangazi». Shangazi betyr tante eller klok kone, og er normalt stedsangivelsen mennene gir hjemme før de går på bar om kvelden.

Det er litt uklart hvordan Oddo Mngongo har gjort sin undersøkelse, men etter tallene å dømme har han trolig både gått og drukket en god del. Han har nemlig kommet fram til at i Dar es Salaam alene gir barene direkte arbeid til over 100 000 mennesker, de fleste kvinner. I tillegg kommer bareierne og alle dem som griller kjøtt, lager mat og spiller musikk ved barene. Tas disse med er tallet sysselsatte over 200 000 personer, altså over 10 pro-

Barer er svært viktige for Tanzanias sysselsetting.

sent av befolkningen i Dar es Salaam. For hele Tanzania kan sysselsetting knyttet til barer bli så høyt som 3 millioner av en totalbefolkning på vel 34 millioner mennesker. Flere av disse arbeider deltid i barene, men det er likevel er svært høyt tall. De lokale barene, med lokalt brygg, er klart viktigere i sysselsettingen enn barer som selger drikkevarer fra bryggeriene.

Mens det offentlige statistikkgrunnlaget bare har tatt med de legalt registrerte hotellene og restaurantene, er det i uformell sektor at de store tallene

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

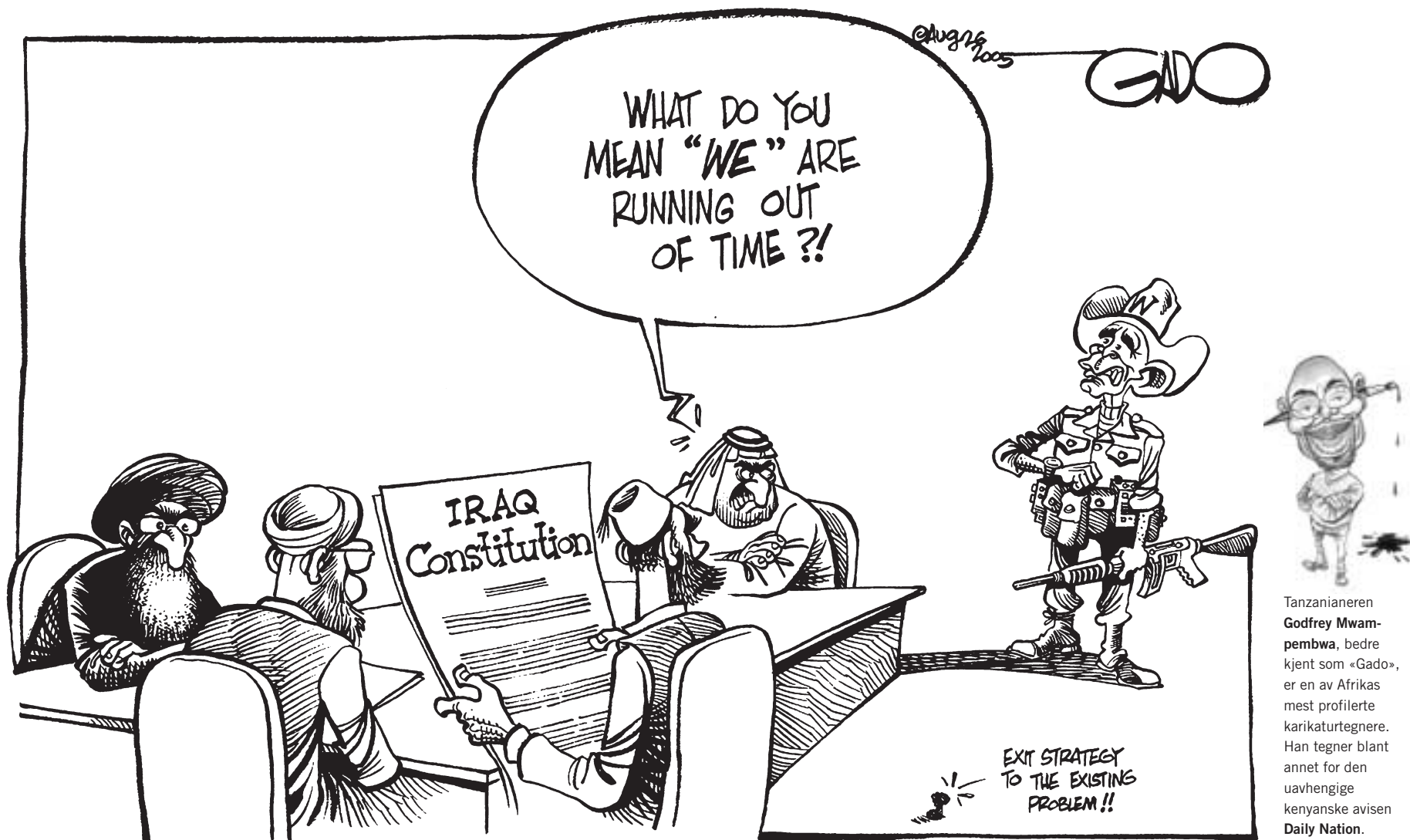

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania.

ligger. Dermed seiler barer opp som en av de aller viktigste sysselsetningssektorene i Tanzania.

Dette gir også utfordringer for politikere og myndigheter i Tanzania. Et viktig spørsmål er om de skal trekke alle barene i «gråmarkedet» inn i det hvite ved å kreve lisensiering, kontroller og bokførte regnskaper. Sjansen er stor for at det alltid vil dukke opp nye gråmarkeder utenfor den offisiell delen av virksomheten. Politikerne er også smertelig klar over at de neppe vil høste stemmer på kontroll og begrensninger av de lokale barene. Mange stemmeberettigede tanzanianere føler sterkt for sin lokale bar, som er et av de viktigste sosiale samlingssteder i nabolagene. Den politiker som vil begrense denne virksomheten får neppe et langt liv i politikken.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Ambassadør setter Malawi på kartet

LITTERATUR

Asbjørn Eidhammer var den første norske ambassadøren i Malawi etter at «livstidspresident» Kamuzu Banda etter år på «tronen» likevel måtte akseptere at andre overtok roret. Det var en erfaren embetsmann Norge sendte til dette lille landet som ligger inneklemt mellom Tanzania, Zambia, Zimbabwe og Mosambik. Han hadde allerede bodd i ni andre afrikanske land.

Det er da også et nyansert og bredt bilde Eidhammer gir av et land som nok fortsatt er en hvit flekk på kartet for mange. Og det er nesten bare tittelen – «Malawi – eit lite land i Afrika» – som er litt slapp og lite pirrende, selv om enkelte avsnitt kan bli litt detaljerte og omstendelige.

Hovedinntrykket er likevel at Eidhammer på sitt levende nynorsk inviterer oss inn i dette «aparte lan-

bokanmeldelse

Asbjørn Eidhammer:

«Malawi – eit lite land i Afrika».

Dokumentar.

Kolofon forlag, 2005.

det». Et land som viser seg å ha en historie og kultur som inneholder all den spenningen og mangfoldet som det afrikanske kontinentet byr så raust på.

Dette får forfatteren fram. Eidhammer har nemlig ikke skrevet noen «huffameg»-bok om all elendigheten, men gitt rikelig med plass til kunstnere og politiske frontfigurer som har ryddet seg en plass i landets historie.

Ja, jeg synes Eidhammer er på sitt beste når han skriver om kunst

og kultur, og når han formulerer skarpe portretter av mennesker som har hatt viktige roller i utviklingen av Malawi.

Han spenner perspektivet bakover og framover, gir karakteristikk og analyser, demonstrerer fortellerglede og knytter Malawi til begivenheter som har preget utviklingen i hele det store afrikanske kjerneområdet som landet er en del av.

Denne boka inneholder egentlig litt for alle, og Eidhammer opplyser da også om at kapitlene kan leses uavhengige av hverandre. For når forfatteren tar for seg partihistorien og status for Malawi knyttet opp mot harde fakta, mange institusjoner og mye statistikk – da er det vel noen av oss som faller litt ut. Det er viktige landfakta – ingen tvil om det – men litt tørt.

Likevel har det sin nytteverdi at

så mye kunnskap om et så lite kjent land er samlet på vel 180 boksider, og at selve skrivegrepet også åpner for begrepet «oppslagsverk». Malawis beliggenhet og vårt eget engasjement i landet fortjener at informasjon kommer ut. For når så du et oppslag om Malawi i norske medier sist? (Unntaket er selvsagt Bistandsaktuelt).

Eidhammer har klart det skribenter og journalister ofte snakker om, men sjelden får til. Midt oppe i aids-epidemier og annen nød får han vist fram alle de rike ressursene som selv lutfattige land har i sin midte. Forfatterens interesser favner vidt, og han har tydelig dyrket dem alle på sin lange ferd gjennom afrikanske land.

STONE BRATTELI

CMI starter et nytt forskningsprogram, «Politics of Faith», som skal studere forholdet mellom religion og politikk i Sør. For mer informasjon, se www.cmi.no. I forbindelse med oppstart av det nye forskningsprogrammet, har CMI to ledige stillinger:

Programleder/Programme Director

3 år med mulighet for ytterligere 2 år

Post-Doc

3 år

For fullstendig utlysning, se www.cmi.no
Søknadsfrist: **1. oktober 2005**

Chr. Michelsens Institutt er et frittstående og flerfaglig samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt. Med en stab på rundt 35 forskere er CMI ett av Nordens ledende miljøer for anvendt forskning innen utviklingsstudier og menneskerettigheter. CMIs virksomhet er i hovedsak rettet mot utviklingsland og består av forskning, utredning, rådgivning og institusjonssamarbeid. Instituttet har en bred kontaktflate mot samarbeidspartnere i Afrika, Asia og Midtøsten. Se www.cmi.no.

CMI ønsker å ansette en ny forsker i fast stilling og søker etter

Sosialantropolog

For fullstendig utlysning, se www.cmi.no
Søknadsfrist: **24. september 2005**

A CHALLENGING INTERNATIONAL CAREER AT THE UNITED NATIONS

The United Nations Secretariat is seeking highly qualified individuals from **Norway** for employment as junior or professional officers (P-2 level). For this purpose, a competitive examination will be held in mid February 2006 in **Oslo, Addis Ababa, Beirut, Bangkok, Geneva, Nairobi, New York, Santiago and Vienna**.

In order to qualify for the examination, one must meet all of the following requirements:

1. Be a national of **Norway**.
2. Be no more than 32 years old as of 31 December 2006 (should be born on 1 January 1974 or after).
3. Have at least a first-level university degree in one of the following occupational fields or related areas: **Architecture, Demography, Library, Security, Science and Technology and Statistics**.
4. Be fluent in either English or French, the two working languages of the Secretariat. Knowledge of additional official languages of the U.N. (Arabic, Chinese, Russian, Spanish) is an advantage.

All those who believe in the purposes and ideals of the United Nations and who wish to participate in the competitive examination are encouraged to apply.

To receive full consideration, applications should be received by **30 September 2005** in the Examinations and Tests Section at the United Nations in New York by e-mail, fax or mail.

Detailed information and application forms may be obtained from the Internet:

www.un.org/Depts/OHRM/examin/exam.htm (in English)

www.un.org/french/Depts/OHRM/examin/fexam.htm (in French)

or from below:

UNITED NATIONS
2006 NCRE, Room S-2575
Examinations and Tests Section/OHRM
New York, NY 10017, U.S.A.
Fax: (+1) (212) 963-3683
E-mail: OHRM-NCE2005@un.org

United Nations Information Centre - UNIC
Résidence Palace
155, rue de la Loi
1040 Bruxelles, Belgique
Tel: (32-2) 788-84-84
Fax: (32-2) 788-84-85
E-mail: info@runiceurope.org
URL: www.runiceurope.org

Ministry of Foreign Affairs
Mr. Unni Hagen, Adviser
P.O. Box 8114 Dep.
N-0032 Oslo, Norway
Fax: (+47)22242734
E-mail: uha@mfa.no

Permanent Mission of Norway to the United Nations
Ms. Mari Skaare, Counsellor
825 Third Avenue, 39th Floor
New York, NY 10022, U.S.A.
Tel: (+1) (212) 421-0280
Fax: (+1) (212) 688-0554
E-mail: delun@mfa.no

Informasjonsmedarbeidere i Norad

I Norad har alle avdelinger et linjeansvar for å produsere og bidra til formidling av informasjon fra sine respektive ansvarsområder. Informasjonsavdelingen skal gi faglig støtte til øvrige avdelinger og har ansvar for annet informasjonsarbeid knyttet til direktoratets virksomhet. Kjerneområder er debatt, intern informasjon og publisering av faglig dokumentasjon. Avdelingen gir ut fagbladet Bistandsaktuelt og er ansvarlig for intranettet og etatens hjemmesider.

I Norads Informasjonsavdeling skal det tilsettes to førstestekonsulenter.

Den ene stillingen «INFO 05/23» er fast stilling som **webredaktør** og er i første rekke knyttet til utvikling, vedlikehold og drift av etatens hjemmesider. Vi ønsker en person som kan produsere tekst og bearbeide fagstoff til bruk på våre hjemmesider og i andre publikasjoner. Journalistisk erfaring vil bli vektlagt.

Den andre stillingen «INFO 05/24» er et vikariat som **informasjonsmedarbeider** i ett år, med mulighet for forlengelse. Medarbeideren skal arbeide for å øke kunnskapen om og kjennskapen til Norads virksomhet gjennom netverksbygging og offentlig kommunikasjon. Personen vi søker skal koordinere informasjonskampanjer, markeringer og konferanser. Medarbeideren skal være behjelpelig med tilrettelegging av taler og presentasjoner for Norads ledelse og fagansvarlige. Vi søker en person som har godt grep på grafisk framstilling og som er god på teknisk produksjon av informasjonsvirkemidler.

De som tilsettes må ha god muntlig og skriftlig formuleringsevne på norsk og engelsk og kunne skrive forståelig og komplisert fagstoff. Generelt gode IT-kunnskaper vil bli vektlagt.

For begge stillingene kan det påregnes å måtte trå til også på andre av avdelingens ansvarsområder.

For begge stillingene kan det påregnes en del reisevirksomhet.

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning, og å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn.

For nærmere opplysninger om stillingene, kontakt informasjonsdirektør Jon Bech (22 24 20 51), eller seniorrådgiver Bjørnulf Remme (22 24 20 47).

Begge stillingene er plassert i kode 1408 førstestekonsulent, ltr 38-48.

Søknader vedlagt CV, merket enten «INFO 05/23», eller «INFO 05/24», sendes Norad, Informasjonsavdelingen, Postboks 8034 Dep. 0030 Oslo, innen **17. september 2005**. Søknader kan også sendes elektronisk til post-info@norad.no.

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Abdel Fattah Burkan er ansatt som prosjektleder for FORUTs virksomhet på østkysten av Sri Lanka. Burkan er sivilingeniør. Han har hatt flere oppdrag for NORSTAFF, for SLMM (Sri Lanka Monitoring Mission) og har vært observatør i Hebron. Nå sist har han vært på oppdrag i Darfur for Flyktninghjelpen.

Karin Sham Poo har blitt utnevnt av FNs generalsekretær, Kofi Annan, som midlertidig spesialrepresentant for barn i væpnede konflikter. Hun overtok stillingen 1. august 2005 etter **Olara Otunnu** og vil rapportere direkte til FNs generalsekretær. FNs generalsekretær har utarbeidet en plan for overvåkings- og rapporteringsmekanismer med hensyn til barn i væpnede konflikter. Karin Sham Poo skal lede dette arbeidet. Hun var viseadministrerende direktør i UNICEF i 18 år før hun i mai gikk av med pensjon. Med denne utnevnelsen er det for tiden to nordmenn, Karin Sham Poo og Jan Egeland, i FNs toppledelse.

Cary Fowler, professor i Internasjonal miljø- og utviklingsstudier ved Universitetet for Life vitenskap har blitt utnevnt til å lede the Global Crop Diversity Trust. Hun overtar etter **Geoff Hawtin**.

Anna Strandenæs begynte 1. august 2005 som økonomirådgiver i Bistandsnemnda. Før hun ble mor og gikk ut i svangerskapspermisjon hadde hun samme stilling, men da kun som vikar. Strandenæs er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole i Bergen, og har tidligere jobbet to år for PricewaterhouseCoopers. Viktige arbeidsoppgaver i Bistandsnemnda er økonomisk oppfølging, gjennomgang av medlemsorganisasjonenes prosjektrengskaper, rådgiving, arbeid for god forvaltning og korrupsjonsforebygging.

Marte Qvenild (28) er tilsatt som Trainee Forsknings og Utdanningsassistent ved Noragric (Department of International Environment and Development Studies) ved Universitetet for Miljø

og Biovitenskap. Hun har en Master i Development Studies fra Noragric og Bachelor i Media and Communications fra Goldsmiths College i London.

Rune Arctander (28) er ansatt som internasjonal konsulent i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), med ansvar for internasjonale strukturer, institusjoner og organisasjoner. Arctander har bakgrunn fra Amnesty International, og er i ferd med å avslutte et hovedfag i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han tar over etter **Christine Weima Lager**, som nå går over i en stilling ved Norges Fredssenter.

Marius Seljedal (27) er ansatt som internasjonal konsulent i LNU, med ansvar for Øst- og sentraleuropa. Han har bakgrunn fra Kristelig Folkepartis Ungdom, og en mastergrad om nasjonale og etniske konflikter fra London School of Economics. Seljedal har tidligere vært tillitsvalgt i LNU. Marius er vikar for **Maria Gjervad Hagen**, som har gått ut i fødselspermisjon.

Eva Joly (61) er ansatt som spesialrådgiver i Norad, fra og med 1. september, i 60 prosent stilling. Joly kommer fra stillingen som spesialrådgiver i politidivisjonen i Justisdepartementet der hun siden mai 2002 har arbeidet med et prosjekt rettet mot hvitvasking og korrupsjon. Innsatsen hennes i Norad skal konsentreres om kampen for godt styret og mot korrupsjon i utviklingsland. Joly er utdannet jurist og har bodd mesteparten av sitt voksne liv i Frankrike. Hun jobbet i flere år som statsadvokat før hun ble forhørsdommer i Paris. I 1994 startet den syv år lang etterforskningen av det franske oljeselskapet Elf Aquitaine. I løpet av denne perioden skulle hun bli kjent som en av Frankrikes mest nådeløse korrupsjonsjegere. I 2003 utga hun boken «Er det en slik verden vi vil ha?». Juristen **Marthe Dyrnes Stabell**, som arbeidet sammen med Joly i Justisdepartementet, skal bistå Joly i arbeidet med korrupsjonsproblematikk. Dyrnes Stabell er midlertidig

engasjert i Norad ut februar som konsulent.

Helene Støversten (36) er konstituert i stillingen som kommunikasjonsjef i Flyktninghjelpen etter **Petter Nome** som sluttet 18. august. Hun har jobbet i Flyktninghjelpen siden 1999 og har allsidig erfaring fra organisasjonens virksomhet i Norge og internasjonalt, blant annet som valgobservatør gjennom beredskapsstyrken NORDEM, programkoordinator i utlandsavdelingen og som leder av INCOR-prosjekt i Norge. Støversten er samfunnsviter fra Universitetet i Oslo.

Atle Leikvoll (54) har tiltrådt i stillingen som assisterende utenriksråd i Utenriksdepartementet. Stillingen innebærer det øverste ansvaret for departementets bistands- og utviklingspolitikk

under politisk ledelse. Leikvoll har allsidig bakgrunn fra norsk utenrikstjeneste, blant annet som ekspedisjonssjef i Utenriksøkonomisk avdeling og avdeling for Europa og Nord-Amerika. Fra 1999 til 2003 var han norsk generalkonsul New York, deretter i perioden 2003-2004 spesialrådgiver/ambassadør i Avdeling for Handel, Ressurser og Miljø i Miljøverndepartementet, hvor han blant annet frontet Norges formannskap i FNs Kommissjon for Bærekraftig Utvikling. Fra juni 2004 og fram til han tiltrådte i sin nåværende stilling var han spesialrådgiver/ambassadør i

Utviklingspolitisk Avdeling, Bankseksjonen. Leikvoll er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Marianne Rønnevig (38) har jobbet i Norad siden 2000 som presserådgiver og rådgiver på kultur og idrett. Hun har nå begynt i seksjon for informasjon og presse i Avdeling for Presse, Kultur og informasjon i Utenriksdepartementet. Hun skal jobbe med informasjon på 03-området (bistand) og idrett.

Christine Weima Lager (32) er ansatt som prosjektleder for «Studentnettverk for flyktninger» ved Norsk Fredssenter på Lillehammer. Målgruppen for prosjektet er unge flyktninger fra Afgha-

nistan, Irak, Somalia og Sri Lanka. Lager har jobbet som internasjonal konsulent med ansvar for FN/Europa i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) fra 2000 til 2005, og har tidligere arbeidet for Forum for Utvikling og Miljø. Hun har en mastergrad i Fredsstudier fra Trinity College i Dublin, Irland.

Elisabeth Salvesen tiltrådte i august i et vikariat i Bistandsaktuelt. Hun er cand.mag. og har tidligere jobbet i bl.a. Redd Barna-avisen, Dagbladet, NRK og som reportasjeleder på utenriks i Dagsavisen og rådgiver i UD. Det siste året har hun vært med i NORDEM som valgobservatør i Etiopia, Palestina og Madagaskar.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Norads nye korrupsjonsrådgiver Eva Joly (tidligere statsadvokat og forhørsdommer i Frankrike).
2. Tyrkia.
3. Sør-Amerika.
4. Sør-Afrikas.
5. 60 år.
6. Lhasa.
7. Kurderne.
8. Grønland.
9. Bhutan.
10. Canada, Frankrike, Tyskland, Russland, Storbritannia, USA, Italia og Japan.
11. Seksdagerskrigen.
12. Over 1000 år.
13. Sudan.
14. Laos, Kambodsja og Vietnam.
15. Salomonøyene.
16. Sterk overbevisning, iver.
17. Hamid Karzai.
18. Kabaen i Mekka.
19. Beijing.
20. Brasil.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Bestill fra Norad!

- **Ny rapport fra Norads evalueringskontor: Evaluation Report 1/2005 «Evaluation of the Norad Fellowship Programme».**
- **«Norad i korte trekk» – ny utgave, 2005.**

Send bestilling til postmottak@norad.no eller tlf. 22 24 20 48.

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 30. september

ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

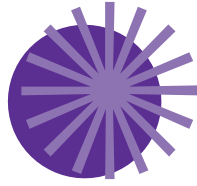
JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt. Navn: .....

Sendes til: **bistandsaktuelt**, Gate/pb. adresse: .....Leil. nr.....

Norad, boks 8034 Dep., 0030 Oslo. Postnr./sted: .....

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

Hvit gummi ble sommerens hit

Titusener har kjøpt – for nå er det trendy å være solidarisk

Bono har ett og Brad Pitt har ett. Kronprins Haakon og mer enn 60 000 andre nordmenn har fått seg ett i løpet av sommeren. Det dreier seg selvfølgelig om hvite armbånd, sommerens store slager.

KAMPANJER

• TOR AKSEL BOLLE

– Etterspørselen har vært enorm! Vi er helt overveldet, forteller Tarje Wanvik som er kampanjeansvarlig i Kirkens Nødhjelp.

I juni begynte organisasjonen å dele ut hvite armbånd av syntetisk gummi med påskriften «Make Poverty History». Armbåndene symboliserer støtte til den internasjonale kampanjen som stiller krav om gjeldsslette for utviklingsland, rettferdige handelsbetingelser og mer bistand.

Til å begynne med trykket Kirkens Nødhjelp opp 8000 armbånd. Det viste seg fort å være altfor lite.

Forsvant raskt. – De forsvant på et blunk, og vi skjønte kjapt at vi ikke hadde muligheter til dekke etterspørselen, sier Wanvik.

Kirkens Nødhjelp tok derfor kontakt med klesfirmaet Varner som påtok seg ansvaret for innkjøp og distribusjon. Varner bestilte 60 000 bånd som ble lagt ut til salg for tjue kroner stykket i 400 Cubus- og Dressmann-butikker over hele landet. Men også det viste seg å være for lite. I løpet av tre dager var de fleste butikkene utsolgt.

Nå har Varner bestilt ytterligere 20 000 bånd som skal ut i butikene så fort som mulig. Foreløpig har salget gitt inntekter på om lag 1,2 millioner kroner. Overskuddet går til Kirkens Nødhjelp og ifølge Camilla Stang i Varner skal bedriften ikke ha noen inntekter av salget.

Brad er med. Det er ikke bare i Norge at det er blitt populært å gå med hvite armbånd for å vise at man støtter kampanjen. I England er det solgt fire millioner armbånd i løpet de siste månedene. I USA kalles initiativet for «The One campaign». Megastjerner som skuespiller Brad Pitt, modell Claudia Schiffer og musiker Puff Daddy fronter kampanjen. I India bærer millioner hvite bånd med påskriften «Wada Na Todo», som betyr: «Hold løftene deres». Det er klar beskjed til den indiske regjeringen om at den bør gjøre det den har

Med sitt hvite armbånd markerer kronprins Haakon støtte til kravene om gjeldsslette, mer bistand og rettferdige handelsbetingelser for utviklingslandene.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN/SCANPIX

lov for å bekjempe fattigdommen i India og til de rike landene om å føre en politikk som hjelper utviklingsland.

”

Slike armbånd gir folk en mulighet til å vise engasjement.

Erling Dokk Holm, trendforsker.

Kritikk. Samtidig som folk verden over har tatt på seg hvite silikonbånd, har det også kommet en del kritikk mot kampanjen de hvite båndene symboliserer. Det er blant annet blitt påpekt at hele kampanjen er styrt av organisasjoner fra de rike landene og at utviklingsland i liten grad er blitt inkludert.

– Organisasjoner i nord må ha lov til å forme aksjoner som de mener vil være effektive og som har en pragmatisk tilnærming til de politiske realitetene. Det er jo også svært mange organisasjoner i utviklingslandene som støtter kampanjen, sier Wanvik.

Statsviter og trendforsker Erling Dokk Holm sammenligner somme-

rens hvite bånd med bindersene fra 2. verdenskrig og 1960- og -70-årenes jakkemerker.

Lavterskel-medium. – Armbåndstrenden er interessant. Men disse nye armbåndene har nok mindre kontroversielle budskap enn for eksempel de ulike jakkemerkene mange gikk med da jeg var ung. Det er jo vanskelig å være uenig i et mål om å bekjempe verdens fattigdom, sier Dokk Holm.

– Betyr det at de er uten politisk betydning?

– Nei, slike armbånd er et slags lavterskel-medium som gir folk, stort sett unge, en mulighet til å vise engasjement. Og der ligger nok noe av forklaringen på at armbåndene er så populære, man har lyktes med å finne en form som appellerer til dagens unge.

fire på gaten

Nina Christensen, 24 år. – Vet du hva hvite båndkampanjen går ut på?

– Jaaa... Det er jo i forbindelse med Live 8-konserteren, det går ut på minske fattigdommen i verden.

– Hvorfor går du med båndet?

– For å støtte aksjonen. Jeg synes det er et veldig bra tiltak og en kul mote, mye mer meningsfylt enn de fleste andre moter.

– Hvor fikk du tak i båndet?

– Kjøpte det i en Dressmannbutikk.

Runar Jenssen, 21 år. – Vet du hva hvite båndkampanjen går ut på?

– Ja, det handler om Make Poverty History og de kravene som ble rettet mot lederne under G8-møtet, om mer bistand og rettferdige handelsbetingelser for verden fattige land.

– Hvorfor går du med båndet?

– For å vise at jeg er oppatt av disse spørsmålene. Jeg gir mitt lille bidrag og oppfordrer andre til å gjøre det samme.

– Hvor fikk du tak i båndet?

– Jeg støtter arbeidet til Kirkens Nødhjelp og fikk båndet fra dem.

Alexander Johansen (6 år) og Isak Prinos (7 år) – Vet dere hva hvite båndkampanjen går ut på?

– Det er for å hjelpe de som er fattige, det er mot fattigdommen.

– Hvorfor går dere med båndet?

– Det er fint og vi synes det er dumt at mange er fattige.

– Hvor fikk dere tak i båndet?

– Fikk det av faren til Alexander.

«UNG i en urettferdig verden»

Bistandsaktuelt's tema-avis for 10. klasse og videregående skole kan bestilles i klassesett fra adr-ba@norad.no eller 22 24 20 59. Gratis forsendelse. Nå i revidert 2. opplag.